

VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „RADVILIŠKIO LYDERIS“

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

**VVG „RADVILIŠKIO LYDERIS“ TERITORIJOS VIETOS PLĖTROS
STRATEGIJA 2016–2023 M.**

Radviliškis

2015 m.

TURINYS

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI	4
1. VVG „Radviliškio lyderis“ vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija	4
2. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė	6
3. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos SSGG.....	48
4. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka..	52
II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?	53
5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys	53
6. VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis	54
7. VPS sąsaja su VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS	55
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?.....	60
8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	60
9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas	74
10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas	84
11. VPS finansinis planas	89
12. VPS įgyvendinimo rodikliai	91
13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną	94

IV DALIS. PRIEDAI

1 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.....	101
2 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos situacijos analizei naudojama 2014 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.....	103
3 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ steigimo sutartis.....	105
4 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ įstatai.....	107
5 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ narių sąrašas.....	117
6 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ valdybos sąrašas.....	119
7 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ administracijos darbuotojai.....	120
8 priedas. Radviliškio rajono seniūnijų informacija apie VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos socialinę ekonominę situaciją.....	121
9 priedas. Susitikimų su vietos gyventojais protokolai.....	136
10 priedas. Vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių tyrimo suvestinė.....	207
11 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje veikiančios nevyriausybinės organizacijos.	222
12 priedas. Vietos gyventojų perspektyviniai planai.....	226
13 priedas. Teritoriniai susitarimai.....	256
14 priedas. Radviliškio rajono savivaldybės administracijos informacija apie VVG teritorijos socialinę ekonominę situaciją (2015-07-30 raštas Nr. S-1531-(8-36).....	277
15 priedas. Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus informacija (2015-05-22 raštas Nr. PS-0522-01.....	293
16 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ įgyvendinti projektai.....	296
17 priedas. VšĮ „Ekoagros“ Telšių filialo informacija (2015-07-31 raštas Nr. T-13).....	299
18 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ visuotinio narių susirinkimo, kurio metu pritarta VPS, protokolas (2015-09-03) ir dalyvių sąrašas.....	300
19 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ kolegialaus valdymo organo narių privačių interesų deklaracijos.....	305
20 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ visuotinio narių susirinkimo protokolas (2013-02-25).	355
21 priedas. VVG „Radviliškio lyderis“ valdybos narių susirinkimo protokolas (2015-09-03)...	360
22 priedas. Finansinės atskaitomybės dokumentai.....	363

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI

1. VVG „Radviliškio lyderis“ vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija

1.1.

Informacija apie VVG

VVG steigimasis. Vietos veiklos grupė (VVG) „Radviliškio lyderis“ – tai asociacija, kuri įkurta 2004 m. rugsėjo 1 d. Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje partnerystės principu apsijungus kaimo gyventojų interesus atstovaujančioms nevyriausybinėms organizacijoms, verslo sektoriaus ir valdžios sektoriaus atstovams. Tai savanoriškas susivienijimas, atstovaujantis Radviliškio rajono savivaldybės kaimo gyventojų interesams ir besirūpinantis kaimo plėtra.

Steigimo tikslas – sukurti institucinę struktūrą (asociaciją), kuri skatintų ir remtų kaimo gyventojų ir jos bendruomenės aktyvumą ir gebėjimus integruotis į visuomenėje vykstančius procesus bei per įvairių programų įgyvendinimą teikti paramą plėtojant vietos iniciatyvas ir stiprinti vietos gyventojų gebėjimą dirbti kartu. VVG steigėjais buvo 15 asmenų (žr. VPS 3 priedą).

VVG būstinės adresas: Aušros a. 10, LT-82196, Radviliškis.

VVG valdymas. VVG valdymo organai:

- aukščiausias organas – Vietos veiklos grupės visuotinis narių susirinkimas;
- kolegialus valdymo organas – Vietos veiklos grupės valdyba;
- vienasmenis valdymo organas – Vietos veiklos grupės pirmininkas.

Visuotinis narių susirinkimas renka ir atšaukia VVG pirmininką, VVG valdybos narius bei nustato šių organų rinkimo tvarką, tvirtina VVG veiklos metinę ataskaitą, metinę finansinę atskaitomybę, taip pat turi kitas teises, kurios numatytos VVG įstatuose (žr. VPS 4 priedą). VVG nariais yra 45 asmenys, kurie atstovauja skirtingus sektorius (žr. VPS 5 priedą):

- 33 nariai pilietinės visuomenės – 73,3 proc. visų VVG narių;
- 6 nariai yra verslo atstovai – 13,3 proc. visų VVG narių;
- 6 nariai yra vietos valdžios atstovai – 13,3 proc. visų VVG narių.

VVG valdybą 3 metams renka ir atšaukia visuotinis narių susirinkimas. VVG valdyba veikia vadovaudamasi Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais, VVG įstatais ir VVG visuotinio narių susirinkimo sprendimais. VVG valdyba vadovauja asociacijos veiklai laikotarpiuose tarp visuotinių narių susirinkimų, nustato VVG veiklos programą, vykdo VVG darbuotojų atranką, nustato jiems atlyginimo dydį, šaukia visuotinius narių susirinkimus, analizuoja VVG veiklos rezultatus, pajamų ir išlaidų sąmatas, revizijų, inventorizacijų ir kitus vertybių apskaitos duomenis, priima sprendimus dėl projektų finansavimo bei paramos lėšų paskirstymo bei atlieka kitas jos kompetencijai priskirtas funkcijas (žr. VPS 4 priedą). VVG valdybą sudaro 12 narių, atstovaujančių skirtingiems sektoriams: 5 nariai atstovauja pilietinei visuomenei (41,7 proc. visų valdybos narių), 4 verslui ir 3 vietos valdžiai (atitinkamai 33,3 proc. ir 25,0 proc. valdybos narių). 5 asmenys valdyboje yra jauni asmenys iki 40 m. amžiaus. VVG valdybos narių sąrašas pateiktas VPS 6 priede.

VVG pirmininką trejų metų laikotarpiui renka ir atšaukia, nustato jo atlyginimą, visuotinis narių susirinkimas. VVG pirmininkas organizuoja bei koordinuoja VVG veiklą, atsiskaito už VVG veiklą visuotiniam VVG narių susirinkimui, skelbia ir organizuoja viešosios informacijos paskelbimą, teikia valdybai samdomojo darbuotojo kandidatūrą, sudaro darbo sutartis su darbuotojais, leidžia įsakymus įvairiais administracinės veiklos klausimais, sudaryti VVG sandorius, pasirašo kitus VVG dokumentus bei atlieka kitas jo kompetencijai priskirtas funkcijas (žr. VPS 4 priedą).

VVG administracija. VVG tikslų ir uždavinių įgyvendinimą užtikrina VVG administracija. VVG „Radviliškio lyderis“ administracijoje dirba 4 darbuotojai: projekto

	<p>vadovė Andželika Barčkienė (sutartis nuo 2009 m. lapkričio 10 d.), projektų administratorė Edita Šiaulianskienė (sutartis nuo 2009 m. lapkričio 10 d.), projektų finansininkė Vida Stripeikienė (sutartis nuo 2009 m. lapkričio 10 d.), projekto specialistas Romas Kalvaitis (sutartis nuo 2009 m. lapkričio 10 d.) (žr. VPS 7 priedą).</p>
1.2.	<p>VVG vertybės</p> <p>1. <i>Aukšta VVG darbo kokybė.</i> VVG nariai aiškiai išsako savo lūkesčius, kokia turėtų būti VVG atliekamo darbo kokybė, ir taiko tuos pačius veiklos kokybės reikalavimus tiek patys sau, rodydami asmenišką pavyzdį, tiek reikalaujami to iš kitų VVG narių, kad ir jie laikytųsi sutartų veiklos normatyvų. Į veiklos kokybės tobulinimą įtraukiami visi VVG nariai, tuo pačiu kiekvienas narys skatinamas prisiimti atsakomybę už savo atliekamo darbo kokybę. VVG nariai skatinami nuolat galvoti, kaip VVG veikla galėtų būti patobulinta.</p> <p>2. <i>Gebėjimas ir noras įkvėpti bei motyvuoti bendrai veiklai kaimo gyventojus.</i> Tai VVG narių gebėjimas ir noras bendraujant su kaimo gyventojais – potencialiais vietos projektų rengėjais ir naudos gavėjais - atsargiai klausinėjant atidžiai klausytis ir stengtis suprasti, kokie yra šių žmonių poreikiai ir vertybės. Nepagailėti savo laiko ir diskutuoti su suinteresuotais asmenimis ne vien projektiniais reikalais susijusiomis temomis. Į VVG veiklą siekti įtraukti kuo daugiau asmenų ir organizacijų, siūlant jiems galimybę realizuoti savo iniciatyvas ir tobulintis darant gerus ir naudingus visai bendruomenei darbus.</p> <p>3. <i>Gebėjimas planuoti ir organizuoti savo veiklą.</i> VVG aiškiai nustato veiksmų kryptį sau ir/ar kitiems, kad pasiektų konkretų tikslą, taip pat bendros veiklos dalyviams tinkamai suplanuoja užduotis ir pagal poreikį paskirsto turimus veiklos išteklius (laiką, vykdytojus, materialinius išteklius ir kt.). Didesnės užduotys suskaidomos į sudedamąsias dalis ir tolygiai paskirstomos visiems į veiklą įtrauktiems VVG nariams. Atliekamai veiklai taikoma prioritetų sistema. VVG darbo sėkmę garantuoja tinkamai parinkti atlikėjai, kurie turi gebėjimų įgyvendinti numatytą veiklą ir gali atlikti visas patikėtos veiklos sudedamąsias dalis. Bendroje veikloje dalyvaujantys asmenys tarpusavyje geranoriškai bendrauja ir yra gerai informuoti, kas ir kada turi būti atlikta, kas ir už ką atsako.</p> <p>4. <i>Gebėjimas vadovauti projektams.</i> VVG, stebėdama ir prižiūrėdama VPS Įgyvendinimą, gerai suvokia kiekvieno projekto sumanymą ir atidžiai seka realizuojamas veiklas. VVG taip pat gerai susipažinusi su projektų vykdytojų veikla ir koordinuoja jų veiklą siekdama bendros naudos. Kiekvienu konkrečiu projekto atveju VVG žino apie įgyvendinamo projekto progresą, tai pat žino pasiektų laimėjimų lygį, palyginti su iškeltais tikslais, bei geba tiksliai įvertinti darbų galutinius pabaigos ir atsiskaitymo terminus.</p> <p>5. <i>Novatoriškumas.</i> VVG aiškiai pasisako už siekį įgyvendinti vietos plėtros naujoves. VVG pati sukuria ir/arba aktyviai palaiko kitų organizacijų ir asmenų pateiktus kūrybiškus ir naujus sprendimus. VVG visada siekia turėti keletą idėjų, kaip konkretūs vietos plėtros uždaviniai gali būti sprendžiami kitaip. VVG siekia nuolat tobulinti savo veiklą ir domisi naujais veiklos metodais. VVG, įgyvendindama VPS, noriai išbando naujas idėjas ir geranoriškai skleidžia gerąją inovacijų diegimo patirtį visoje VVG teritorijoje ir nacionaliniu mastu.</p> <p>6. <i>Siekis mokytis.</i> VVG sugeba mokytis iš patirties ir ugdyti gebėjimus nuolat gerinti savo veiklą, nes siekia, kad ji atitiktų ateities reikalavimus. VVG ir jos nariai nepuola ginti savo klaidų ar neteisingo elgesio, o žinodama savo stiprybes ir silpnybes imasi veiksmų, kad pagerintų veiklos rezultatus konkrečiose srityse. VVG yra atvira ir nuolatos besidominti naujovėmis organizacija, kuri moka sau įsivardyti išmoktas pamokas.</p>
1.3.	<p>VVG teritorijos vizija iki 2023 m.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos vizija 2023 metams – tai kraštas, kurio susitelkusi ir patriotiška bendruomenė sėkmingai randa naujovėmis ir bendryste grindžiamus atsakymus į laikmečio iššūkius, kur krašto perspektyvos garantas yra jaunos šeimos, auginančios vaikus, ir jaunimas, gimtinėje atrandantis savo gyvenimo pašaukimą.</p> <p>Vizijos aiškinamoji dalis. VVG „Radviliškio lyderis“, panaudodamas LEADER</p>

	<p>paramos lėšas, 2023 metais pasieks, kad jo teritorijoje bus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ užtikrintas kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai svarbių paslaugų prieinamumas ir sumažinta šiuo požiūriu kaimo gyventojų socialinė atskirtis; ✓ užtikrintas didesnis kaimo gyventojų ekonominis užimtumas ir geresnis bendruomenėms priklausančių viešųjų pastatų ir erdvių panaudojimas; ✓ pilietinė visuomenė (bendruomenės) bus įgalinta sėkmingai realizuoti savanoriškos veiklos potencialą ir labiau pasirūpinti kaimo gyventojais; ✓ jaunimas bus įtrauktas į vietos bendruomenės veiklos organizavimą, spręsdamas realias problemas, pasirengs savarankiškam gyvenimui; ✓ bus įgyvendinama mokymosi visą gyvenimą praktika ir kaimo žmonės bus skatinami diegti įvairaus pobūdžio naujoves; ✓ gražiausios ir istorinės sąmonės požiūriu vertingiausios Radviliškio krašto teritorijos ir kultūros paveldo objektai bus pritaikyti vietos gyventojų ir turistų poreikiams; ✓ didinama interneto skvarba ir plėtojamas viešųjų elektroninių paslaugų teikimas siekiant sukurti geresnes ūkinės veiklos ir viešojo gyvenimo sąlygas kaime; ✓ konkurencingas vietos verslas gebės efektyviai panaudoti vietos išteklius ir kurti orias darbo vietas.
1.4.	<p>VVG misija</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ misija – kurti kaime patriotiškumu ir bendradarbiavimu grindžiamą tarnystės savo kraštui ir bendrystės kultūrą.</p>

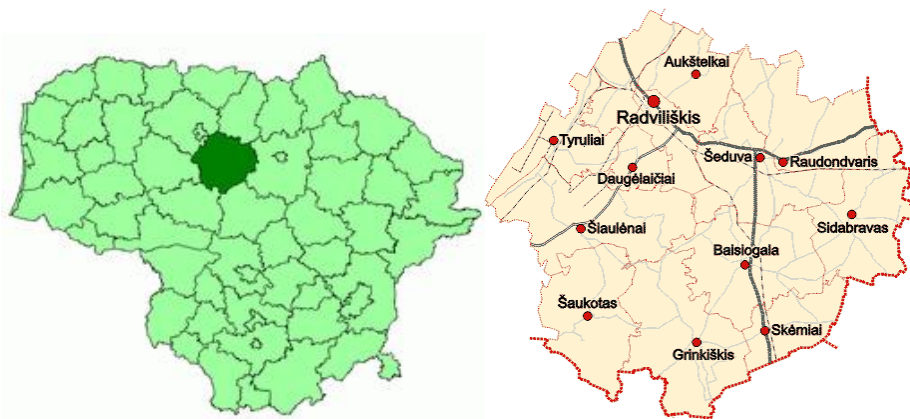
2. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė

2.1.	Pagrindiniai VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas
------	---

Pagrindiniai statistiniai VVG duomenys. VVG „Radviliškio lyderis“ apima teritoriją, kuri yra vientisa administraciniu – teritoriniu aspektu – ji priklauso Radviliškio rajono savivaldybei (išskyrus rajono centrą – Radviliškio miestą). Radviliškio rajono savivaldybė įsikūrusi centrinės Lietuvos šiaurėje, ji yra viena iš Šiaulių apskrities savivaldybių ir ribojasi su Panevėžio, Kelmės, Pakruojo, Kėdainių, Šiaulių savivaldybėmis. Geografiniu ir strateginiu požiūriu, Radviliškio rajonas yra labai dėkingoje vietoje: lengvai pasiekiami didieji Lietuvos ir kitų Baltijos šalių miestai – 180 km iki Vilniaus, 137 km iki Kauno, 180 km iki Klaipėdos, 148 km iki Rygos (R1-1). Veikia vienas stambiausių ir seniausių Lietuvoje Radviliškio geležinkelio mazgas (R1-2).

VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos plotas – 1544,14 km² (R1-3).¹ Visa rajono teritorija – 1635 km² (R1-4). Didžiausia plotų struktūros dalis yra žemės ūkio naudmenos, antroje vietoje daugelyje seniūnijų – miškai, trečioje – vandens telkiniai ir kitos paskirties plotai (pelkės, durpynai, keliai) (R1-5). Radviliškio rajone yra 12 seniūnijų, o VVG teritorija apima 11 iš jų (neįtraukta Radviliškio miesto seniūnija) (R1-6) (žr. 2.1.1 pav.).

¹ Apskaičiuota remiantis Lietuvos Respublikos žemės fondo 2015 m. duomenimis. Duomenų šaltiniai: www.zis.lt

2.1.1 pav. VVG „Radviliskio lyderis“ teritorija²

Aukštelkų seniūnija. Centras – Aukštelkų kaimas, yra 4 seniūnaitijos (Arimaičių, Aukštelkų, Birjočių, Kalnelio Gražionių), 17 kaimų (R1-7). Didžiausi seniūnijos kaimai – Kalnelio Gražionių kaimas, Arimaičių kaimas, Gražionių kaimas, Kaulinių kaimas, Mažaičių kaimas. Iš viso seniūnijoje gyvena 1643 gyventojų (R1-8). Gyventojų tankis 16,6 gyv./km² (2014 m.) (R1-9). Seniūnijos plotas 9874 ha (R1-10), ji įsikūrusi Radviliškio rajono šiaurėje, 6 km nuo rajono centro Radviliškio. Mažai kalvotais laukais teka Vėzgės upelis³.

Baisogalos seniūnija. Baisogalos seniūnijos centras – Baisogalos miestelis, teritorijai priskiriamos 3 seniūnaitijos, 38 kaimai bei 2 miesteliai (Baisogalos ir Palonų) (R1-11). Didžiausios gyvenvietės – Baisogalos miestelis, Pakiršinio kaimas, Palonų miestelis, Vainiūnų kaimas. Seniūnijos teritorija – 13115 ha (R1-12). Seniūnijoje gyvena 3991 gyventojai (R1-13). Gyventojų tankis 30,4 gyv./km² (2014 m.) (R1-14). Seniūnijoje yra keletas dirbtinių vandens telkinių⁴.

Grinkiškio seniūnija. Grinkiškio seniūnijos centras – Grinkiškio miestelis, kuriame gyvena 893 gyventojai (R1-15). Grinkiškio seniūnija yra Radviliškio rajono pietuose, 10 km į pietvakarius nuo Baisogalos. Yra 61 kaimas, įkurtos 2 seniūnaitijos (R1-16). Didesnės seniūnijos gyvenvietės – Pašušvio miestelis, Vaitiekūnų kaimas, Mėnaičių kaimas, Kairėnėlių kaimas, Šašių kaimas, Giedraičių kaimas, Kairėnų kaimas. Iš viso seniūnijoje gyvena 2376 gyventojai (R1-17). Gyventojų tankis 12,1 gyv./km² (2014 m.) (R1-18). Grinkiškio miestelį į dvi dalis dalija Šušvės upė, kuri teka per Pašušvį, Mėnaičius ir Vaitiekūnus. Į Šušvės upę įteka Beržės, Gomertos, Sarvos, Srauto, Žadikės, Vedreikės upeliai. Seniūnijos plotas – 19 612 ha (R1-19).⁵

Pakalniškių seniūnija. Seniūnijos centras – Raudondvario kaimas, kuriame gyvena 430 gyventojų (R1-20). Yra įkurtos 3 seniūnaitijos, 42 kaimai bei 9 vienasėdžiai (R1-21). Didžiausios seniūnijos gyvenvietės: Alksniupiai, Pakalniškiai, Pociūnai, Niauduva. Iš viso seniūnijoje gyvena 2605 gyventojai (R1-22). Gyventojų tankis 15,7 gyv./km² (2014 m.) (R1-23). Seniūnijos teritorija – 16602 ha (R1-24).⁶

Radviliškio seniūnija. Radviliškio seniūnijos administracinis centras yra Radviliškio mieste, kuris į seniūnijos teritoriją neįeina. Iš viso seniūnijoje yra 3 seniūnaitijos bei 39 kaimai (R1-25). Didesni: Kutiškių kaimas, Šniūraičių kaimas, Linkaičių kaimas, Karčemų kaimas, Daugėlaičių kaimas. Iš viso seniūnijoje gyvena 3289 gyventojų (R1-26). Gyventojų tankis 22,7 gyv./km² (2014 m.) (R1-27). Seniūnijos plotas – 14 500 ha (R1-28). Seniūnijos kaimai išsidėstę aplink Radviliškio miestą. Vakaruose seniūnija ribojasi su Šiaulių rajonu. Seniūnijos teritorija teka Beržės, Kruojos ir Raganės upės.⁷

Sidabravo seniūnija. Sidabravo seniūnijos centras – Sidabravo miestelis. Seniūnija ribojasi su Panevėžio ir Kėdainių rajonais, iki rajono centro Radviliškio yra 35 km. Yra 3 seniūnaitijos, 42 kaimai (R1-29). Didžiausios seniūnijos gyvenvietės: Sidabravo miestelis, Beinoravos kaimas,

² Radviliškio miestas į VVG teritoriją neįeina. Duomenų šaltiniai: www.regia.lt

³ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Aukstelku-seniunija> 2015-01-20 duomenys

⁴ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Baisogalos-seniunija> 2015-01-20 duomenys

⁵ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Grinkiskio-seniunija> 2015-01-20 duomenys

⁶ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Pakalnikiu-seniunija> 2015-01-20 duomenys

⁷ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Radviliskio-seniunija> 2015-01-20 duomenys

Vadaktų kaimas, Dapšionių kaimas, Birželių kaimas, Praščiūnų kaimas. Iš viso seniūnijoje gyvena 1816 gyventojų (R1-30). Gyventojų tankis 12,6 gyv./km² (2014 m.) (R1-31). Seniūnijos plotas – 14 400 ha (R1-32). Didžiausi vandens telkiniai: Sidabravo ir Vadaktų užtvankos.⁸

Skėmių seniūnija. Skėmių seniūnijos centras – Skėmių kaimas. Seniūnija yra Radviliškio rajono pietvakariuose, nuo rajono centro nutolusi 40 kilometrų. Centre gyvena 532 gyventojai (R1-33). Yra įkurtos 2 seniūnaitijos, 19 kaimų (R1-34). Didžiausios seniūnijos gyvenvietės: Pociūnėliai, Pašakiai. Iš viso seniūnijoje gyvena 1213 gyventojų (R1-35). Gyventojų tankis 15,6 gyv./km² (2014 m.) (R1-36). Seniūnijos plotas – 7786 ha (R1-37).⁹

Šaukoto seniūnija. Šaukoto seniūnijos centras – Šaukoto miestelis, kuriame gyvena 561 gyventojas (R1-38). Yra sukurtos 3 seniūnaitijos bei 47 kaimai (R1-39). Didesnės seniūnijos gyvenvietės – Papušynys, Kunigiškiai. Iš viso seniūnijoje gyvena 1008 gyventojai (R1-40). Gyventojų tankis 6,8 gyv./km² (2014 m.) (R1-41). Šaukoto seniūnija įsikūrusi pietvakarinėje Radviliškio rajono dalyje. Seniūnijos teritorija ribojasi su Raseinių ir Kelmės rajonais, nuo rajono centro nutolusi apie 40 kilometrų. Bendras seniūnijos plotas – 14877 ha (R1-42). Šaukoto seniūnijos reljefas banguotas, vietomis kalvotas, daug ežerų.¹⁰

Šiaulėnų seniūnija. Šiaulėnų seniūnijos centras – Šiaulėnų miestelis, kuriame gyvena 932 gyventojai (R1-43). Sukurtos 3 seniūnaitijos, yra įkurti 50 kaimų (Vendrės kaimo tik dalis priklauso šiai seniūnijai) bei 4 viensėdžiai (R1-44). Didesnės seniūnijos gyvenvietės – Acokavų kaimas, Jokūbiškių kaimas, Liepiškių kaimas, Sidarių kaimas, Šiaulaičių kaimas, Žemių kaimas. Iš viso seniūnijoje gyvena 1606 gyventojai (R1-45). Gyventojų tankis 8,1 gyv./km² (2014 m.) (R1-46). Šiaulėnų seniūnija yra Radviliškio rajono pietuose, 22 km nuo rajono centro, kalvotoje, miškingoje, pelkėtoje lygumoje. Per visą seniūniją teka Šušvės upė, kuri kilpa apjuosia Šiaulėnus. Seniūnija ribojasi su Kelmės rajonu. Seniūnijos plotas – 19 870 ha (R1-47).¹¹

Šeduvos miesto seniūnija. Centras – Šeduvos miestas. Miestas išsidėstęs mažai kalvotame krašte, žemės čia derlingos, todėl gyventojams yra geros sąlygos užsiimti žemdirbyste. Per Šeduvą teka Niauduva (miesto centre) ir Vakoniškis (miesto pietvakariuose). Miesto šiaurės vakarų pakraščiu prateka Gintaras. Seniūnijoje sukurtos 5 seniūnaitijos. Didžiausios seniūnijos gyvenvietės: Būtėnai, Pavartyčiai, Vėriškiai, iš viso yra 27 kaimai (R1-48). Seniūnijoje (kartu su miestu) gyvena 4658 žmonės (R1-49). Gyventojų tankis 31,5 gyv./km² (R1-50). Seniūnijos plotas 14788 ha (Šeduvos miesto teritorijos plotas 546 ha) (R1-51). Daugiausia seniūnijai priklausančių kaimų išsidėstę palei kelius Šiauliai–Panevėžys, Šiauliai–Kaunas. Atokiausi seniūnijos kaimai – Riaubai, Rokoniai, Daukantai, Puipiai. Seniūnijos teritorijoje yra Arimaičių ežeras ir poilsio vieta prie jo, Velžių piliakalnis, Daugyvenės draustinis.¹²

Tyrulių seniūnija. Tyrulių seniūnijos centras – Tyrulių miestelis. Įkurtos 3 seniūnaitijos, 16 kaimų (R1-52). Didžiausios seniūnijos gyvenvietės: Jonaitiškis, Batkūnai. Iš viso seniūnijoje gyvena 873 žmonės (R1-53). Gyventojų tankis 10,4 gyv./km² (R1-54). Vakarų pusėje seniūniją siekia Didžiojo Tyrulio pelkė. Iš Tyrulių pelkės išteka Šušvės, Šiausės, Gryžuvos, Krioklio upės. Bendras seniūnijos plotas – 8426 ha (R1-55).¹³

Iš viso VVG teritorijai priskiriama: 1 miestas (Šeduva), 10 miestelių (Baisogala, Grinkiškis, Palonai, Pašušvys, Pociūnėliai, Sidabravas, Šaukotas, Šiaulėnai, Tyruliai ir Vadaktai) ir 370 kaimų bei 25 viensėdžiai (R1-56).¹⁴ Nurodyta informacija nekito nuo 2011 iki 2015 m.

VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje gyventojų tankis 2014 m. buvo 16,6 gyv./km², Radviliškio rajone tais pačiais metais – 24,3 gyv./km², t.y. VVG teritorijoje gyveno 9 gyventojais mažiau 1 km² nei apskrityje ir 20 gyventojų mažiau nei šalyje (R1-57) (žr. 2.1.1 lentelę).

⁸ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Sidabravo-seniunija> 2015-05-06 duomenys

⁹ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Skemiu-seniunija> 2015-01-20 duomenys

¹⁰ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/aukoto-seniunija> 2015-01-20 duomenys

¹¹ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/iaulenu-seniunija> 2015-01-20 duomenys

¹² Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/eduvos-miesto-seniunija> 2015-03-23 duomenys

¹³ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/Tyruliu-seniunija> 2015-01-08 duomenys

¹⁴ VĮ „Registru centras“ 2015 m. sausio 1 d. duomenys. Duomenų šaltiniai: www.registrucentras.lt

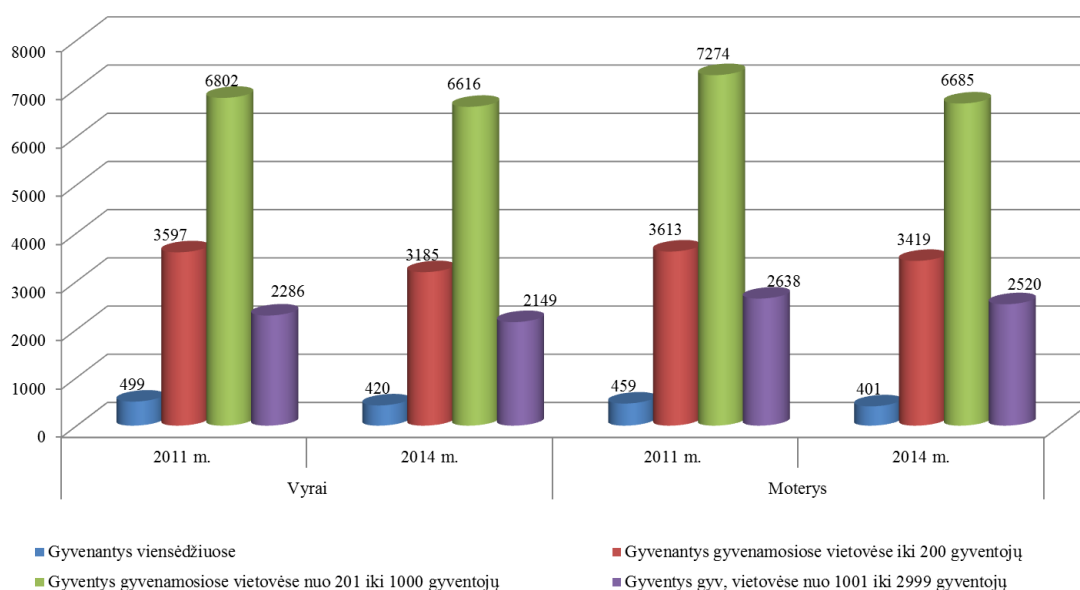
2.1.1 lentelė. Gyventojų tankis, gyv./km²

	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Radviliškio rajone	26,1	25,4	24,8	24,3
Šiaulių apskrityje	35,5	34,6	34	33,5
Lietuvoje	46,7	46,0	45,5	45,1

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas

2014 m. pradžioje VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje gyveno 25395 gyventojai (2011 m. – 27168 gyventojai) (R1-58).¹⁵ Viensėdžiuose gyveno 3,3 proc. visų VVG teritorijos gyventojų (2011 m. – 3,6 proc.), gyvenamosiose vietovėse iki 200 gyventojų – 26,2 proc. (2011 m. – 26,3 proc.), nuo 201 iki 1000 gyventojų – 52,9 proc. (2011 m. – 58,2 proc.), nuo 1001 iki 2999 gyventojų – 18,4 proc. (2011 m. – 18,1 proc.) (R1-59).¹⁶

Pagal vyrų ir moterų pasiskirstymą gyvenamosiose vietovėse 2014 m. moterų VVG teritorijoje gyveno daugiau nei vyrų (žr. 2.1.2 pav.).

2.1.2 pav. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje gyvenančių vyrų ir moterų skaičius pagal gyvenamąsias vietas 2011 m. ir 2014 m.

2014 m. viensėdžiuose gyveno 821 gyventojas, iš jų 48,8 proc. moterų ir 51,2 proc. vyrų (R1-60), gyvenamosiose vietovėse iki 200 gyventojų – 6604 gyventojai, iš jų 51,8 proc. moterų ir 48,2 proc. vyrų (R1-61), nuo 201 iki 1000 gyventojų – 13301 gyventojas, iš jų 50,3 proc. moterų ir 49,7 proc. vyrų (R1-62), nuo 1001 iki 2999 gyventojų – 4669 gyventojai, iš jų 54,0 proc. moterų ir 46,0 proc. vyrų (R1-63). VVG teritorijoje nėra miestų nuo 3000 iki 6000 gyventojų (žr. 2.1.2 pav.).¹⁷

Išskirtinumas. VVG teritorija – tai žemdirbių kultūros kraštas, apjungiantis dvarų kultūros paveldą ir lietuviškos etnokultūros gyvąją tradiciją, tai senovinių miestelių kultūra, kur ryškiai pastebimas ir litvakų kultūros („Litvish kultūra“) pėdsakas (R1-64). VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje yra išsaugoti ir nūdienos poreikiams gali būti aktualizuoti 653 archeologijos, istorijos ir kultūros paminklai (R1-65). Paveldo ištakos mena net LDK didikų Radvilų laikus. Iš žinomiausių paminklų paminėtini Baisogalos, Burbiškių ir Pakiršinio dvarai, Kleboniškių kaimo buties ekspozicija, žydų atminimui skirtas memorialas Šeduvoje „Dingęs Štetlas“ ir Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Tarybos nepriklausomybės deklaracijos paskelbimo memorialas

¹⁵ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

¹⁶ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

¹⁷ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

Minaičiuose, kuriame buvo pasirašyta 1949 m. Vasario 16-osios deklaracija. VVG teritorijoje esantys kultūros ir gamtos paveldo išskirtiniai objektai sukuria galimybes pažintiniam bei piligriminiam turizmui plėtoti (R1-66).

VVG kraštovaizdis bei derlingas dirvožemis yra palankus plėtoti žemės ūkio veiklą ar kitas alternatyvias veiklas. Geografinis VVG teritorijos kraštovaizdis yra homogeniškas: visos VVG teritorijos seniūnijos yra mažai kalvotos, išskyrus Šaukoto seniūniją, kurios teritorijos reljefas banguotas, vietomis kalvotas – čia daugiau vandens telkinių. VVG teritorijoje yra upių, ežerų bei dirbtinių vandens telkinių (R1-67).

Susitikimų su vietos gyventojais metu gyventojai nurodė, kad kiekviena VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijai priklausanti seniūnija turi savitų, patrauklių objektų, privalumų (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą). Galima išskirti šias bendras VVG teritorijos stipriąsias savybes: sutvarkytos ir veiklai pritaikytos kaimo bendruomeninių organizacijų patalpos, patrauklūs gamtos, kultūros objektai, palanki aplinka žemės ūkio veiklai, geras susisiekimas bei sutvarkyti keliai, aktyvūs, įdomūs, darbštūs bei turintys profesinės patirties ir įgūdžių vietos žmonės (R1-68). Didelę reikšmę ateities veiklai turi ir tai, kad vietos gyventojai pasitiki savimi, didžiuojasi savo kraštu, gamta ir pastangomis jį puoselėti, bendruomenės gyvenimu bei nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios veiklos rezultatais (R1-69).¹⁸ Minėtos visai VVG teritorijai būdingos svarbios savybės išskiria VVG „Radviliškio lyderis“ iš kitų, suteikia savitumo, išskirtinumo.

Identitetas. VVG „Radviliškio lyderis“ 2014 m. pabaigoje vykdyta vietos gyventojų apklausa atskleidė, jog absoliuti dauguma – 78,9 proc. vietos gyventojų didžiuojasi savo gyvenamąja vietove (R1-70). Didžiausia apklaustų gyventojų dalis (23,2 proc.) labiausiai didžiuojasi gamta ir kraštovaizdžiu, kas septintas respondentas (15,5 proc.) – bendruomenės gyvenimu ir vietos nevyriausybinių organizacijų veiklos rezultatais (žr. VPS 10 priedo 1-2 punktus) (R1-71). Tai patvirtina ir atlikta detalesnė analizė apie NVO veiklą, kurios per 2011–2014 m. laikotarpį iš viso įgyvendino 286 projektus (R1-72), kurių rezultatais gali džiaugtis ir naudotis daugelis vietos gyventojų (žr. VPS 11 priedą). Dėl to 14,8 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų didžiuojasi čia gyvenančiais žmonėmis (R1-73). Geografinė padėtimi patenkinti 12,5 proc. apklaustų gyventojų (R1-74). 10,1 proc. didžiuojasi vietos valdžios veikla (R1-75) (žr. VPS 10 priedo 1 ir 2 punktus). Iš to galima daryti išvadą, jog suvienijant aktyvių gyventojų ir vietos valdžios jėgas naujuoju strateginiu laikotarpiu galima pasiekti gerų rezultatų vietos gyventojų labui. Juolab, kad 90,0 proc. apklaustųjų linkę prisidėti savanorišku darbu prie bendruomeninės veiklos (R1-76). Tam vidutiniškai galėtų skirti net iki 4,6 val. laiko per savaitę (R1-77) (žr. VPS 10 priedo 14 ir 15 punktus).

Apklausos dalyviai taip pat įvertino tapatumo su savo gyvenamąja vietove vieną iš elementų „Gyventojų nuostata būti savo gyvenamosios vietovės šeimininku/didžiavimasis savo gyvenamąja vietove“ (žr. VPS 10 priedo 20 punktą). Jų nuomone, šio reiškinių būklė šiek tiek didesnė nei vidutinė (2,1 balo), tačiau pastebimos gerėjimo tendencijos (2,3 balo) (R1-78). Kito elemento „Gyventojų tarpusavio bendravimo kultūra ir kaimynystės santykiai“ būklė įvertinta taip pat šiek tiek didesniu nei vidutiniu balu (2,1 balo) ir ji, gyventojų nuomone, nežymiai gerėja (2,2 balo) (R1-79).¹⁹

Tokie apklausos rezultatai rodo, jog vietovės identitetas daugumos vietos gyventojų nėra aiškiai suvokiamas ir išreikštas (R1-80). Dažniausiai vietos gyventojai savo kraštą tapatina su gamta ir kraštovaizdžiu (R1-81). Susitikimuose, surengtuose VPS rengimo metu, vietos gyventojai savo kraštą apibūdino šiais raktiniais žodžiais: gamta, tėviškė, namai, šeima, geri kaimynai, bendruomenių projektai, žemės ūkis, avininkystė, keliai, pastatai, senstantis kraštas (R1-82).

¹⁸ Vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių tyrimo duomenys, (VPS 10 priedo 2 punktus)

¹⁹ Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja; 2 – neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas respondentų vertinimų vidurkis.

Siekiant išsiaiškinti vietos gyventojų požiūrį į gyvenamosios vietovės situaciją, nuostatas dėl vietovės ateities ir pasiryžimą imtis pokyčių buvo atliktas gyventojų poreikių tyrimas.

Vietos gyventojų poreikiai buvo tiriami naudojant keletą metodų: 1) strateginių dokumentų analizė; 2) anketinė apklausa; 3) vieši susirinkimai ir aktyvūs svarstymai (vietos plėtros strategijos rengimo darbo grupės susirinkimai); 4) vietos gyventojų perspektyvinių planų ir teritorinių susitarimų sudarymas; 5) fokus grupės interviu su jaunimo atstovais.

1. Dokumentų turinio analizė. Aiškesnį gyventojų poreikių vaizdą padėjo susidaryti strateginių rajono dokumentų analizė. Dėmesys buvo sutelktas į Radviliškio rajono savivaldybės 2012-2020 metų strateginio plėtros plano ir vietos veiklos grupės „Radviliškio lyderis“ 2007-2013 m. strategijos „Gyvenimo kokybės gerinimas Radviliškio rajono kaimo vietovėse“ turinį. Taip pat buvo išanalizuotas vietos projektų, įgyvendintų iš vietos veiklos grupės „Radviliškio lyderis“ strategijos „Gyvenimo kokybės gerinimas Radviliškio rajono kaimo vietovėse“, turinys.

2. Anketinės apklausos analizė. Anketavimas atliktas 2014 m. lapkričio – gruodžio mėn. Sociologiniame tyrime dalyvavo 330 įvairaus amžiaus, išsilavinimo, skirtingus užsiėmimus turintys VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos gyventojai (73,4 proc. moterų ir 26,6 proc. vyrų).

Anketa sudaryta iš 38 klausimų (žr. VPS 10 priedą). Gyventojų požiūriui į esamą situaciją atskleisti skirti 1, 2, 3, 5, 6, 10 anketos klausimai, taip pat 11 klausimo dalis apie paslaugų gyvenamojoje vietovėje trūkumą bei 20-26 klausimų viena iš dalių – būklės vertinimas.

Gyventojų nuostatas dėl ateities atskleidžia anketos 4, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 klausimai, 11 klausimo dalis, kur respondentai nurodo kokias paslaugas pirktų, jei jos būtų pradėtos teikti jų gyvenamojoje vietovėje bei 20-26 klausimų viena iš dalių – tendencijų vertinimas. Nuostatos dėl ateities apima keletą aspektų: gyventojų nuomonę apie tikėtinus pasikeitimus įvairiose gyvenimo srityse (pvz., paslaugos gyventojams, vietos gyventojų gebėjimai ir pan.); gyventojų požiūrį į NVO veiklos galimybes; gyventojų asmenišką pasiryžimą imtis verslo, gyventojų pasiūlymus gerinant kaimo jaunimo iki 29 m. situaciją.

Gyventojų nuostatas dėl viešojo finansavimo panaudojimo prioritetų naujuoju, 2014-2020 m. programavimo laikotarpiu atskleidžia anketos 7 ir 8 klausimai.

Respondentų socialinį portretą atskleidžia anketos 27-38 klausimai.

Anketos 20-26 klausimai sudaryti naudojantis vienu iš LEADER programos metodų – teritorinio kapitalo komponentų analize. Teritorinio kapitalo komponentų bei atskirų jų elementų vertinimai pasitarnavo ne tik vertinant vietovės situaciją; vietos gyventojai, vertindami atskirus teritorinio kapitalo komponentus bei sudedamąsias jų dalis – elementus vėliau įtraukė į svarstymus dėl vietovės ateities.

3. Vieši susirinkimai ir aktyvūs svarstymai. Visi norintys vietos gyventojai buvo kviečiami atvykti į susitikimus dėl VPS rengimo. Šie susitikimai buvo organizuojami partnerystės principu: vietos veiklos grupei organizuojant susitikimus talkino seniūnai, kaimo bendruomeninės organizacijos. 2014 m. lapkričio 14, 19, 27 dienomis įvyko 11 informacinio pobūdžio renginių visose VVG teritorijos seniūnijose. Renginiuose gyventojai buvo supažindinti su naujo laikotarpio galimybėmis, gyventojų poreikių tyrimo anketos klausimais bei pakviesti aktyviai įsijungti į svarstymus dėl VPS turinio vėlesniuose renginiuose. Renginių seniūnijose metu išsivystė diskusijos apie aktualiausias problemas atskirose seniūnijose bei apie veiklas, kurių norėtų kaimo bendruomeninės organizacijos, vietos verslininkai, ūkininkai ir kiti suinteresuoti asmenys imtis 2014 – 2020 metų laikotarpiu.

2014 m. gruodžio 18 d. ir 2015 m. vasario 5 d. suorganizuoti dar 2 papildomi informacinio pobūdžio renginiai, kurių metu pristatytos naujojo laikotarpio galimybės bei diskutuota apie VVG teritorijos esamą situaciją bei ieškota sprendimų kaip ją pagerinti. Tartasi apie jaunimo ir kitų gyventojų grupių užimtumo gerinimą, skurdo mažinimą, paslaugų plėtrą pagyvenusiems ir socialiai remtiniams asmenims, gyvenimo sąlygų ir viešosios infrastruktūros gerinimą, vietos kultūros puoselėjimą ir išsaugojimą. Diskutuota ir apie galimybę kooperuotis, bendradarbiauti sprendžiant vietos problemas (žr. VPS 9 priedo 2014 m. gruodžio 18 d. ir 2015 m. vasario 5 d. susitikimų

protokolus). 2015 m. vasario 5 d. renginyje savanorystės pagrindu sudaryta vietos plėtros strategijos rengimo grupė.

Informaciniuose renginiuose iš viso dalyvavo 290 asmenų. Dalyvių sąrašai saugojami VVG būstinėje.

Sekantys renginiai buvo skirti aktyvioms išplėstinės vietos plėtros strategijos (VPS) rengimo darbo grupės (kurią sudarė 30 VVG teritorijos gyventojų) diskusijoms.

- 2015 m. vasario 25 d. buvo apibendrintos ryškėjančios 2014-2020 m. laikotarpio priemonės, veiklos sritys. Išvystyta diskusija apie strategijos įgyvendinimo būdus, modelį, pareiškėjus bei partnerius. Darbo grupės dalyviai išsipareigojo aptarti ryškėjančias priemones atskirose VVG teritorijos seniūnijose su nevyriausybinėmis organizacijų, verslo ir valdžios atstovais.
- 2015 m. kovo 16 d. susitikime daug dėmesio buvo skirta grįžtamajam ryšiui iš seniūnijų. Toliau tartasi dėl ateinančio laikotarpio priemonių, veiklos sričių, strategijos įgyvendinimo būdų, pareiškėjų, partnerių. Darbo grupė atliko ir keletą užduočių. Darbo grupės dalyvių buvo prašoma aprašyti gyvenamosios vietovės privalumus, trūkumus, išskirti žmonių grupes, kurioms parama/pagalba bendruomenėje reikalinga labiausiai bei nurodyti kokių pasikeitimų gyvenamojoje vietovėje jie tikisi iki 2023 m. Taip pat darbo grupei buvo išdalinta VVG „Radviliškio lyderis“ 2014 -2020 m. vietos plėtros strategijos galimų sprendimų sąrašas ir paprašyta apsitarti su bendruomenių atstovais, seniūnijų tarybomis ir kitais suinteresuotais asmenimis kokia veikla jie norėtų užsiimti ir kas būtų naudinga teritorijai.
- 2015 m. balandžio 7 d. susitikime buvo apibendrintos praėjusio darbo grupės susitikimo užduotys, pristatyta gyventojų poreikių tyrimo anketos rezultatai. Toliau diskutuota apie socialines grupes bei naujo laikotarpio galimas veiklas, kurioms reiktų skirti didžiausią dėmesį. Darbo grupei buvo išdalinta VVG „Radviliškio lyderis“ 2014-2020 m. vietos plėtros strategijos galimų sprendimų vietos jaunimui sąrašas bei paprašyta įvertinti, kurias sritis, jų nuomone, būtų tikslinga finansuoti.
- 2015 m. gegužės 5 d. susitikime dalyvavo valdžios atstovai. Buvo pristatyti rengiamos strategijos etapai ir tai kas padaryta, t.y. kokios priemonės ryškėja, kaip būsimos strategijos tikslai atitinka vietos gyventojų poreikius. Taip pat pristatytas VVG „Radviliškio lyderis“ 2014–2020 m. vietos plėtros strategijos galimų sprendimų jaunimui vertinimas. Atlikta SSSG analizė.

2015 m. liepos 27 d. suorganizuotas susitikimas su rajono vadovais ir VVG valdybos nariais. Susitikimo metu buvo aptarti vietos veiklos grupės rengiamos 2014–2020 metų vietos plėtros strategijos prioritetai ir priemonės.

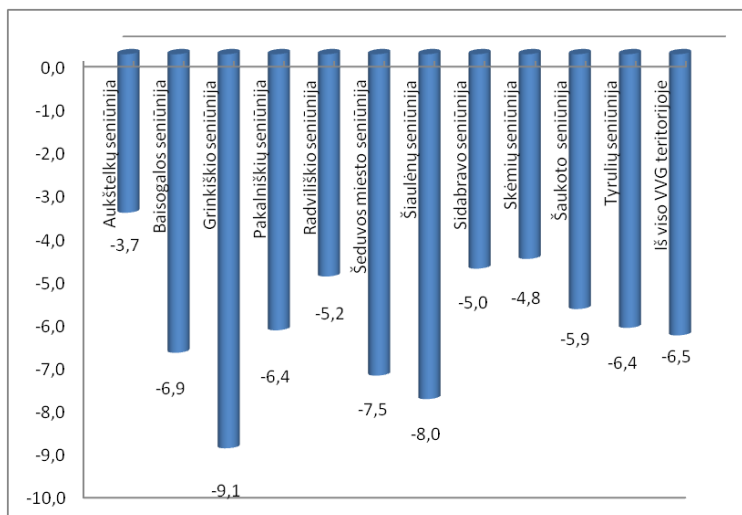
4. Vietos gyventojų perspektyvinių planų ir teritorinių susitarimų sudarymas. Rengdama naują strategiją vietos veiklos grupė „Radviliškio lyderis“ siekė bendradarbiavimo su pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovais, todėl partnerius skatino ieškoti novatoriškų idėjų, naujų sprendimų ir būdų apjungti naujuoju laikotarpiu ir vykdyti bendras veiklas. Surengti dalykiniai susitikimai bendruomenėse, seniūnijose, kurių metu buvo išsakyti gyventojų poreikiai, problemos bei jų sprendimo būdai buvo įforminti kaip gyventojų perspektyviniai planai. Viso sudaryti 9 gyventojų perspektyviniai planai, kuriuos galima rasti VPS 12 priede.

VVG „Radviliškio lyderis“ taip pat sudarė 7 teritorinius susitarimus su valdžia ir VVG teritorijoje veikiančiomis institucijomis bei pasirašė bendradarbiavimo sutartį dėl jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo Radviliškio rajone. Teritorinius susitarimus ir bendradarbiavimo sutartį galima rasti VPS 13 priede. Medžiaga buvo panaudota atliekant teritorijos stiprybių ir silpnųjų analizę, formuluojant VVG teritorijos viziją bei numatant prioritetus ir priemones.

5. Fokus grupės su jaunimu interviu. Siekiant detaliau išsiaiškinti vietos jaunimo poreikius ir lūkesčius 2015 m. gegužės 7 d. buvo atlikta fokus grupės interviu su jaunimo atstovais. Susitikimo metu jaunimas pristatė problemas su kuriomis susiduria gyvendami kaimiškosiose vietovėse bei kokiems VVG „Radviliškio lyderis“ strategijos sprendimams jie pritaria. Fokus grupės apibendrinta medžiaga pateikiama VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 7 d. susitikimo protokole.

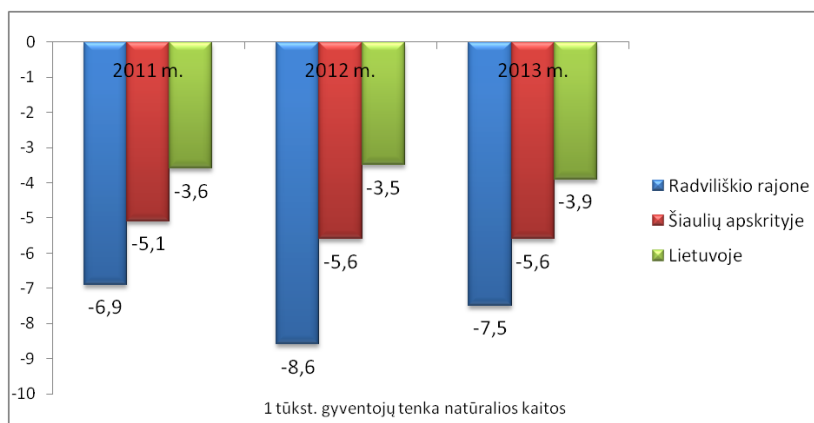
2.3. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos socialinė situacija

Gyventojų kaitos tendencijos. VVG teritorijoje gyventojų skaičius mažėja. 2014 m. lyginant su 2011 m., gyventojų skaičius sumažėjo 6,5 proc. (R2-1). Analizuojant situaciją seniūnijoje (žr. 2.3.1 pav.) gyventojų skaičius visose seniūnijose mažėjo, labiausiai – Grinkiškio seniūnijoje (9,1 proc.), mažiausiai – Aukštelkų sen. (3,7 proc.) (R2-2).

2.3.1 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis VVG teritorijoje 2011 m. ir 2014 m., proc.

Gyventojų skaičius VVG teritorijoje mažėjo tiek dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos, tiek dėl migracijos. Lyginant Radviliškio rajono duomenis su apskrities ir šalies rodikliais matyti, jog Radviliškio rajone natūrali gyventojų kaita analizuojamu laikotarpiu buvo žymiai mažiau palanki nei Šiaulių apskrityje ir Lietuvos Respublikoje (R2-3) (žr. 2.3.2 pav.).²⁰

2.3.2 pav. Natūrali gyventojų kaita (gimusių ir mirusių gyventojų skirtumas), 2011–2013 m.

Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas

2011 m. neigiama gyventojų kaita fiksuojama 9 – iose VVG teritorijos seniūnijose, išskyrus Aukštelkų ir Šiaulėnų seniūnijas (R2-4). 2014 m. VVG teritorijoje natūrali kaita nors ir neigiama, tačiau mirusiųjų buvo 17,0 proc. mažiau nei 2011 m., gimusių pokytis taip pat 2014 m. 6,0 proc. mažesnis (R2-5). 2011–2014 m. laikotarpiu natūralios gyventojų kaitos rodikliai labiausiai

²⁰ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą. Šioje ir kitose 2.4-2.6 situacijos analizės potėmėse kai kurie statistiniai duomenys naudojami kartu su VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijai nepriklausančiu rajono centru – Radviliškio miestu (tais atvejais, kuomet gauti duomenų be rajono centro nebuvo galimybės). Be to, kartu su rajono centru naudojami duomenys leidžia palyginti rodiklio reikšmes su šalies ir regiono to paties rodiklio reikšme). Tokiais atvejais tekste rašoma „Radviliškio rajone“ bei nuorodoje į informacijos šaltinius pažymima, kad duomenys pateikiami su rajono centru. Kuomet duomenys pateikiami tik VVG teritorijos, tekste rašoma VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje.

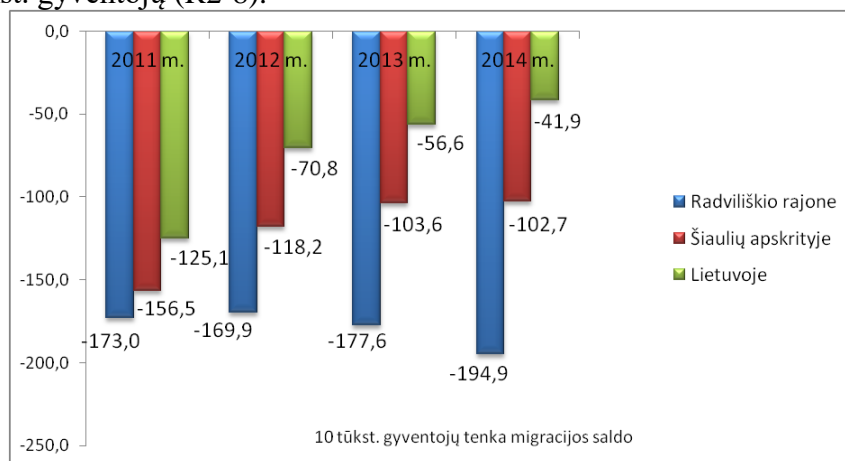
nepalankūs buvo Grinkiškio seniūnijoje (žr. 2.3.1 lentelę). Iš viso minėtu laikotarpiu VVG teritorijoje gimė 194 asmenimis mažiau, nei kad mirė (R2-6).

2.3.1 lentelė. Natūrali gyventojų kaita VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje, gyv.

	2011			2014		
	Gimė	Mirė	Natūrali kaita	Gimė	Mirė	Natūrali kaita
Aukštelkų seniūnija	16	14	2	16	17	-1
Baisogalos seniūnija	26	62	-36	35	51	-16
Grinkiškio seniūnija	21	39	-18	11	33	-22
Pakalniškių seniūnija	20	26	-6	19	17	2
Radviliškio seniūnija	44	46	-2	42	41	1
Šeduvos miesto seniūnija	19	59	-40	27	31	-4
Šiaulėnų seniūnija	23	19	4	14	26	-12
Sidabravo seniūnija	19	23	-4	15	17	-2
Skėmių seniūnija	7	16	-9	8	13	-5
Šaukoto seniūnija	11	19	-8	8	14	-6
Tyrulių seniūnija	9	11	-2	7	17	-10
Visoje VVG teritorijoje	215	334	-119	202	277	-75

Šaltinis: Radviliškio rajono savivaldybės administracijos (seniūnijų) duomenys (žr. VPS 8 priedą)

2.3.3 paveiksle pateikti gyventojų kaitos rodikliai rodo, kad VVG teritorijos gyventojų skaičiaus mažėjimą sąlygojo mažesnis atvykstančių ir didesnis išvykstančių gyventi svetur skaičius. 2011 – 2014 m. laikotarpiu migracijos saldo Radviliškio rajone buvo mažiau palankus lyginant su Šiaulių apskritimi bei šalies rodikliais, išskyrus 2011 m., kur 10 punktų mažesnis migracijos saldo lyginant su apskrities rodikliu (R2-7). 2014 m. Radviliškio rajone analizuojamas rodiklis gerokai sumažėjo (nuo -180,6 iki -96,0) ir beveik susilygino su Šiaulių apskrities bendru migracijos saldo tenkančiu 10 tūkst. gyventojų (R2-8).

2.3.3 pav. Gyventojų migracijos saldo (atvykusių ir išvykusių gyventojų skirtumas), 2011–2014 m.

Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas²¹

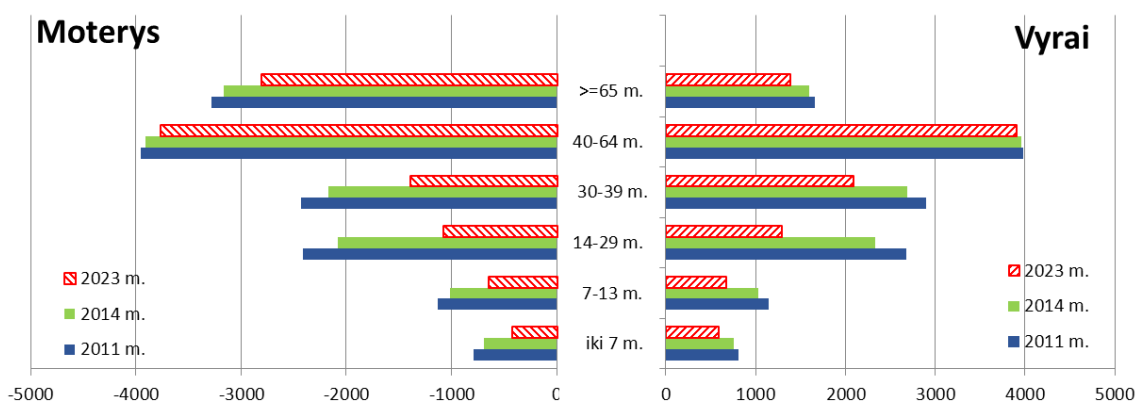
Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių. 2014 m. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos gyventojų struktūroje 50,8 proc. gyventojų sudarė jauni asmenys iki 40 m. amžiaus (R2-9). 2014 m. lyginant su 2011 m., jaunų asmenų dalis gyventojų struktūroje sumažėjo 1,3 proc. punkto (R2-10). Analizuojant seniūnijų situaciją, gyventojų amžiaus struktūra palankiausia Sidabravo sen. (jauni

²¹ Šaltinis <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=a34010bd-d90d-4310-9a7d-7d6344238f88>

asmenys iki 40 m. amžiaus 2014 m. sudarė 57,8 proc. visų gyventojų, 2011 m. – 59,4 proc.) (R2-11). Panaši situacija ir Šiaulėnų sen. atitinkamai 2014 m. 56,3 proc. ir 2011 m. 57,6 proc. (R2-12). Šioje seniūnijoje, lyginant su kitomis, fiksuojama didžiausia vaikų iki 14 m. dalis (2014 m. 17,5 proc., o 2011 m. net 18,2 proc.) (R2-13). Mažiau palanki situacija – Skėmių sen. (2014 m. tik 11,6 proc., 2011 m. – 13,4 proc.) (R2-14). Visose seniūnijose išskyrus Aukštelkų, Baisiogalos ir Šaukoto seniūnijas vaikų skaičius 2014 m. lyginant su 2011 m. nors ir nežymiai, bet padidėjo (R2-15). Senyvo amžiaus žmonių daugiausia gyveno Tyrulių sen. (2014 m. 28,9 proc., 2011 m. buvo 22,5 proc.) (R2-16). Mažiausia senyvo amžiaus žmonių gyveno Aukštelkų sen. (2014 m. – 15,1 proc. ir 2011 m. – 14,7 proc.) (R2-17). Visose seniūnijose, išskyrus Šiaulėnų sen., 2014 m. lyginant su 2011 m. 65 ir vyresnio amžiaus gyventojų skaičius padidėjo (R2-18).²²

Gyventojų pasiskirstymas pagal lytį. Vyrų ir moterų santykis VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje daugmaž subalansuotas, vyrų dalis 2014 m. buvo 2,6 proc. punkto (2011 m. – 2,9 proc.) mažesnė nei moterų (R2-19). 2014 m. vyrų ir moterų santykis labiausiai subalansuotas Šiaulėnų seniūnijoje, vyrų 0,7 proc. mažiau nei moterų (2011 m. 2,7 proc. jų buvo mažiau) (R2-20). Santykis mažiausiai palankus Skėmių seniūnijoje 2014 m. čia gyveno 45,5 vyrų ir 54,5 proc. moterų (2011 m. atitinkamai 46,2 ir 53,8) (R2-21). 2014 m. lyginant su 2011 m., gyventojų struktūra pagal lytį VVG teritorijoje išlieka beveik nepakitusi. Visose seniūnijose, išskyrus Aukštelkų, Pakalniškių bei Šaukoto seniūnijas, moterų skaičius viršija vyrų skaičių (R2-22).²³

2.3.4 paveiksle pateikiamas gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes ir lytį 2011 m. ir 2014 m. bei prognozuojamas gyventojų skaičius 2023 m.

2.3.4 pav. Gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje
Šaltinis. Apskaičiuota pagal Radviliškio r. savivaldybės administracijos duomenis

Gyventojų pasiskirstymas pagal tautybę. 2011 m. duomenimis, Radviliškio rajone gyveno šių tautybių žmonės: lietuviai sudarė 95,69 proc. (40562 gyventojai), rusai – 2,80 proc. (1186 gyventojai), lenkai – 0,20 proc. (84 asmenys), ukrainiečiai – 0,29 proc. (122 gyventojai), baltarusiai – 0,30 proc. (129 asmenys), vokiečiai – 0,04 proc. (17 asmenų), 0,08 proc. (34 asmenys) pažymėjo „kitos“ (R2-23). Tarp pastarųjų, pagal seniūnijų duomenimis yra moldavų, estų, anglų, kazakstaniečių, olandų²⁴.

Gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą. 2011 m. duomenimis²⁵, Radviliškio rajone (šie duomenys pateikiami viso rajono mastu, neišskiriant Radviliškio miesto) aukštąjį išsilavinimą buvo įgiję 11,9 proc. visų gyventojų (žr. 2.3.5 pav.) (R2-24). Radviliškio rajone užfiksuotas gyventojų su aukštesniu išsilavinimu rodiklis yra mažesnis nei apskrities ir šalies, tačiau gyventojų su aukštesniu ir specialiuoju išsilavinimu dalis (17,6 proc.) yra didesnė (nors ir nežymiai) už abiejų lyginamų objektų rodiklius (atitinkamai apskrityje – 16,6 proc., šalyje – 16,9 proc.) (R2-25). Vidurinį išsilavinimą turinčių gyventojų rodiklis (29,8 proc.) panašus kaip šalies (30,6 proc.) ar

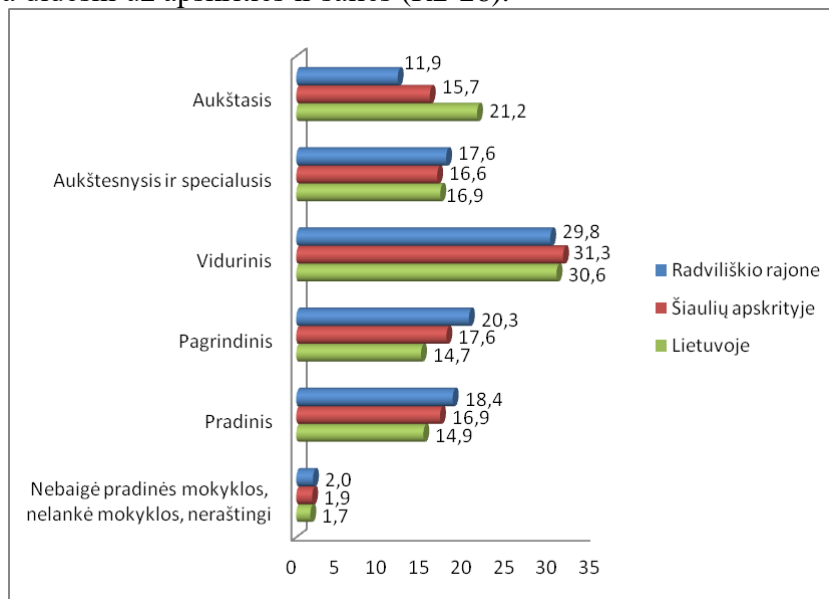
²² Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

²³ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

²⁴ Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Lietuvos Statistikos departamentas nekaupia duomenų savivaldybių lygiu apie gyventojų pasiskirstymą pagal tautybę vėlesniais metais.

²⁵ Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys

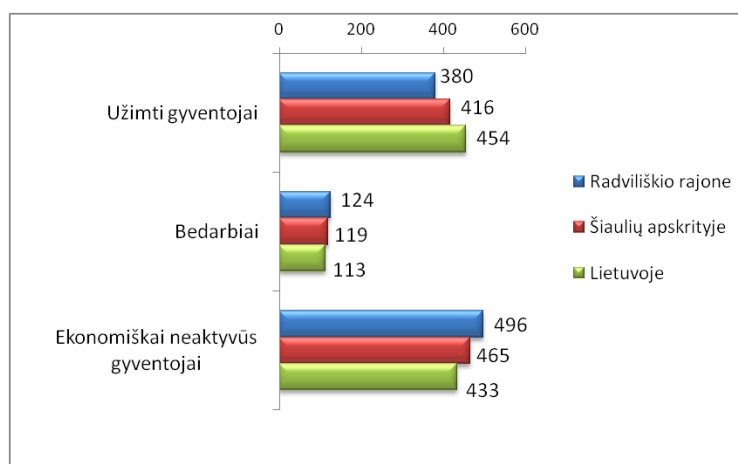
apskritis (31,3 proc.), tačiau šiek tiek mažesnis, o pagrindinį ir pradinį išsilavinimą turinčių žmonių rodikliai yra didesni už apskritis ir šalies (R2-26).²⁶

2.3.5 pav. Gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (10 m. ir vyresni), proc., 2011 m.
Šaltinis. Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis

Radviliškio rajone užfiksuota 2,0 proc. nebaigusiu pradinės mokyklos, nelankiusių mokyklos ar neraštingų gyventojų (R2-27). Šis rodiklis yra šiek tiek didesnis nei apskritis ar šalies atitinkamas rodiklis.

Gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominę aktyvumą. Radviliškio rajone 1 tūkst. 15 m. ir vyresnių gyventojų teko 380 užimtų gyventojų (R2-28). Šis rodiklis yra mažiau palankus nei Šiaulių apskrities ar šalies (žr. 2.3.6 pav.). Bedarbių teko 124 asmenys, tuo tarpu apskrityje – 119 asmenų, šalyje – 113 asmenų, t.y. Radviliškio rajone 1 tūkst. 15 m. ir vyresnių gyventojų teko 5 asmenims daugiau bedarbių nei apskrityje ir 11 bedarbių daugiau nei šalyje (R2-29). Ekonomiškai neaktyvių gyventojų dalis tenkanti 1 tūkst. 15 m. ir vyresnių gyventojų Radviliškio rajone taip pat buvo žymiai didesnė nei Šiaulių apskrityje ar šalyje (t.y. 1 tūkst. 15 m. ir vyresnių gyventojų teko 31 ekonomiškai neaktyviu gyventoju daugiau nei apskrityje ir 63 asmenim daugiau nei šalyje (R2-30).²⁷

²⁶ Paskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Duomenys apima ir Radviliškio miestą. Lietuvos Statistikos departamentas nekaupia duomenų savivaldybių lygiu apie gyventojų išsilavinimą vėlesniais metais.

²⁷ Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miesto gyventojus.

2.3.6 pav. Gyventojų ekonominis aktyvumas (1 tūkst. 15 metų ir vyresnių gyventojų teko užimtu, bedarbių ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų), 2011 m., gyv.

Šaltinis. Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys

Gyventojų pasiskirstymas pagal pragyvenimo šaltinį. Darbo užmokestį kaip pagrindinį pragyvenimo šaltinį nurodė 30,2 proc. Radviliškio rajono gyventojų, kai Šiaulių apskrityje šis rodiklis – 32,9 proc., Lietuvoje – 35,9 proc. (R2-31) (žr. 2.3.2 lentelę).

2.3.2 lentelė. Gyventojų pasiskirstymas pagal pajamų šaltinius, 2011 m., proc.

Pajamų šaltinis	Radviliškio rajone	Šiaulių apskrityje	Lietuvoje
Darbo užmokestis	30,15	32,96	35,92
Pajamos iš savo ar šeimos verslo	1,05	1,39	1,45
Pajamos iš žemės ūkio veiklos	2,24	1,60	1,24
Pajamos iš nuosavybės ar investicijų	0,11	0,09	0,12
Pensija	27,44	25,27	23,51
Pašalpa	7,95	7,76	7,06
Stipendija	0,62	0,60	0,55
Valstybės išlaikymas	0,40	0,90	0,97
Šeimos ir (ar) kitų asmenų išlaikymas	28,35	27,54	27,52
Kitas pragyvenimo šaltinis	1,69	1,87	1,64
Nenurodė	0,01	0,02	0,01

Šaltinis. Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis

Gyventojų struktūroje pagal pajamų šaltinius didelę dalį (28,3 proc.) sudarė gyventojai, kurių pagrindinis pajamų šaltinis – kitų asmenų išlaikymas (R2-32). Labai panašūs rodikliai fiksuojami Šiaulių apskrities (27,54 proc.) ir šalies (27,52 proc.) mastu. Gaunama pensija pagrindinis pajamų šaltinis yra šiek tiek daugiau nei ketvirtadaliui (27,4 proc.) Radviliškio rajono gyventojų (R2-33). Šis rodiklis beveik toks pats kaip ir apskrities (25,27 proc.) ir šalies (23,51 proc.). VVG „Radviliškio lyderis“ senatvės pensiją gaunančių asmenų skaičius 2014 m. siekė 5234 (2011 m. – 5629) (R2-34). 2014 m. lyginant su 2011 m. senatvės pensiją gaunančių asmenų skaičius sumažėjo 7,0 proc., nors senyvo amžiaus gyventojų skaičius analizuojamu laikotarpiu didėjo (R2-35).²⁸

Asmenų, kurių pajamų šaltinis yra žemės ūkio veikla, dalis yra žymiai didesnė nei apskrityje ar šalyje (atitinkamai Radviliškio rajone – 2,2 proc., apskrityje – 1,6 proc., šalyje – 1,2 proc.) (R2-36).

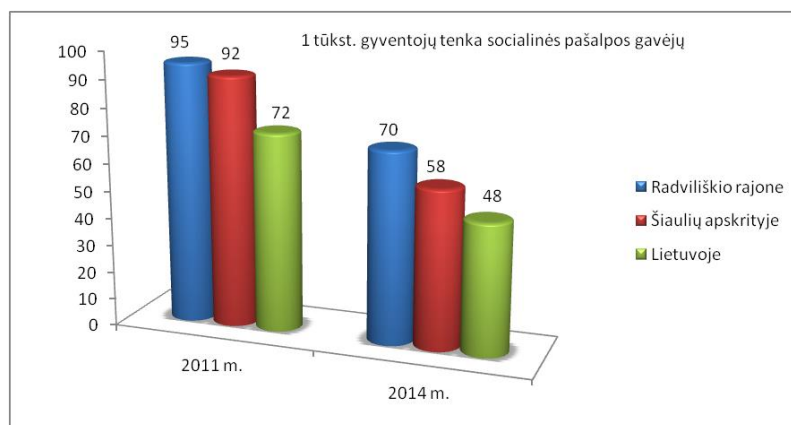
Socialinę atskirtį patiriantys gyventojai. VVG teritorijoje skurdą patiriančių asmenų, kuriems buvo skiriama pagalba maisto produktais, skaičius per 2011 – 2014 m. laikotarpį sumažėjo: 2011 m. buvo 1833 gyventojai, o 2014 m. – 1520. Teigiamas situacijos pokytis – 17,1 proc. (R2-37).²⁹

VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje mažas pajamas gaunančių šeimų ar pavienių gyventojų dalis gerokai didesnė nei vidutiniškai visame Radviliškio rajone, Šiaulių apskrityje ar šalyje (žr. 2.3.7 pav.) (R2-38).³⁰ Tūkstančiui gyventojų 2014 m. Radviliškio rajone teko 95 mažas pajamas gaunančios šeimos ar pavieniai gyventojai, Šiaulių apskrityje – 92, šalyje – 72. 2014 m. šie skaičiai sumažėjo ir buvo atitinkamai 70, 58 ir 48 mažas pajamas gaunančios šeimos ar pavieniai gyventojai.

²⁸ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

²⁹ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

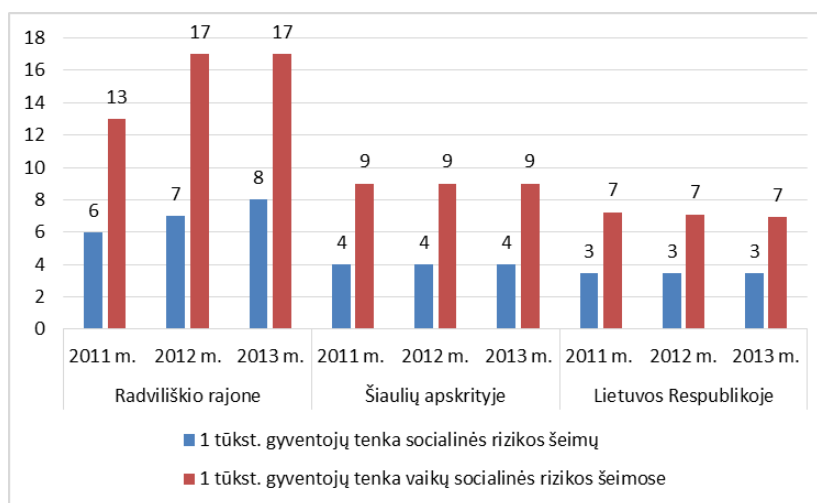
³⁰ Mažas pajamas gaunančioms šeimoms ar pavieniams asmenims socialinė pašalpa skiriama testuojant jų pajamas, kai jos yra mažesnės už valstybės remiamas pajamas. Dėl to socialinės pašalpos gavėjų skaičius rodo, kiek gyventojų gyvena skurdžiai.

2.3.7 pav. Mažas pajamas gaunantys gyventojai, 2011 m. ir 2014 m., gyv.
Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2014 m. 1 tūkst. gyventojų Radviliškio rajone teko 70 socialinės pašalpos gavėjų (2011 m. – 95) (R2-39). Šis rodiklis yra 1,2 karto didesnis nei Šiaulių apskrityje ir beveik 1,5 karto – nei Lietuvoje (R2-40). 2014 m. lyginant su 2011 m., socialinės pašalpos gavėjų skaičius Radviliškio rajone sumažėjo 36,6 proc. (nuo 4361 gyv. 2011 m. iki 2765 gyv. – 2014 m.) (R2-41). Išlaidos socialinėms pašalpoms Radviliškio rajone sumažėjo nuo 3357,8 tūkst. Eur 2011 m. iki 1707,3 tūkst. Eur 2014 m., t.y. 49,2 proc. (R2-42). Išlaidos socialinės pašalpos gavėjams analizuojamu laikotarpiu mažėjo ir apskrityje bei šalyje, atitinkamai 46,7 proc. ir 41,5 proc. (R2-43).

Pagal kraštutinę socialinės atskirties raišką – asocialių šeimų ir jose gyvenančių vaikų gausą Radviliškio rajone situacija mažiau palanki nei vidutiniškai apskrityje ir visoje šalyje (žr. 2.3.8 pav.). Jei 2013 m. šalyje 1 tūkst. gyventojų vidutiniškai teko 3 socialinės rizikos šeimos, tai Radviliškio rajone 2 kartus daugiau – 6 šeimos (R2-44). VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje socialiai atskirtų šeimų skaičius 2014 m. lyginant su 2011 m. padidėjo 14,4 proc., vaikų šiose šeimose atitinkamai padaugėjo 3,8 proc. (žr. VPS 8 priedą) (R2-45).

2.3.8 pav. Socialinės rizikos šeimos ir vaikai, augantys socialinės rizikos šeimose

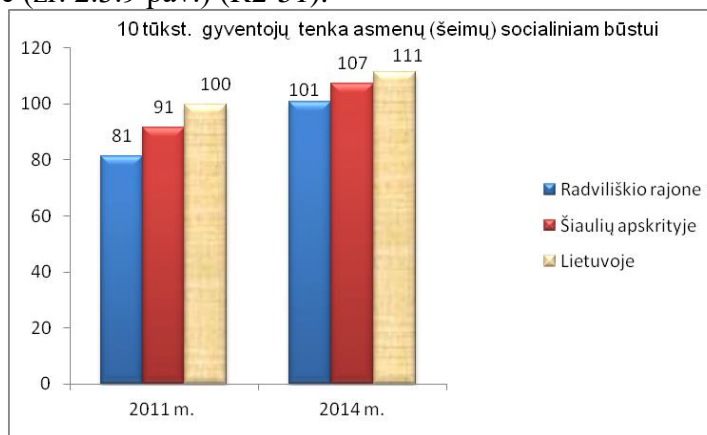
Šaltinis: Apskaičiuota pagal Radviliškio r. savivaldybės administracijos ir Lietuvos statistikos departamento duomenis

Socialinės atskirties problemos VVG teritorijoje yra opesnės nei Radviliškio rajone. 2011 m. VVG teritorijoje gyvenančios socialinės rizikos šeimos sudarė 81,9 proc. visų Radviliškio rajone gyvenančių socialinės rizikos šeimų (socialinės rizikos šeimose augo 85,9 proc. visų socialinės rizikos šeimose augančių vaikų) (R2-46).³¹

³¹ Apskaičiuota pagal Radviliškio rajono seniūnijų duomenis (žr. VPS 8 priedą) ir Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenis. Duomenų palyginti su vėlesniais metais nebuvo galimybės, nes Lietuvos Statistikos departamente nėra pateikti 2014 m. duomenys.

Su socialinės rizikos šeimomis Radviliškio rajone dirba 14 socialinių darbuotojų (R2-47). Kiekvienoje seniūnijoje dirba bent po 1 socialinės paramos skyriaus socialinio darbo organizatorių (Šeduvos miesto ir Baisiogalos seniūnijose po 2 darbuotojus) (R2-48).³²

VVG teritorijoje, kaip ir visoje šalyje, kasmet didėja socialinio būsto poreikis. 2014 m. Radviliškio rajone iš viso 101 asmuo (šeima), buvo sąrašuose socialiniam būstui nuomoti (R2-49). 2014 m. lyginant su 2011 m., asmenų (šeimų), įrašytų į sąrašus socialiniam būstui gauti, rajone padaugėjo 20 proc. (R2-50). Radviliškio rajone socialinio būsto poreikis yra mažesnis nei Šiaulių apskrityje ir visoje šalyje (žr. 2.3.9 pav.) (R2-51).

2.3.9 pav. Socialinio būsto poreikis

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Radviliškio r. savivaldybės administracijos ir Lietuvos statistikos departamento duomenis

Pagalbos į namus ir socialinę globą gavusių gyventojų skaičius didėja atitinkamai nuo 281 asmens 2011 m. iki 348 – 2014 m. (R2-52).

Radviliškio rajone vienišų asmenų, kuriems reikalinga socialinė rūpyba ar globa skaičius taip pat didėja. 2014 m. tokių asmenų buvo 127, kai 2011 m. – 120 (R2-53).³³

Apie priklausomybės ligomis sergančius asmenis duomenys nėra viešai skelbiami. Tačiau pripažįstama, jog tai yra opi problema ir jai spręsti skiriamas vietos valdžios dėmesys (R2-54). Nuo 2014 m. birželio mėn. veikia priklausomybių mažinimo Radviliškio rajone programa (R2-55).³⁴

2014 m. globos įstaigos seniems žmonėms kaimo teritorijoje paslaugos buvo teikiamos 105 gyventojams, kai 2011 m. – 96, pokytis – 9,4 proc. (R2-56). Pačių įstaigų analizuojamu laikotarpiu padaugėjo nuo 2 iki 3 (R2-57). Pagal vietų skaičių: 2011 m. 6 gyventojais buvo daugiau (įstaigų perpildymas klientais – 6,7 proc.) nei numatyta vietų, tuo tarpu 2014 m. buvo užpildytos visos galimos globos įstaigų vietos (R2-58).

Vaikų globos namų situacija palankesnė. 2011 m. įstaigoje gyveno 55 vaikai, iš jų 37 iš kaimo vietovių (48,7 proc.), tuo tarpu 2014 m. atitinkamai 43 ir 29 (48,3 proc.) (R2-59)³⁵. Nors globos namuose gyvenančių vaikų sumažėjo, tačiau procentinė dalis vaikų iš kaimo vietovių ir miesto išliko ta pati.

Socialinės situacijos atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. VPS rengimo metu atliktos anketinės apklausos rezultatai atspindi vietos gyventojų požiūrį į gyvenamosios vietovės socialinę situaciją (žr. VPS 10 priedo 20-26 punktus). 2.3.3 lentelėje pateikiama informacija, kaip vietos gyventojai vertina kai kurių gyvenimo sričių dabartinę būklę ir tendencijas.³⁶

³² Radviliškio rajono savivaldybės 2014 metų socialinių paslaugų planas

³³ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (įskaitant ir Radviliškio miestą) (VPS 14 priedas)

³⁴ Radviliškio rajono savivaldybės 2012-2020 strateginis plėtros planas

³⁵ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (įskaitant ir Radviliškio miestą) (VPS 14 priedas)

³⁶ Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja; neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas apskaičiuotas respondentų vertinimų vidurkis.

2.3.3 lentelė. Socialinės situacijos vertinimas

Sritis	Būklė	Tendencija
• Gyventojų tarpusavio bendravimo kultūra ir kaimynystės santykiai	2,1	2,2
• Vietos gyventojų mokėjimas susitarti dėl pagrindinių bendruomeninių reikalų ir kartu spręsti problemas	2,0	2,4
• Paslaugos socialiai pažeidžiamoms grupėms (jaunimui, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.)	1,8	2,2
• Gyventojų gebėjimas atjausti asmenis, patiriančius socialinę atskirtį ir noras jiems padėti	1,8	2,1
• Vaikų ir jaunimo ugdymas bei laisvalaikio užimtumas	1,8	2,1
• Gyventojų pastangos sveikai gyventi	1,7	2,1
• Jaunų šeimų ir specialistų įsitvirtinimas vietovėje	1,4	1,8

Vietos gyventojų vertinimu, daugelyje sričių situacija yra prastesnė už vidutinę, tačiau beveik visos paminėtos sritys turi tendenciją gerėti, išskyrus jaunų šeimų ir specialistų įsitvirtinimą vietovėje (žr. 2.3.3 lentelę).

Geriausiai vietos gyventojai vertina gyventojų tarpusavio bendravimo kultūrą ir kaimynystės santykius (būklė – 2,1 balo) bei vietos gyventojų mokėjimą susitarti dėl pagrindinių bendruomeninių reikalų ir kartu spręsti problemas (būklė – 2,0 balai). Šiose srityse pastebima gerėjimo tendencija (R2-60).

Paslaugas socialiai pažeidžiamoms grupėms (jaunimui, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.), gyventojų gebėjimą atjausti asmenis, patiriančius socialinę atskirtį ir norą jiems padėti bei vaikų ir jaunimo ugdymą bei laisvalaikio užimtumą gyventojai vertina prasčiau nei vidutiniškai (būklė po 1,8 balo), nors ir išvelgia nežymią gerėjimo tendenciją (R2-61). Prastai vertinamos ir gyventojų pastangos sveikai gyventi (būklė – 1,7 balo), nors tendencija nežymiai gerėjanti (R2-62). Kad trūksta sveikatingumą propaguojančių renginių VVG teritorijoje pabrėžė ir VPS rengimo darbo grupės nariai (R2-63) (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą).

Kaip minėta, prasčiausiai gyventojai vertina jaunų šeimų ir specialistų įsitvirtinimą vietovėje būklę (būklė – 1,4 balo) ir tendencija prognozuojama taip pat žemiau vidutinės (blogėjanti – 1,8 balo) (R2-64).

VPS rengimo darbo grupės susitikimų metu paaiškėjo (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą), kad jaunoms šeimoms VVG teritorijoje sunku suderinti darbą ir vaikų auginimą – ypač trūksta ikimokyklinio ugdymo paslaugų kaimo vietovėse (R2-65).

19,4 proc. respondentų nuomone, viena didžiausių gyvenamosios vietovės problemų yra nedarbas (R2-66). 17,5 proc. respondentų teigia, kad labai opi gyvenamosios vietovės problema yra gyventojų skaičiaus mažėjimas (R2-67). 13,0 proc. ir 12,9 proc. apklaustųjų pasisako, kad atitinkamai gyventojų senėjimas ir mažos kaimo gyventojų pajamos sunkina gyvenimą VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje (žr. VPS 10 priedo 3 punktą) (R2-68).

38,6 proc. respondentų nurodė, jog jų pajamos yra iki 811 Lt/234,88 Eur per mėnesį (R2-69), o tai reiškia, jog šie asmenys gyveno žemiau skurdo ribos (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenimis, skurdo riba Lietuvoje buvo 811 Lt). Kas trečias (31,7 proc.) respondentas nurodė, jog jų šeimose yra bedarbių (žr. VPS 10 priedo 32 ir 36 punktus) (R2-70).

Vietos gyventojai nurodė, kokioms socialiai pažeidžiamoms grupėms turėtų būti skirtas didžiausias dėmesys:

1) jaunoms šeimoms, auginančios vaikus; 2) darbingo amžiaus žmonėms, kurie galėtų savo pastangomis išlaikyti šeimas ir kurti gerovę savo gyvenamojoje vietovėje; 3) vaikams, kuriems būtų galimybių ugdytis ir užaugti dorais, talentingais piliečiais; 4) iniciatyviems žmonėms; 5) socialinės rizikos asmenims (R2-71) (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą).

VPS rengimo darbo grupės nariai akcentavo, kad kaimas „sensta ir traukiasi“ (R2-72). Daugėja kaimo gyventojų, kurių vienintelis pragyvenimo šaltinis yra pašalpa (R2-73). Toks gyvenimo būdas, skurdas ir socialinė nelygybė perduodama iš kartos į kartą. Teigiama, kad jau išaugo ne

viena pašalpų gavėjų karta, kuomet vaikai perima iš tėvų gyvenimo būdą verstis iš pašalpų (žr. VPS 9 priedo 2015 m. balandžio 7 d. susitikimo protokolą) (R2-74).

Gyventojų nuomone, socialinės paramos sistema neskatina žmonių dirbti. Neretai skiriamos socialinės pašalpos ir kompensacijos leidžia gyventi žymiai geriau nei dirbantiems už minimalų ar vos už jį didesnę atlyginimą. Toks ydingas gyvenimo iš pašalpų būdas diktuoja kitas socialines problemas – VVG teritorijoje daugėja senyvo amžiaus žmonių, kurie neturi reikiamo valstybinio socialinio draudimo stažo (žr. VPS 9 priedo 2015 m. balandžio 7 d. susitikimo protokolą) (R2-75).

Blogėjant socialinei demografiniai situacijai VVG teritorijoje trūksta socialinių paslaugų senyvo amžiaus žmonėms, žmonėms su negalia, socialinės rizikos šeimoms, ypač neprižiūrimiems vaikams (žr. VPS 9 priedo 2015 m. 2015 m. kovo 16 d. ir balandžio 7 d. susitikimų protokolus) (R2-76).

Grupės nariai pažymėjo, kad VVG teritorijai aktuali problema – alkoholizmas. Teigiama, kad ekonomikos nuosmukis ir nedarbas paspartino piktnaudžiavimo alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis problemą kaimo vietovėse (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą) (R2-78).

Gyventojų nuomone, ypač daug dėmesio reiktų skirti socialinių įgūdžių stokojančioms ir alkoholiu piktnaudžiaujančioms socialinės rizikos šeimoms, jose augantiems vaikams (R2-79). Tokiose šeimose dažnai nėra sąlygų nei tinkamam fiziniam, nei emociniam vaikų vystymuisi. Socialinės rizikos grupei priskiriamų šeimų atžalos nėra prižiūrimos – vaikai vaikšto nešvarūs, alkani, kai kurie patiria smurtą (R2-80) (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą).

Pagrindiniai jaunimo pastebėjimai apie vietos situaciją: jaunimo motyvacijos stoka (R2-81), lyderių, kurie imtųsi burti jaunimą trūkumas (R2-82), socialinė atskirtis (R2-83), gerosios patirties sklaidos, kas uždegtų jaunimą siekti gyvenimo kokybės savo gyvenamojoje vietovėje trūkumas (R2-84).³⁷

Vietos jaunimo nuomone, jaunimo iki 29 m. socialinę situaciją galėtų pagerinti šios veiklos (R2-85):

- sveikos gyvensenos propagavimas ir puoselėjimas;
- jaunimo lyderių ugdymas (kūrybinės stovyklos, įvairūs mokymai, novatoriškų projektų konkursų organizavimas ir pan.);
- gerosios patirties renginių organizavimas (mokyklų skatinimas kviestitis verslo, valdžios, nevyriausybinių sektoriaus atstovus, siekiant supažindinti moksleivius su veiklos po mokyklos galimybėmis gyvenamojoje vietovėje ir t.t.);
- jaunimo įtraukimas į skaitmeninės bendruomenės kūrimą (pvz., virtualaus jaunimo centro sukūrimas, t.y. specializuotos interneto svetainės sukūrimas, kurioje būtų visa informacija apie kaimo jaunimo veiklos galimybes, projektų finansavimą, laisvalaikio renginius ir pan.).

Taip pat jaunimui aktualios ir kitos sritys: mobiliųjų paslaugų „jaunimas-jaunimui“ organizavimas, jaunimo laisvalaikio galimybių didinimas bei jaunimo organizacijų telkimas, institucinių ir administracinių gebėjimų stiprinimas (R2-86).³⁸

VPS rengimo darbo grupės ir jaunimo išsakyti lūkesčiai bei nuomonės dėl prioritetinių sričių sutapo. VPS rengimo darbo grupės vertinimu, jaunimo socialinę situaciją pagerintų: 1) jaunimo laisvalaikio galimybių didinimas (popamokinės veiklos organizavimas, jaunimo klubų, pomėgių būrelių rėmimas kaimo vietovėje); 2) kompleksiškos ir sistemingos pagalbos jaunoms šeimoms įgyvendinimas; 3) jaunimo patriotizmo ugdymas; 4) mokyklų bendruomenių ir vyresnio amžiaus kaimo jaunimo įtraukimas į bendruomeninę veiklą; 5) jaunimo savanorių inicijavimas ir telkimas, savanorių sąjūdžio koordinavimas ir finansinis palaikymas (žr. VPS 9 priedo 2015 m. balandžio 7 d. susitikimo protokolą) (R2-87).

Gyventojų poreikių anketinės apklausos rezultatai taip pat atspindi labai panašias priemones. Respondentų nuomone, tikslinga būtų sudaryti lengvatines sąlygas jaunų šeimų įsikūrimui (17,0 proc. respondentų), orientuoti jaunus žmones įsilieti į bendruomenės ar kitų nevyriausybinių organizacijų veiklą (11,2 proc. respondentų); informuoti jaunimą apie galimybes mokytis, tobulinti

³⁷ Fokus grupės su jaunimu medžiaga (VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 7 d. susitikimo protokolai)

³⁸ Fokus grupės su jaunimu medžiaga (VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 7 d. susitikimo protokolai)

profesinius įgūdžius, kurti verslą ir pan. (11,0 proc. respondentų) bei didinti laisvalaikio (kultūros ir sporto) galimybes (10,5 proc. respondentų) (R2-88) (žr. VPS 10 priedo 19 punktą).

Nepaisant nepalankios socialinės situacijos VVG teritorijoje 69,1 proc. respondentų tiki, kad gyvenimas VVG teritorijoje gerės (R2-89). Tačiau trečdalis (30,9 proc.) apklaustųjų nusiteikę pesimistiškai dėl ateities ir teigia, jog gyvenimas blogės (R2-90) (žr. VPS 10 priedo 4 punktą).

VVG teritorijos vizijoje užsibrėžta siekti, kad susitelkusi ir patriotiška bendruomenė sėkmingai rastų naujovėmis ir bendryste grindžiamus atsakymus į laikmečio iššūkius, o krašto perspektyvos garantas būtų jaunos šeimos, auginančios vaikus, ir gimtinėje savo pašaukimą atrandantis jaunimas. Vizijoje „užprogramuota“ įtraukti jaunimą į vietos bendruomenės (plačiąja prasme) veiklos organizavimą, bendrų, realių bendruomenės problemų sprendimą. Taip pat spręsti jaunimo ir jaunų šeimų problemas, didinti socialinių ir švietėjiškų veiklų įvairovę, ugdant jaunų šeimų ir kito jaunimo socialinę atsakomybę, patriotiškumą, pilietiškumą, atsakingumą ir pozityvius tėvystės įgūdžius. Šis veikimas neatsiejamas nuo socialinio stabilumo ir pusiausvyros siekimo VVG teritorijoje, t.y. gyvenimo kokybės gerinimo, socialinės atskirties ir skurdo mažinimo.

2.4. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos ekonominė situacija

Bendra informacija apie ekonominę situaciją

Užimti gyventojai ir darbo užmokestis. Radviliškio rajone 2014 m. buvo 13,6 tūkst. užimtųjų, kai 2011 m. – 14,7 tūkst., t.y., užimtųjų sumažėjo 7,5 proc. (Šiaulių apskrityje padidėjo 18,5 proc., Lietuvoje – 5,2 proc.) (R3-1).³⁹ Analizuojant užimtuosius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2011 m. didžiausia užimtųjų dalis buvo pramonės (15,8 proc.), transportas ir saugojimas (15,1 proc.) bei žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (15,0 proc.) sektoriuose (R3-2) (žr. 2.4.1 lentelę).⁴⁰

2.4.1 lentelė. Užimti gyventojai pagal ekonominės veiklos rūšis, 2011 m., proc.

	Radviliškio rajone	Šiaulių apskrityje	Lietuvoje
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	15,06	10,00	5,86
Pramonė	15,79	37,37	17,79
Statyba	3,91	12,43	6,72
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; Variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	14,42	34,76	17,49
Transportas ir saugojimas	15,14	16,46	7,38
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	1,89	4,18	2,75
Informaciniai ryšiai	0,64	2,24	2,07
Draudimo veikla	0,93	2,50	1,64
Nekilnojamojo turto operacijos	0,26	1,68	1,13
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1,38	4,24	3,99
Administracinė ir aptarnavimo veikla	2,87	5,03	3,06
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	5,70	11,43	6,51
Švietimas	12,61	25,44	11,11
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	5,72	14,92	7,48
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	1,05	3,00	1,77
Kita veikla***	1,75	3,88	2,02
Nenurodė	0,88	1,18	1,23

*** Kita aptarnavimo veikla; namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu; ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla.

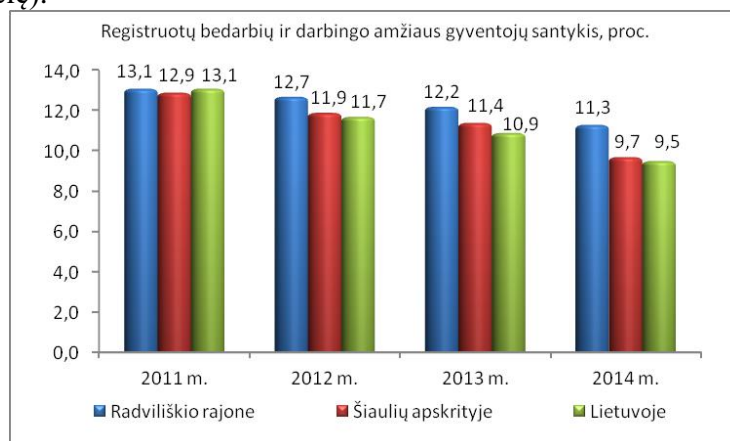
³⁹ Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis. Duomenys apima ir Radviliškio miestą.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą. Lietuvos statistikos departamentas nekaupia duomenų apie užimtuosius pagal ekonomines veiklas už vėlesnį laikotarpį

Dirbančiųjų žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje dalis Radviliškio rajone yra didesnė (15,0 proc.) nei Šiaulių apskrityje (10,0 proc.) ar šalyje (5,8 proc.) (R3-3). Transporto ir saugojimo sektoriaus dalis (15,1 proc.) yra gerokai didesnė nei šalyje (7,3 proc.) (R3-4). Pastarąjį rodiklį galima pagrįsti tuo, kad Radviliškio mieste, kuris į VVG teritorija neįeina, yra populiarus automobilių turgus.

2014 m. lyginant su 2011 m., vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Radviliškio rajone išaugo 10,4 proc., tačiau tai yra gerokai mažiau nei Šiaulių apskrityje (15,7 proc.) ir šalyje (13,4 proc.) (R3-5). Nepaisant to, 2014 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Radviliškio rajone siekė 537,1 Eur ir buvo mažiausias, lyginant su šalimi, apskritimi ir visomis apskrities savivaldybėmis (R3-6).⁴¹

Nedarbo lygis ir jo tendencijos. 2014 m. Radviliškio rajone nedarbo lygis buvo 11,3 proc., 2011 m. – 13,1 proc. (R3-7).⁴² 2014 m. lyginant su 2011 m. Radviliškio rajone nedarbo lygis sumažėjo 1,8 proc. punktu, tuo tarpu apskrityje sumažėjo 3,2 proc. punktais, šalyje 3,6 proc. punktais (žr. 2.4.1 lentelę).⁴³

2.4.1 pav. Oficialus nedarbas, proc.
Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas⁴⁴

VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje 2014 m. registruoti 3163 (iš jų 703 jaunimas iki 29 m. amžiaus) bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios) (2011 m. – 2805, iš jų 945 jaunimas iki 29 metų amžiaus) (R3-8). 2014 m. lyginant su 2011 m. nors Radviliškio rajone nedarbo lygis sumažėjo, tačiau VVG teritorijoje bedarbių skaičius padidėjo 358 bedarbiais (R3-9).⁴⁵

Laisvos darbo vietos. Nagrinėjamu laikotarpiu laisvų darbo vietų Radviliškio rajone fiksuojama labai mažai (R3-10). Vidutiniškai 10 tūkst. Radviliškio rajono darbingo amžiaus gyventojų 2011 m. teko 6,0; 2012 m. – 4,0; 2013 m. išaugo iki 13,0 laisvų darbo vietų, 2014 m. situacija dar pagerėjo iki 19,0 laisvų darbo vietų (R3-11). Tačiau, 2014 m. laisvų darbo vietų pasiūla Radviliškio rajone buvo beveik 2,3 karto mažesnė nei apskrityje ir beveik 1,7 karto mažesnė nei šalyje (2011 m. laisvų darbo vietų pasiūla buvo 2,8 karto mažesnė nei apskrityje ir šalyje) (R3-12) (žr. 2.4.2 pav.).⁴⁶

⁴¹ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą.

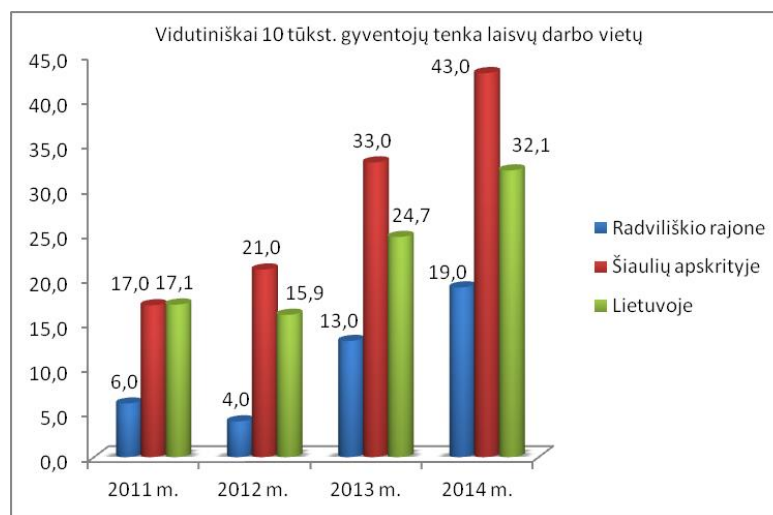
⁴² Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą.

⁴³ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą.

⁴⁴ Šaltinis <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=8060a759-73b6-46fa-8613-56232f4c4194>

⁴⁵ Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus duomenys (VPS 15 priedas)

⁴⁶ Lietuvos darbo biržos duomenys (įskaitant Radviliškio miestą) Duomenų šaltiniai: http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/statistika_tab.aspx

2.4.2 pav. Laisvos darbo vietos tenkančios 10 tūkst. darbingo amžiaus gyventojų
Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento ir Lietuvos darbo biržos duomenis

ES ir kitų fondų pritraukimas į teritoriją. Pritraukiant ES ir kitų fondų lėšas 2007–2013 m. laikotarpiu VVG teritorijai ypač didelę reikšmę turėjo vietos veiklos grupės „Radviliskio lyderis“ įgyvendinama vietos plėtros strategija. Bendrai vykdytų vietos projektų investicijos siekia šiek tiek daugiau nei 2,4 mln. Eur (8,2 mln. Lt) (R3-13). Iš viso buvo įvykdyta 58 vietos projektai (R3-14).

Investicijos buvo nukreiptos į fizinės ir socialinės kaimo infrastruktūros gerinimą (t.y. kaimo vietovėms svarbių statinių statybą, rekonstravimą, remontą ir pritaikymą gyventojų poreikiams, nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų bei vietovių pritaikymą ir tvarkybą, religinių objektų remontą, rekreacinių teritorijų bei viešųjų erdvių pritaikymą gyventojų poreikiams) ir į alternatyvių pajamų šaltinių kaime kūrimą (t.y. amatų centrų kūrimą, verslo kaimo vietovėse kūrimą, paslaugų kaimo gyventojams teikimo plėtrą, kaimo turizmo veiklos skatinimą) (R3-15).

Be vietos plėtros strategijos įgyvendinimo VVG „Radviliskio lyderis“ vykdė dar keletą reikšmingų atstovaujamai teritorijai projektų. Iš viso per 2007-2014 m. buvo įgyvendinta 15 projektų, kurių bendra suma 3 045 094,43 Eur (10 512 098,5 Lt) (R3-16).⁴⁷ Projektų tematika labai įvairi – bendradarbiavimas ir partnerystė, gerosios patirties sklaida, amatų puoselėjimas ir gyvenimo kokybės VVG teritorijoje gerinimas (R3-17).

Ypač reikšmingi VVG teritorijai buvo amatų puoselėjimo projektai:

- pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ įgyvendintas projektas „VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ ir VVG „Radviliskio lyderis“ bendradarbiavimas, siekiant išsaugoti ir populiarinti krašto amatus, skatinti vietos gyventojų verslumą ir efektyviai naudoti kultūros paveldą“. Projekto metu Radviliskio ir Pakruojo rajonų dvaruose buvo įkurtos amatų ekspozicijos, organizuotos amatų mugės (VVG teritorijoje – Baisogaloje, Šeduvoje ir Grinkiškyje, Pakruojo rajone 2 amatų mugės Pakruojo dvare), parengtos edukacinės programos, išleistas katalogas ir įsteigta organizacija „Amatų dvarelis“) (R3-18). Projekto vertė – 86 393,94 Eur (298 301,00 Lt), iš jų VVG „Radviliskio lyderis“ lėšos – 23 840,65 Eur (82317,00 Lt) (R3-19).
- pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“ įgyvendintas projektas „Pietų Mazovija – R/R. kooperacija“. Šį projektą VVG „Radviliskio lyderis“ įgyvendino kartu su partneriais – Raseinių rajono VVG „Raseinių krašto bendrija“ ir VVG „Puszcza Kozienicka“. Projekto metu buvo bendradarbiaujama ir vykdomos bendros veiklos, vienijant ir apjungiant teritorinių savivaldybių tautodailininkus ir amatininkus, vietinius išteklius naudojančius smulkiuosius verslininkus, kaimo turizmo sodybas, ekologinius ūkius, parodant gaminamus regionų produktus, prekes amatų mugėse ir konferencijose. Projekto metu sukurta e-parduotuvė

⁴⁷ VVG „Radviliskio lyderis“ informacija (VPS 16 priedas)

(www.kermosiuslitpol.lt), kurioje pristatomas kiekvieno regiono ekonominės ir kultūrinės vertybės bei gyventojų teikiamos paslaugos ir gaminami produktai (R3-20). Projekto vertė – 46 687,00 Eur (161 200,00 Lt), iš jų VVG „Radviliškio lyderis“ lėšos – 23 343,37 Eur (80 600,00 Lt) (R3-21).⁴⁸

VVG teritorijoje taip pat buvo svarbi valstybės parama kaimo bendruomenėms. VVG teritorijoje veikiančios kaimo bendruomenės pasinaudojo galimybe gauti valstybės paramą pagal Nacionalinės paramos teikimo kaimo bendruomenių veiklai taisyklės. 2011–2015 m. laikotarpiu parama buvo skirta 26 bendruomeninių organizacijų projektams (R3-22). Projektams skirta paramos suma iš viso 135 360,43 Eur (466 993,47 Lt) (R3-23). Paramos lėšos buvo nukreiptos į bendruomenių materialinės bazės stiprinimą, viešųjų erdvių tvarkymą, bendruomeniškumo skatinimą ir kaimo bendruomenių verslumo projektus (R3-24). Daugiausia projektų buvo įgyvendinama 2013-2014 m. laikotarpiu.⁴⁹

Radviliškio rajono savivaldybės administracija 2009–2015 m. laikotarpiu, naudojant ES ir kitų fondų lėšas įgyvendino 37 projektus, skirtus VVG teritorijai (R3-25).⁵⁰ Bendra projektų vertė 10 724 832,48 Eur (36 685 706,51 Lt) (R3-26). Analizuojant savivaldybės įgyvendintus projektus tematinio požiūriu sąlyginai būtų galima skirstyti veiklas pagal investavimo kryptis. Daugiausia investicijų (3 640 965,23 Eur) skirta patalpų ir pastatų renovacijai bei jų pritaikymui numatytos paskirties veikloms, 8 projektai vykdyti 2010–2013 m. laikotarpiu. 5 projektai 2009 – 2015 m. vykdyti teritorijos infrastruktūrai pagerinti, tam skirta 1 859 895,57 Eur (6 416 639,40 Lt). 7 projektai – viešųjų erdvių tvarkymui, per tą patį laikotarpį investuota 1 743 497,56 Eur (6 015 066,30 Lt) (R3-27). Turizmo plėtrai, aplinkosaugai bei trumpalaikių strateginių planų kūrimui įvykdyta po du projektus, tam skirta atitinkamai 1 477 960,78 Eur (5 098 964,40 Lt), 566 086,64 Eur (1 952 998,90 Lt) bei 77 131,31 Eur (266 319,00 Lt) (R3-28). Teritorijų detaliesiems planams buvo rengti 6 projektai ir investuota šiai kryptčiai 326 237,88 Eur (1 126 434,13 Lt), projekto veiklos įgyvendintos 2009–2014 m. (R3-29). Savivaldybės administracijos darbuotojų kvalifikacijai bei paslaugų teikimo tobulinimui skirta 880 317,71 Eur (3 039 561 Lt), šios lėšos investuotos vykdant 4 projektus 2009–2013 m. laikotarpiu (R3-30). Vienas projektas skirtas teminių kaimų plėtrai. Šis projektas vykdytas 2012–2014 m. investuojant 152 739,80 Eur (527 379,98 Lt) (R3-31).

ES paramos teigiamą poveikį gyvenamajai vietai teigia pajutę 75,7 proc. apklaustų VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos gyventojų (R3-32) (žr. VPS 10 priedo 6 punktą).

Ne žemės ūkio sektorius

Ūkio subjektai. Radviliškio rajone 2014 m., neįskaitant žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriaus, veikė 536 ūkio subjektai, o 2011 m. – 546 subjektai, t.y. ūkio subjektų per 3 metus sumažėjo 1,8 proc. (R3-33).

Radviliškio rajone veikiančių ūkio subjektų santykinai yra žymiai mažiau nei Šiaulių apskrityje ir šalyje. Pvz., jei 2014 m. Radviliškio rajone 10 tūkst. gyventojų teko 150 ūkio subjektų (2011 m. – 129), tai Šiaulių apskrityje – 241 ūkio subjektas (2011 m. – 231) – teigiamas pokytis 4,4 proc., o Lietuvoje – 305 ūkio subjektai (2011 m. – 285)⁵¹ – teigiamas pokytis 7,2 proc. (R3-34).

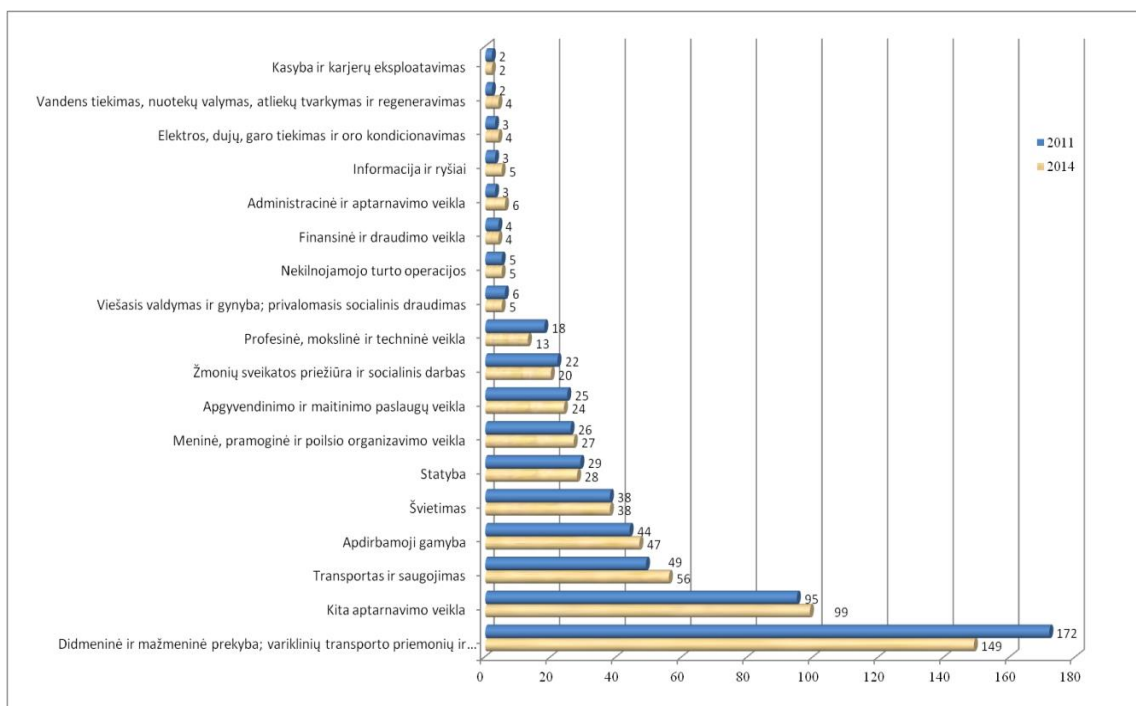
Pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (neįskaitant žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriaus), 2014 m. didžiausią dalį ūkio subjektų struktūroje sudarė subjektai, užsiimančys didmenine ir mažmenine prekyba (25,0 proc.), tačiau lyginant su 2011 m. šia veiklos sritimi užsiimančių subjektų sumažėjo daugiausia, net 4,1 proc. (R3-35). Minėtoje veiklos srityje veikiančių įmonių nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo nuo 172 iki 149 (R3-36). Antrą pagal dydį grupę sudarė įmonės, užsiimančios kita aptarnavimo veikla (16,6 proc.) (R3-37). Trečioje vietoje – transportas ir saugojimas (10,4 proc.) (R3-38). Apskritai ūkio subjektų struktūra pagal vykdomas ekonomines veiklas išlieka panaši, didžiausias teigiamas pokytis transporto ir saugojimo srityje 2014 m. (9,4 proc.) lyginant su 2011 m. (8,3 proc.) padidėjo 1,1 proc. (R3-39).

⁴⁸ VVG „Radviliškio lyderis“ informacija (VPS 16 priedas)

⁴⁹ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenys: <http://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kaimo-pletra/valstybes-parama-bendruomenems>

⁵⁰ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 14 priedas)

⁵¹ Paskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis. Duomenys apima ir Radviliškio miestą.

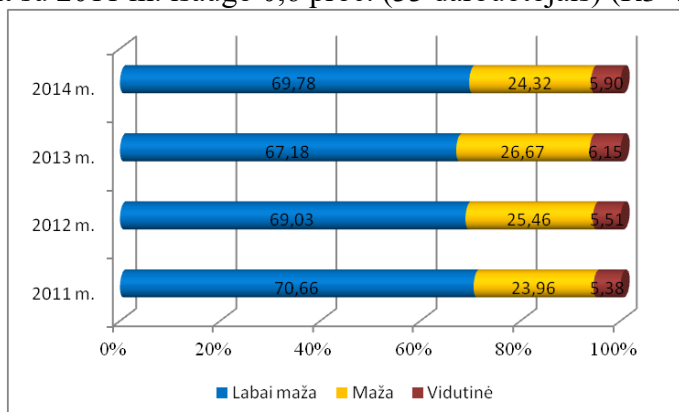

2.4.3 pav. Radviliškio rajone veikiantys ūkio subjektai pagal ekonominės veiklos rūšis, vnt., 2014 m.

Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas

Analizuojant Radviliškio rajono ūkio subjektus pagal teises formas, 2014 m. didžiausią dalį ūkio subjektų struktūroje sudarė uždarnosios akcinės bendrovės (37,3 proc.), individualios įmonės (23,8 proc.) ir asociacijos (17,0 proc.) (R3-40). 2014 m. lyginant su 2011 m., individualių įmonių sumažėjo 28,4 proc. Trečdaliu padaugėjo kooperatinių bendrovių, 27,0 proc. padaugėjo uždaryjū akcinių bendrovių bei 35,7 proc. – viešųjų įstaigų, beveik 5,0 proc. – žemės ūkio bendrovių (R3-41).⁵²

Radviliškio rajone nėra daug stambių įmonių (R3-42) (žr. 2.4.4 pav.). Absoliuti dauguma veikiančių ūkio subjektų – labai mažos įmonės (iki 9 darbuotojų) (R3-43). 2014 m. tokių įmonių buvo 284, kai 2011 m. – 289 (R3-44). Vidutinių įmonių (50–249 darbuotojai) per analizuojamą laikotarpį daugėja: 2014 m. 24 įmonės, tuo tarpu 2011 m. – 22 (R3-45). Mažų įmonių (10–49 darbuotojai) padaugėjo 1 (R3-46). Kuriantis didesnėms įmonėms, darbuotojų skaičius veikiančiose įmonėse 2014 m. lyginant su 2011 m. išaugo 0,6 proc. (33 darbuotojais) (R3-47).

2.4.4. pav. Radviliškio rajone veikiantys ūkio subjektai pagal dydį, pasiskirstymas proc., 2011 – 2014 m.

Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas

⁵² Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą.

2014 m. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje veikė 10 kaimo turizmo sodybų⁵³. Po vieną kaimo turizmo sodybą Šeduvos mieste, Žinėnų k., Jonaitiškių k., po dvi Velžių k. ir Linkaičių k., trys sodybos įkurtos Šniūraičių k. (R3-48).

VVG teritorijoje mažėja savarankiškai, pagal verslo liudijimus dirbančių asmenų skaičius. 2014 m. 361 asmenys užsiėmė savarankiška veikla pagal verslo liudijimą, kai 2011 m. tokių asmenų buvo 385 (R3-49). Radviliškio rajone 2014 m. gamyba užsiėmė 55 verslo liudijimus turinčių asmenų, prekyba – 248 asmenys, paslaugomis – 445 asmenys (R3-50) Iš viso užsiimama pagal 55 skirtingas veiklos rūšis (R3-51).⁵⁴

Rajone funkcionuoja smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) subjektų finansinės paramos sistema (R3-52). Per 2015 m. I ir II ketv. buvo panaudota 6 066,84 Eur finansinės paramos (R3-53). Lėšos paskirstytos 14 įmonių (5 įmonės veiklą vykdo VVG teritorijoje) (R3-54)⁵⁵

Net 42,4 proc. anketinėje apklausoje dalyvavusių vietos gyventojų deklaruoja, jog imtūsi smulkaus verslo, jeigu jo pradžia būtų suteikta ES parama (R3-55)

Reikšmingų įmonių, veikiančių VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje, pagrindinės veiklos: mažmeninė, didmeninė prekyba maisto produktais, autoservisai, prekyba automobiliais, technika, ritualinės paslaugos ir reikmenys (R3-56).

Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyrius yra išskyręs strateginius rajono darbdavius. Strateginiai darbdaviai – tai aptarnaujamos teritorijos darbdaviai, įtakoiantys vietos darbo rinką ir didinantys užimtumą darbo biržos aptarnaujamojoje teritorijoje. Šie darbdaviai aptarnauja 79 proc. realiai veikiančios darbo rinkos Radviliškio rajone (R3-57).⁵⁶

Keletas strateginių darbdavių veikia ir VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje. Baisogaloje veikia A. Radžiūno įmonė. Įmonės pagrindinė veikla – maisto produktų, kasdienės paklausos, namų apyvokos ir buities prekių, tabako gaminių, alaus, alkoholinių gėrimų mažmeninė prekyba. Per 2014 metus įmonėje buvo įdarbinti 3 Darbo biržoje registruoti asmenys (iš viso dirbo 14 darbuotojų). Daugiausia darbo vietų yra siūloma pardavėjams. Už verslo plėtrą kaimo vietovėje – A. Radžiūno įmonei 2013 m. įteiktas Radviliškio rajono savivaldybės apdovanojimas – „Verslo burė“ (R3-58).⁵⁷

Kitas VVG teritorijoje veikiantis strateginis darbdavys yra UAB „Gerista“. Tai 2004 m. Lietuvos Respublikos aplinkos ir žemės ūkio ministerijose atestuota įmonė, kuri vykdo inžinerinių tinklų: skirstomųjų vamzdinių, nuotekų šalinimo tinklų, nuotekų surinkimo tinklų, hidrotechnikos statinių (vandens pralaidų, vandenviečių statinių ir nusodintuvų, kanalų, krantosaugos statinių, tvenkinių, skysto mėšlo lagūnų, mėšlidžių, betoninių srutų rezervuarų pagrindų paruošimo ir kitus statybos darbus; melioracijos statinių statybos ir rekonstrukcijos darbus; nuomoja įvairią statybos techniką ir įrengimus). Taip pat bendrovė užsiima birių krovinių pervežimu, transporto nuoma.

UAB „Gerista“ aktyviai bendradarbiauja su Darbo birža skelbdama laisvas darbo vietas, dalyvauja organizuojamuose renginiuose, apklausose, yra aktyvūs elektroninių paslaugų naudotojai. Daugiausia darbo vietų yra siūloma pagalbiniam darbininkams, sunkvežimių vairuotojams, ekskavatorininkams. 2015 m. vasario 12 d. su įmone pasirašyta bendradarbiavimo sutartis. Per 2014 metus įmonė įdarbino 3 darbo ieškančius asmenis. Įmonėje dirba 22 darbuotojai. Įmonės apyvarta siekia beveik 0,5 mln. Eur (R3-59).⁵⁸

Šeduvos mieste, priklausančiame VVG teritorijai, veikia UAB „Smuklė žarija“. Įmonei priklauso kavinė, kuri siūlo 3 banketines sales (nuo 20 iki 200 klientų), pagrindinę smuklės salę (iki 100 klientų), lauko kavinę (300 vietų), 3 pirtis (tradicinę lietuvišką, japonišką (pirtis-kubilas), ant vandens), viešbučio paslaugas, pagoniškų skulptūrų parką, sendaikčių lauko muziejų, vaikų žaidimų

⁵³ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 14 priedas)

⁵⁴ Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą. Duomenų šaltinis <http://www.vmi.lt/cms/gyventojai>

⁵⁵ Radviliškio rajono savivaldybės duomenys. Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/lit/IMG/41>

⁵⁶ Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus strateginiai darbdaviai. Duomenų šaltiniai: https://www.ldb.lt/TDB/Siauliai/Apie/Documents/Dokumentai_naujienoms/RADVILI%C5%A0KIS.pdf

⁵⁷ Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus strateginiai darbdaviai. Duomenų šaltiniai: https://www.ldb.lt/TDB/Siauliai/Apie/Documents/Dokumentai_naujienoms/RADVILI%C5%A0KIS.pdf

⁵⁸ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: <http://rekvizitai.vz.lt/imone/gerista/>

aikštelę, mini golfo aikštelę, tinklinio aikšteles, vandens pramogas (katamaranus, katerius, keturračius, sniego motociklus). Yra konferencijų-pobūvių salė su nauja konferencijų įranga. Savaitgaliais vyksta muzikiniai vakarai, švenčių metu teminiai vakarai. Daugiausia darbo vietų siūloma barmenams-padaavėjams, virėjams, virtuvės darbininkams. Vasarą priima dirbti moksleivius ir studentus. Per 2014 metus, tarpininkaujant darbo biržai, įmonė įdarbino 11 darbo ieškančių asmenų. Įmonėje iš viso 2014 m. dirbo 48 darbuotojai, metinė apyvarta siekė daugiau kaip 300 tūkst. Eur (R3-60).⁵⁹

VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijai reikšmingi ir kiti ūkio subjektai. Vienas garsiausių VVG teritorijos verslo subjektų – UAB „Šeduvos malūnas“. Šeduvos malūno istorija siekia XX a. pradžią, kuomet 1905 m. jis buvo pradėtas statyti. Keletą metų malūnas buvo apleistas, tačiau 2000-aisiais buvo pritaikytas viešojo maitinimo paslaugoms teikti, o palaipsniui savo veiklą vis plėtė. Dabar čia veikia kavinė, baras, restoranas, 24 vietų motelis, pirtis, baseinas. Įmonė turi 34 darbuotojus, o 2014 m. apyvarta viršijo 200 tūkst. Eur (R3-61).

Tyruliuose registruota UAB „Didysis tyrulis“ užsiima durpių gavyba, durpių produkcijos gamyba, gaminių iš medžio ir metalo gamyba, technikos remontu. Šioje įmonėje yra 24 darbuotojai. UAB „Didysis tyrulis“ 2013 m. buvo pasiekusi 500 tūkst. Eur apyvartą, tačiau 2014 m. ji sumažėjo beveik 10 kartų (R3-62).

Vainiūnų k. (Baisogalos sen.) veikia 2006 m. įregistruota UAB „Granulita“, užsiimanti medžio granulių gamyba, per metus pagaminanti iki 70 tūkst. tonų produkcijos. 2007 m. įmonė įsigijo modernią, visiškai automatizuotą medžio granulių gamybos liniją. Moderniausia medžio granulių gamybos linija Lietuvoje, leidžianti lanksčiai reaguoti į rinkos bei vartotojų poreikius, yra puikus pamatas kompanijos konkurencingumui palaikyti. 2013 ir 2014 m. šios įmonės apyvarta viršijo 1 mln. Eur. 2015 m. čia dirba 41 darbuotojas (R3-63).

Pavartyčių k. (Šeduvos sen.) nuo 1999 m. veikia UAB „Šiaurinė lapė“, auginanti švelniakailius gyvūnėlius – audines ir prekiaujanti jų kailiais. Bendrovėje yra 84 darbuotojai. 2012 – 2013 m. įmonės apyvarta viršijo 5 mln. Eur, o 2014 m. veiklos apimtys sumažėjo (R3-64).

Šeduvoje veikia L. Daunecko individuali įmonė – kavinė „Linda“. Pagrindinė šios įmonės veikla susijusi su viešuoju maitinimu. Čia teikiami dienos pietūs, rengiami banketai, furšetai, veikia kepyklėlė. Kavinė teikia konferencijų ir seminarų dalyvių maitinimo paslaugas, nuomoja paviljonus, palapines, stalus, indus. 2015 m. įmonėje yra 20 darbuotojų (R3-65).

Grinkiškio miestelyje veikia UAB „Viktrona“. Tai įmonė, teikianti autoserviso paslaugas. Ji buvo įkurta 2012 m., įgyvendinus VVG „Radviliškio lyderis“ remiamą projektą. Šiuo metu įmonė turi 7 darbuotojus (R3-66).

Baisogaloje 2013 m. duris atvėrė UAB „Senjorų namai“. Tai taip pat VVG „Radviliškio lyderis“ finansuoto projekto rezultatas. Įmonė teikia ilgalaikės ir trumpalaikės globos bei slaugos paslaugas senjorams. Senjorais rūpinasi 12 darbuotojų (R3-67).

Bendruomeninio verslo tendencijos. VVG teritorijoje kai kurias paslaugas pradėjo teikti bendruomeninės organizacijos (R3-68). Aukštelkų kaimo bendruomenė „Aukštoji alka“ organizuoja edukacines programas vaikams „Išlikimas gamtoje“, teikia pirties ir kubilų nuomos paslaugas (R3-69). Vėriškių kaimo bendruomenės moterys užsiima saldžių kepinų gamyba: kepa keksiukus, pyragus, tortus, sausainius ir kt. (R3-70). Baisogalos priestočio bendruomenė „Imantai“ turi inkubatorių ir užsiima viščiukų, ančiukų perinimu; per šventes gamina ir pardavinėja cukraus vatą, „popkorną“. Prie bendruomenės namų įrengtame turgelyje vietos gyventojai prekiauja namų ūkiuose pagaminta bei užauginta produkcija (R3-71). Pociūnėlių bendruomenė užsiima sulčių spaudimu, daržovių, vaisių ir prieskoninių žolelių džioviniu (R3-72). Skėmių kaimo bendruomenė teikia edukacines paslaugas, taip pat inicijuoja bendruomeninį verslą – renka vietos gyventojų išaugintą žemės ūkio produkciją ir ją realizuoja didmiesčiuose (R3-73).

Paslaugų sektorius.

1) *Susisiekimas.* Radviliškio rajono susisiekimo sistema tai automobilių kelių bei geležinkelių transportas. Rajone yra valstybiniai keliai: magistralinis, krašto ir rajoniniai bei vietinės reikšmės keliai ir miestų (Radviliškio ir Šeduvos) gatvės. Radviliškio rajonas pasižymi savo specifika.

⁵⁹ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: http://rekvizitai.vz.lt/imone/smukle_zarija/

Radviliškio rajono valstybinių kelių tinklą sudaro magistralinis kelias A9 (jo reikšmė ir naudojimas kasmet didėja), 4 krašto ir 45 rajoniniai keliai, kurių bendras ilgis yra 497,4 km (R3-74). Bendras valstybinių kelių tankis rajone 0,30 km/km², 1000 rajono gyventojų tenka 9,1 km kelių (R3-75).⁶⁰ Radviliškio rajono tinklo kelių struktūra yra labai palanki savivaldybės seniūnijų aptarnavimui (R3-76). Rytų – vakarų kryptimi eina pagrindinis magistralinis kelias A9, kuris jungia Radviliškio rajoną su apskrities centru Šiauliais ir Panevėžiu. Magistralinio kelio A9 poveikis šiandieninei rajono teritorijai yra labai didelis, nes jis kerta Radviliškio miesto ir rajono teritorijas kurios, deja neapsaugotos nuo pagrindinių tranzitinių transporto srautų (R3-77).

2013 m. bendras vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis Radviliškio rajone siekė 1393 km ir, lyginant su 2011 m., jis nekito (R3-78). 2013 m. keliai su patobulinta danga siekė 227 km (16,3 proc.), žvyro keliai – 1091 km (78,4 proc.), keliai su grunto danga – 74 km (5,3 proc.) bendro vietinės reikšmės kelių ilgio (R3-79). Pėsčiųjų ir dviračių takų tinklas VVG teritorijoje apima tik pavienes atkarpas tarp gyvenamųjų vietovių (R3-80).⁶¹

2.4.2 lentelė. Keliai seniūnijose⁶²

Seniūnija	Keliai, einantys per seniūnijų teritoriją ar šalia jų
Aukštelkų seniūnija	Teritoriją kerta valstybinis kelias Radviliškis–Pakruojis.
Baisogalos seniūnija	Teritoriją kerta respublikinės reikšmės kelias Kaunas–Šiauliai–Ryga, geležinkelis Kėdainiai–Radviliškis.
Radviliškio seniūnija	Per teritoriją eina geležinkelis Daugpilis–Klaipėda ir respublikinės reikšmės kelias Panevėžys–Šiauliai.
Skėmių seniūnija	Teritoriją kerta valstybiniai keliai Kaunas–Šiauliai–Ryga, Raseiniai–Ramygala
Šaukoto seniūnija	Per teritoriją eina rajoninės reikšmės kelias Šiluva – Radviliškis
Šiaulėnų seniūnija	Teritoriją kerta valstybinis kelias Radviliškis – Raseiniai
Šeduvos miesto seniūnija	Miestas įsikūręs plentų Šiauliai–Panevėžys ir Kaunas–Šiauliai sankryžoje. Rajono reikšmės keliai veda į Šiaulėnus, Pakruoji, Vadaktus, Sidabravą. 3 km nuo miesto centro Šeduvą kerta Panevėžio–Šiaulių geležinkelis.
Tyrulių seniūnija	Keliai Tyrulius jungia su Šiauliais, Radviliškiu, Šiaulėnais.

Dauguma Radviliškio rajono kelių yra sutvarkyti arba tvarkomi. Tai dar labiau pagerina rajono ir VVG teritorijos prieinamumą ir padidina patrauklumą (R3-81) (žr. 2.4.2 lentelę).

2013 m. Radviliškio rajone vidutiniškai vienam gyventojui teko 8 kelionės autobusu ir tai buvo vienas mažiausių rodiklių apskrityje (mažiausiai Pakruojo rajone). 2011–2013 m. laikotarpiu šis rodiklis mažėjo (20 proc.), kai tuo tarpu šalyje – išaugo (R3-82).⁶³

Radviliškio rajono susisiekimo sistemą sudaro ne tik automobilių keliai, bet ir geležinkeliai. Geležinkelio transportas papildo automobilių transporto sritį ir padeda tenkinti rajono pramonės, ūkio bei gyventojų susisiekimo poreikius. Per Radviliškio rajoną eina Europos transporto IX geležinkelių koridoriaus atšaka IX B linija nuo valstybės sienos per Vilnių, Kaišiadoris, Šiaulius, Telšius į Klaipėdą. Šia linija pervežama daugiausia krovinių (R3-83).

Taip pat IA geležinkelio transporto koridorius Radviliškis – Pagėgiai – Sovetskas (Rusija). Magistralinės reikšmės geležinkelio linija Radviliškis – Panevėžys – Kupiškis – Rokiškis – Daugpilis (Latvija). Regioninės reikšmės geležinkelio linija Radviliškis – Pakruojis – Petrašiūnai (R3-84).

2) *Komunalinis ūkis.* Radviliškio rajone centralizuotai tiekiamą geriamąjį vandenį tiekia ir nuotekas tvarko savivaldybės kontroliuojama UAB „Radviliškio vanduo“ ir privati UAB „Baisogalos bioenergija“. Keliolika geriamojo vandens tiekimo įrenginių kaimiškose gyvenvietėse eksploatuoja žemės ūkio bendrovės arba privačios įmonės ir fiziniai asmenys.

⁶⁰ VVG „Radviliškio lyderis“ 2007 – 2013 m. strategija „Gyvenimo kokybės gerinimas Radviliškio rajono kaimo vietovėse“

⁶¹ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą

⁶² VVG „Radviliškio lyderis“ 2007 – 2013 m. strategija „Gyvenimo kokybės gerinimas Radviliškio rajono kaimo vietovėse“

⁶³ Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą.

UAB „Radviliškio vanduo“ eksploatuoja 23 vandenvietes, 14 nuotekų valyklių, 23 nuotekų siurbines, 191,7 km vandentiekio ir 121 km nuotekų tinklų (R3-85).

Igyvendinta nemažai ES lėšomis finansuojamų vandentvarkos projektų. Igyvendinus Nemuno vidurupio baseino I etapo projektą, rekonstruoti Šeduvos nuotekų valymo įrenginiai, išplėsti vandentiekio ir nuotekų tinklai Radviliškio ir Šeduvos miestuose. Pavartyčių gyvenvietė prijungta prie Šeduvos miesto tinklų. Igyvendinant projektą „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra Radviliškio rajone“, buvo išplėtoti vandentiekio ir nuotekų tinklai Kutiškių, Šniūraičių, Šiaulėnų ir Sidabravo, Šaukoto, Alksniupių, Raudondvario gyvenvietėse, Kutiškių, Karčemų ir Linkaičių gyvenviečių tinklai prijungti prie Radviliškio miesto tinklų, rekonstruotos penkios nuotekų valyklos kaimiškose gyvenvietėse (R3-86).

Kaimiškose rajono vietovėse gyventojai nėra suinteresuoti jungtis prie naujai nutiestų vandentiekio ir nuotekų tinklų (ši tendencija pastebima visoje šalyje), todėl vandenį tiekiančios ir nuotekas tvarkančios bendrovės, investavusios į sistemų plėtrą, patiria nuostolių (R3-87).⁶⁴

Gyventojų ir ūkio subjektų komunalinės atliekos surenkamos ir išvežamos tvarkyti į aplinkosaugos reikalavimus atitinkantį regioninį sąvartyną. Radviliškio rajone yra vienas pagrindinis atliekų surinkimo punktas ir 5 punktai seniūnijose (R3-88). Seniūnijose įrengtos 39 konteinerių aikštelės, Radviliškio mieste (į VVG teritoriją nepatenka) pastatyta 20 komplektų konteinerių antrinėms žaliavoms (R3-89). Siekiant paskatinti atliekų rūšiavimą, gyventojams organizuojami informaciniai renginiai (R3-90).⁶⁵

3) *Mažmeninė prekyba.* VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje 2014 m. 97 parduotuvės, lyginant su 2011 m., pastarųjų sumažėjo 8 vnt. (7,6 proc.) (R3-91).⁶⁶ 1 tūkst. gyventojų teko 3,8 mažmeninės prekybos parduotuvių. Pagal šį rodiklį VVG teritorijoje mažmeninės prekybos subjektų veikia 1,4 kartus mažiau nei vidutiniškai Lietuvoje (šalyje 1 tūkst. gyventojų teko 5,2 parduotuvės) (R3-92).

4) *Paslaugos vietos gyventojams.* Vietos gyventojų anketinės apklausos rezultatai rodo, jog VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos gyventojams trūksta įvairių paslaugų, o vietos gyventojai yra pasiryžę susimokėti už šias paslaugas, jei jos būtų teikiamos (R3-93). Didžiausia paklausa yra: 1) buitinėms paslaugoms (jų trūksta 73,6 proc. apklaustųjų, jas pirktų – 73,0 proc. respondentų); 2) specialioms sodyboms teikiamoms paslaugoms, tokioms kaip kaminų valymas, šulinių sutvarkymas ir t.t. (trūksta 67,6 proc., pirktų 65,4 proc.); 3) transporto paslaugoms (pvz., nuvykimui į administracinį centrą tvarkyti dokumentų, bažnyčią lankyti ar vizitui pas gydytoją ir pan. (trūksta 61,1 proc., pirktų 52,1 proc.) (R3-94). Išsamią informaciją apie gyventojų poreikį paslaugoms ir pasiryžimą jas pirkti galima rasti VPS 10 priedo 11 punkte.

Žemės ūkis

VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje 2014 m. iš viso buvo 2811 ūkininkų ūkių. Lyginant su 2011 m. ūkių skaičius sumažėjo 14,9 proc. (R3-95).⁶⁷

Žemės ūkio veikla nėra tokia svarbi VVG teritorijos gyventojų užimtumui ir pajamoms kaip šalyje ar apskrityje (R3-96). Pavyzdžiui, VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje 2015 m. duomenimis, 1 tūkst. gyventojų teko 90 ūkių, kai Šiaulių apskrityje – 111 ūkių, Lietuvoje – 127 ūkiai (R3-97).⁶⁸

2014 m. dauguma VVG teritorijoje esančių ūkių (85,4 proc.) buvo mišrūs (R3-98). Augalininkystės ūkių buvo 9,1 proc., gyvulininkystės ūkiai sudarė 4,4 proc. visų ūkių (R3-99). Lyginant su 2011 m., ūkių struktūra pagal specializaciją išlieka iš esmės nepakitusi. Žemės ūkio produktų perdirbimu ir realizavimu užsiėmė 15 ūkių (2011 m. tiek pat) (R3-100).

Bendrosios žemės ūkio produkcijos vertė 2013 m. buvo 104,7 mln. Eur; 68,77 proc. šios vertės sudarė augalininkystės produkcijos dalis (R3-101).

Radviliškio rajone, kaip ir visoje šalyje, vyrauja nedideli ūkininkų ir šeimos ūkiai (žr. 2.4.5 pav.). 2014 m. vidutinis jų dydis 33 ha žemės ūkio naudmenų (2011 m. šis dydis siekė 27 ha) buvo

⁶⁴ Radviliškio rajono savivaldybės 2012 – 2020 m. strateginis planas

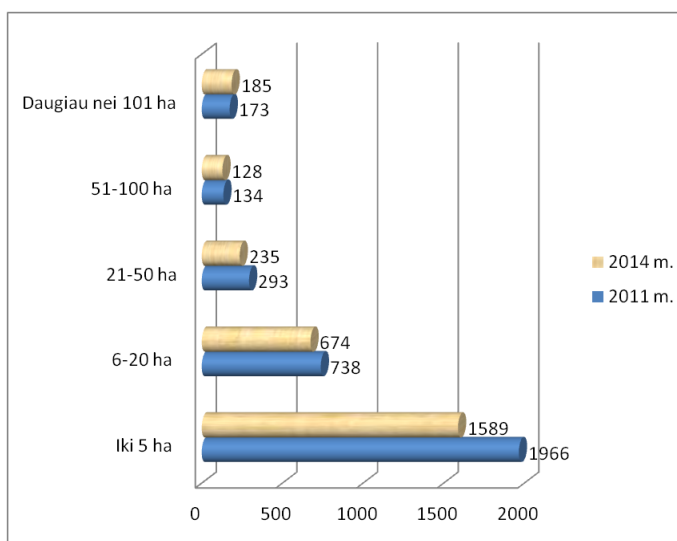
⁶⁵ Radviliškio rajono savivaldybės 2012 – 2020 m. strateginis planas

⁶⁶ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

⁶⁷ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 14 priedas)

⁶⁸ Paskaičiuota pagal VĮ „Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras“ duomenis

gerokai didesnis nei vidutiniškai šalyje (14,7 ha) ir didesnis nei Šiaulių apskrityje (21 ha) (R3-102).⁶⁹ VVG teritorijoje didžiausią ūkių dalį (2011 m. – 59,5 proc., 2014 m. – 56,5 proc.) sudarė ūkiai iki 5 ha dydžio.

2.4.5 pav. Ūkininkaujančių VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje pasiskirstymas pagal ūkio dydį, 2011 m. ir 2014 m

Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys

2014 m. VVG teritorijoje ūkininkai iki 40 m. amžiaus sudarė 12,37 proc. visų ūkininkų (2011 m. – 9,5 proc.), 38,8 proc. ūkininkų buvo nuo 40 iki 55 m. (2011 m. – 36,0 proc.) ir šiek tiek mažiau kaip pusė – 48,7 proc. buvo vyresni nei 55 m. amžiaus (2011 m. – 54,4 proc.) (R3-103)⁷⁰.

VPS rengimo darbo grupės susitikimų metu nustatyta, kad pensinio amžiaus ūkininkams priklausantys mažo investicinio pajėgumo ūkiai nėra patrauklūs ūkių paveldėtojams (R3-104). Be to, pensijinio amžiaus ūkininkai nemodernizuoja ūkių, nekuria naujų produktų, nedalyvauja technologinėse platformose (klasteriuose) bei nedalyvauja kooperacijos dariniuose (R3-105) (žr. VPS 9 priedo 2015 m. balandžio 7 d. susitikimo protokolą).

VšĮ Ekoagros duomenimis (VPS 17 priedas), 2011 m. Radviliškio rajone buvo 2 sertifikuoti pareiškėjai. Sertifikuotas plotas užėmė 1649,14 ha. 2014 m. sertifikuotų pareiškėjų buvo 16, o sertifikuotas plotas – 481,15 ha.

VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje veikia 11 žemės ūkio bendrovių (Sidabravo, Artumė, Agrowill Skėmiai, Bokštai agro, Draugas, Gražiškiai, Minaičiai, Obeliai, Ranktinėliai, Šiaulėnų statyba, Šušvė), uždarnosios akcinės bendrovės: UAB „Agrokonzernas“ (Šeduvos padalinys), UAB „Agrochema“ Šeduvos agrocentras, AB „Šiaulių grūdai“, 3 kooperatinės bendrovės, 1 žemės ūkio kooperatyvas „Dobilas“ bei D. Sivickio, F. Šlėvės, L. Radėno ir K. Račkauskio („Sraigių rojus“). Tai vienas didžiausių sraigių augintojų ūkis Lietuvoje, įsikūręs Šeduvoje) ūkiai (R3-106).⁷¹

Verta pažymėti, kad VVG teritorijoje (Pakiršinio k.) veikianti UAB „Šeduvos avininkystė“ yra viena iš strateginių darbdavių Radviliškio rajone. Įmonė verčiasi Lietuvos juodgalvių avių genetinio fondo išsaugojimu, veislinio prieauglio auginimu ir pardavimu (R3-107).⁷²

2015 m. sausio 1 d. bendrovė augino 1481 Lietuvos juodgalvių veislės avį ir 135 Vokietijos juodgalvių veislės avis. Įmonėje nuolat dirba 15 darbuotojų, iš jų 2 vadovaujantys (direktorius, vyr. buhalteris) trys specialistai, trys traktorininkai, septyni avių prižiūrėtojai. Sezono metu, prasidėjus ganiavai, pašarų gamybai, vilnos kirpimui, darbuotojų poreikis išauga, priimami bedarbiai, registruoti Darbo biržoje. 2015 m. įmonė numato priimti 4-6 darbuotojus (R3-108).

⁶⁹ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 14 priedas)

⁷⁰ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 14 priedas)

⁷¹ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: <http://rekvizitai.vz.lt/imonos/1/>

⁷² Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus strateginiai darbdaviai. Duomenų šaltiniai: https://www.ldb.lt/TDB/Siauliai/Apie/Documents/Dokumentai_naujienoms/RADVILI%C5%A0KIS.pdf

Bendrovė dirba pagal veisimo selekcinę programą, veisiant avis grynuoju būdu, pagal turimas keturias geneologines linijas. Avių banda nuolat gerinama ir didinama. Dalis išauginto sveiko prieauglio parduodama ūkininkams, bei kitiems avių augintojams. Įsigyti šių avių poreikis yra didelis ir bendrovė pilnai patenkinti šį poreikį negali (R3-109). Tačiau daugelis avių augintojų, įsigiję šios bandos veislinį prieauglį, dalyvauja avių veisimo selekcinėje programoje ir veisia grynuoju veisimu (R3-110). Tam bendrovė kasmet parenka negiminingus avinukus, nes mažose bandose išlaikyti keturias geneologines linijas neturi jokių galimybių.

UAB „Šeduvos avininkystė“ glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Gyvulininkystės instituto mokslininkais, tobulinant Lietuvos juodgalvių avių veislę, gerinant jos veislines ir mėsines savybes. Įmonė dalyvauja Lietuvos 2007-2013 metų Kaimo plėtros programos priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ programoje „Nykstančių Lietuvos senųjų veislių gyvulių ir naminių paukščių išsaugojimas“, kurios tikslas laikyti ir veisti nykstančių Lietuvos senųjų veislių gyvulius ir paukščius. Projektų įgyvendinimas leidžia įmonei plėsti veiklą: numatyta pastatyti 250 vietų laikymo ferma, kurioje būtų veisiamos avys, įsigyti fermai reikalingos įrangos, padėti plėtoti gyvulių veislinės vertės centro veiklą, o tuo pačiu didinti gyvulių prekinę vertę. Taip pat numatyta keistis naujausia informacija, patirtimi su kitais žemės ūkio subjektais, auginančiais avis, mokyti ir konsultuoti avių augintojus, teikti genetinės kokybės ir produktyvumo nustatymo paslaugas (R3-111).

Daugiausia darbo vietų siūloma pagalbiniam darbininkams ir traktorininkams. Per 2014 metus įmonė, tarpininkaujant Darbo biržai, įdarbino 4 darbo ieškančius asmenis. Įmonės „Šeduvos avininkystė“ veikla neapsiriboja vien pelno siekimu. Vykdoma labdaringa veikla, remiami rajone organizuojami renginiai ir kt. Tai strateginis darbo biržos darbdavys, pavyzdinė įmonė, rodanti, kad ir sunkmečio sąlygomis galima eiti pirmyn (R3-112).⁷³

Bendrovė palaiko tamprusius ryšius ne tik su Lietuvos mokslininkais bei praktikais, bet ir su užsienio šalių (Vokietijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos, Moldavijos, Rusijos, Prancūzijos) mokslo darbuotojais, žymesniais avių augintojais. Įmonė yra Lietuvos avių augintojų asociacijos narė (R3-113).

Dar vienas strateginis darbdavys, susijęs su žemės ūkio veikla, VVG teritorijoje yra UAB „Fur farm LT“ – tai didžiausias Radviliškio rajone švelniakailių žvėrelių ūkis. Ūkyje auginamos audinės – nedideli, maždaug 3 kilogramus sveriantys prabangaus kailio žvėreliai. Tokių žvėrelių įmonė augina per 30 tūkst. 2015 metais įmonė planuoja įdarbinti apie 50 darbuotojų, iš jų vasaros sezonui – daugiau kaip 20 moksleivių ir studentų. Per 2014 metus, tarpininkaujant Darbo biržai ir pasinaudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansavimu, įmonėje įdarbinti 25 darbo biržoje registruoti asmenys. Šiaulių apskrityje ši įmonė žinoma kaip patikima bendrovė, sėkmingai įgyvendinanti verslo projektus (R3-114).⁷⁴

VVG teritorijai taip pat svarbūs ir kiti žemės ūkio subjektai. ŽŪB „Gražionių bekonas“ įkurta 1992 m. Bendrovėje auginamos ir parduodamos landrasų veislės kiaulės mėsai ir veislei. Darbuotojų skaičius įmonėje pastovus – apie 30, kaip ir metinė apyvarta, siekianti daugiau kaip 2 mln. Eur (R3-115).⁷⁵

Pakiršinio kaime (Baisogalos sen.) veikia A. Gaidžiūno įmonė „Auridana“. 2000 m. veiklą pradėjusi įmonė užsiima naudotos žemės ūkio technikos (traktorių, kombainų, padargų) prekyba, remontu, nuoma, teikia įvairias žemės ūkio paslaugas. Įmonėje 2015 m. buvo 32 darbuotojai, 2014 m. metinė apyvarta viršijo 2 mln. Eur (R3-116).⁷⁶

Sidabravo ŽŪB dirba 77 darbuotojai. Pagrindinė jos veiklos sritis yra augalininkystė – pajamos iš augalininkystės veiklos daro apie 75 proc. visų bendrovės pajamų. Bendra ŽŪB metinė apyvarta – daugiau kaip 2 mln. Eur (R3-117).⁷⁷

⁷³ Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus strateginiai darbdaviai. Duomenų šaltiniai: https://www.ldb.lt/TDB/Siauliai/Apie/Documents/Dokumentai_naujienoms/RADVILI%C5%A0KIS.pdf

⁷⁴ Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus strateginiai darbdaviai. Duomenų šaltiniai: https://www.ldb.lt/TDB/Siauliai/Apie/Documents/Dokumentai_naujienoms/RADVILI%C5%A0KIS.pdf

⁷⁵ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: http://rekvizitai.vz.lt/imone/grazioniu_bekonas/

⁷⁶ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: http://rekvizitai.vz.lt/imone/auridana_a_gaidziuno_imone/

⁷⁷ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: http://rekvizitai.vz.lt/imone/sidabravo_zub/

Sidabrave nuo 1995 m. veikia ir žemės ūkio kooperatyvas „Dobilas“. Kooperatyvo veiklos sritys: augalininkystė, gyvulininkystė, statyba, melioracija. Įmonės vadovai supranta, jog veikiant kaimo vietovėse ir esant priklausomiems nuo sezoniškumo, veiklos diferencijavimas keliose srityse leidžia ir užsitikrinti daugiau užsakymų, ir išlaikyti darbo vietas. Kooperatyvo metinė apyvarta siekia beveik 2 mln. Eur, o nuolatinį darbą čia turi daugiau nei 60 darbuotojų (R3-118).⁷⁸

ŽŪB „Vainiūnų agroservisas“, įsikūręs Vainiūnų kaime (Baisogalos sen.), teikia įvairias žemės ūkio paslaugas: technikos remontas, žemės dirbimas, pasėlių priežiūra, derliaus nuėmimas, purkštuvų patikra bei remontas ir kt. Bendrovėje atliekamas traktorių „Valtra“ techninis aptarnavimas. Įmonė teikia ir autobusų nuomos paslaugas. Bendrovėje yra 17 darbuotojų. Bendra metinė įmonės apyvarta – daugiau kaip 50 tūkst. Eur (R3-119).⁷⁹

Ekonominės situacijos atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. Vietos gyventojai kritiškai vertina gyvenamosios vietovės ekonominę situaciją. Pati opiausia krašto problema, gyventojų nuomone, yra nedarbas (taip teigia 19,4 proc. respondentų).⁸⁰ Ši problema ypatingai buvo akcentuojama ir VPS rengimo darbo grupės susitikimų metu (R3-120). Kitų sričių, atspindinčių ekonominę situaciją, būklės ir tendencijų vertinimus galima matyti 2.4.3 lentelėje.

2.4.3 lentelė. Ekonominės situacijos vertinimas

Sritis	Būklė	Tendencija
• Verslo įmonių ir ūkininkų gebėjimas panaudoti vietos išteklius	2,0	2,3
• Vietos įmonių rūpinimasis savo darbuotojais	2,0	2,2
• Vietos gyventojų gebėjimas prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių	1,8	2,0
• Vietos ūkininkų gebėjimas kooperuotis	1,7	2,1
• Vietos produktų ir gaminių pasiūla vietos gyventojams ir rinkai už savivaldybės ribų	1,7	2,1
• Jaunimo aktyvumas darbo rinkoje	1,6	2,0
• Kaimo turizmo sodybų savininkų gebėjimas į turizmo verslą įtraukti vietos gyventojus	1,6	2,0
• Vietos amatininkų gebėjimas kooperuotis ir bendrai spręsti produkcijos realizavimo uždavinius	1,6	2,0
• Paslaugos ir produktai turistams	1,5	2,0
• Gyventojų pasirengimas imtis verslo	1,4	1,9

Daugelio vertinamų sričių būklė, respondentų nuomone, yra žemesnė už vidutinę, tik verslo įmonių ir ūkininkų gebėjimas panaudoti vietos išteklius ir vietos įmonių rūpinimasis savo darbuotojais – vertinama vidutiniškai ir įžvelgiama gerėjimo tendencija (R3-121) (žr. 2.4.3 lentelę).

Žemiau nei vidutiniškai vertinama vietos gyventojų gebėjimo prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių, vietos ūkininkų gebėjimo kooperuotis, vietos produktų ir gaminių pasiūlos vietos gyventojams ir rinkai už savivaldybės ribų, jaunimo aktyvumo darbo rinkoje, kaimo turizmo sodybų savininkų gebėjimo į turizmo verslą įtraukti vietos gyventojus, vietos amatininkų gebėjimo kooperuotis ir bendrai spręsti produkcijos realizavimo uždavinius, paslaugų ir produktų turistams būklė (R3-122). Prasčiausiai gyventojai vertina vietos gyventojų pasirengimą imtis verslo. Pastarosios srities būklė vertinama gana nepalankiai (1,4 balo) ir situacija blogėja (1,9 balo) (žr. 2.4.3 lentelę) (R3-123).

Dauguma (71,7 proc.) gyventojų poreikių tyrime dalyvavusių asmenų nurodo, kad verslumas jiems visai nebūdingas arba apie tai nėra net pagalvoję (R3-124). Ir tik šiek tiek mažiau nei trečdalis apklaustųjų (28,3 proc.) teigė, kad jie yra verslūs ir tai gali patvirtinti savo gyvenimo faktais (R3-125) (žr. VPS 10 priedo 10 punktą).

Susitikimo su jaunimo atstovais metu, į klausimą kas norėtų savo gyvenamojoje vietovėje kurti verslą neatsakė nei vienas jaunuolis (R3-126). Jaunimas teigė nežinąs kokį verslą plėtoti ir iš kur gauti pinigų (R3-127). Be to, kurti verslo neskatina ir jaunuolių tėvai (R3-128). Jaunimas teigė, kad daug ką lemia požiūris ir išankstinė nuostata, jog neįmanoma pradėti verslo ir išsilaikyti kaimo

⁷⁸ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: <http://rekvizitai.vz.lt/imone/dobilas/>

⁷⁹ Lietuvos įmonių katalogas. Duomenų šaltiniai: http://rekvizitai.vz.lt/imone/vainiunu_agroservisas/

⁸⁰ Vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių tyrimo duomenys, (VPS 10 priedo 3 punktą)

vietovėje (R3-128). Tačiau pripažino, kad ir pačiam vietos jaunimui trūksta motyvacijos ir įgūdžių verslui pradėti (R3-129).⁸¹

Kaimo bendruomenėms organizuoti savo verslą ir/ar teikti savo nariams būtiniausias paslaugas labiausiai trukdo tai, kad jos neturi pradinio kapitalo ūkinei veiklai (taip teigė 26,9 proc. respondentų) (R3-130). Kitos svarbios priežastys – daugelis bendruomenės narių nenori rizikuoti ir įsitraukti į nežinomą veiklą (18,7 proc. respondentų), taip pat teigiama, kad bendruomeninės organizacijos yra per silpnos organizaciniu požiūriu (trūksta veiklių žmonių, žinių ir patirties) (17,0 proc. respondentų) (R3-131).⁸²

Kaip vieną iš didesnių vietovės trūkumų itin žemą vietos gyventojų verslumo lygį įvardijo ir VPS rengimo darbo grupės nariai (R3-132). Taip pat pabrėžė darbo vietų stygių, bedarbystę bei žemą gyventojų motyvaciją sprendžiant šias problemas (R3-134) (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą).

Ekonominei situacijai pagerinti vietos gyventojai siūlo pirmiausia viešąsias lėšas nukreipti veiksmams, kuriantiems darbo vietas ir pačių darbo vietų kūrimui (R3-135). Taip pat siūloma remti projektus, skatinančius paslaugų gyventojams bei socialiai pažeidžiamoms grupėms ir viešosios infrastruktūros plėtrą bei projektus, skatinančius vietos produkcijos perdirbimą ir realizavimą (R3-136) (žr. VPS 10 priedo 7 punktą).

Vietos jaunimui aktualiausia jaunų žmonių darbo įgūdžių įgijimo skatinimas tiesiogiai darbo vietose (pvz., sudarant sąlygas dalyvauti savanoriškoje veikloje, atliekant praktiką ar kuriant laikino pobūdžio darbų programas, pvz., darbo ir poilsio stovyklos vyresnio amžiaus mokiniam vasaros metu ir pan. (R3-137).⁸³

VVG teritorijos vizijoje užsibrėžta siekti, kad susitelkusi ir patriotiška bendruomenė sėkmingai rastų naujovėmis ir bendryste grindžiamus atsakymus į laikmečio iššūkius, t.y. taikytų naujus, socialine partneryste grindžiamus, veiklos būdus ir taip spręstų aktualiausias krašto problemas. Bendruomenė suprantama plačiąja prasme, turint mintyje tiek vietos verslininkus, tiek valdžios atstovus, tiek pilietinės visuomenės atstovus. VVG vizijoje „užprogramuota“ taikyti naujus metodus užtikrinant didesnę kaimo gyventojų ekonominę užimtumą ir efektyvesnę vietos išteklių panaudojimą kuriant orias darbo vietas. Šis veikimas neatsiejamas nuo įvairaus pobūdžio inovacijų diegimo, naujausių technologijų panaudojimo, gyventojų verslumo skatinimo ir verslios bendruomenės kūrimo bei vietos ekonomikos konkurencingumo didinimo.

2.5. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

VVG teritorijoje veikiančios organizacijos ir institucijos

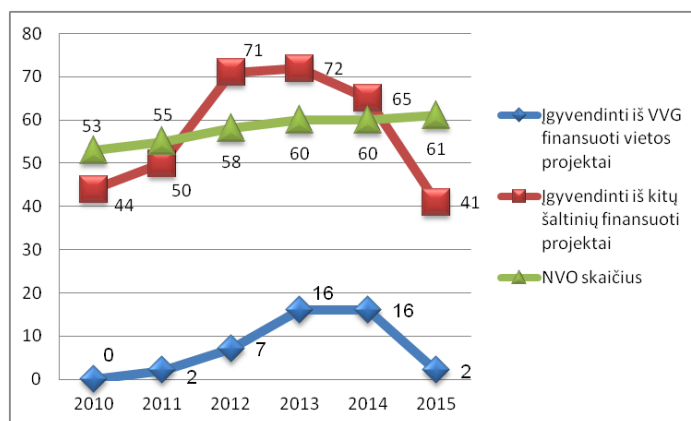
Nevyriausybinių organizacijos. Radviliškio rajone 2015 m. veikė 61 nevyriausybinių organizacija (2011 m. 53 organizacijos) (R4-1) (žr. 2.5.1 pav.). Daugiausiai iš jų 38 bendruomeninės organizacijos, 7 jaunimo organizacijos, 12 medžiotojų būrelių–klubų ir 9 kitos nevyriausybinių organizacijos (NVO) (R4-2) (žr. VPS 11 priedą).

VVG teritorijoje veikia 24 registruoti sporto klubai (R4-3). Labiausiai kultivuojamos šios sporto šakos: futbolas, krepšinis, tinklinis, šachmatai, šaškės, karatė, stalo tenisas, kultūrizmas, rankinis, žirgų sportas, beisbolas, lauko tenisas ir kitos.

⁸¹ Fokus grupės su jaunimu medžiaga (VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 7 d. susitikimo protokolas)

⁸² Vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių tyrimo duomenys, (VPS 10 priedo 12 punktas)

⁸³ Fokus grupės su jaunimu medžiaga (VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 7 d. susitikimo protokolas)

2.5.1 pav. NVO skaičius ir įgyvendinti projektai, vnt.

2011 m. NVO narių (bendruomeninių ir jaunimo organizacijų) skaičius bendrai buvo 3120, o 2015 m. – 3749 asmenys, t.y., per 3 metus NVO narių skaičius išaugo 17,1 proc. 2011 m. ir anksčiau įsikūrusių NVO narių skaičius iš viso nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo 600 narių (R4-4). Didžiausias narių pokytis, lyginant 2011 m. su 2015 m., fiksuojamas kaimo bendruomenėje „Draugas“, kuri per 4 metus pasipildė net 153 nariais (R4-5). Kutiškių kaimo bendruomenėje padaugėjo 106 nariais (R4-6). Kitos NVO per 4 metus pasipildė nuo 2 iki 62 narių (R4-7). 5 organizacijose per 4 metus narių skaičius išliko nepakitęs (R4-8). 14 nagrinėjamų NVO per 4 metus narių skaičius sumažėjo nuo 2 iki 30 (R4-9).

Daugiau kaip pusė nevyriausybinių organizacijų vykdė projektinę veiklą (R4-10). Per 2011–2014 m. laikotarpį NVO iš viso įgyvendino 286 projektus (2.5.1 paveiksle pateikiamas NVO įgyvendintų projektų skaičius analizuojamu laikotarpiu) (R4-11). Visos bendruomeninės ir jaunimo organizacijos vykdė projektus (R4-12). 41 projektas (t.y. 12,5 proc. iš visų įgyvendintų NVO projektų) buvo finansuotas VVG „Radviliškio lyderis“ parengtos vietos plėtros 2007–2013 m. strategijos lėšomis (R4-13). NVO įgyvendinti projektai prisidėjo prie gyvenimo kokybės gerinimo VVG teritorijoje. Dalies projektų rezultatai yra akivaizdūs ir matomi visai krašto bendruomenei (atnaujinti ir įrengti viešosios infrastruktūros objektai, įsigyta įranga, išleisti leidiniai ir t.t.), kitų – mažiau apčiuopiami, tačiau ne mažiau reikšmingi (skirti puoselėti ir populiarinti kultūros tradicijas, užmegzti glaudesnius ryšius tarp kartų, aktyvinti jaunimą ir t.t.) (R4-14).

Savivaldybei pavaldžios įstaigos ir organizacijos

1) *švietimo ir ugdymo įstaigos.* 2014–2015 mokslo metais VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje veikė 16 bendrojo ugdymo mokyklų (2011–2012 mokslo metais – 18) (R4-15). Šias mokyklas 2014–2015 mokslo metais lankė 2693 mokiniai, 2011–2012 mokslo metais – 3121 mokinys, t.y. mokinių skaičius per trejus metus sumažėjo 13,7 proc. (R4-16). Atitinkamai sumažėjo ir mokytojų bei vadovų: 2011/2012 m.m. buvo 496 mokytojai, 2014/2015 m.m. – 455, tai yra 8,3 proc. sumažėjo personalo (R4-17) (žr. VPS 8 priedą). 80 vaikų, kurių faktinė gyvenamoji vieta nurodyta kaimo vietovėse, lankė Radviliškio miesto mokyklas (kurių mieste 6) (R4-18).⁸⁴

VVG teritorijoje 2014 m. veikė 6 ikimokyklinio ugdymo įstaigos (2011 m. – 3 ikimokyklinio ugdymo įstaigos) (R4-19). Šias įstaigas 2014 m. lankė 227 vaikai (2011 m. – 161 vaikas) (R4-20). 2014 m. lyginant su 2011 m., VVG teritorijoje padaugėjo ikimokyklinio ugdymo įstaigų – veiklą pradėjo 3 naujos ikimokyklinio ugdymo mokyklos, šias įstaigas lankančių vaikų skaičius padidėjo 29,1 proc. punktais (66 vaikais) (R4-21).⁸⁵

Be bendrojo ir ikimokyklinio ugdymo mokyklų VVG teritorijoje veikia 2 daugiafunkciniai centrai (toliau – DC): Palonų DC, Kutiškių DC (R4-22). Kutiškių DC pradėjo veikti 2010 m. rugsėjo 1 d. Paslaugas teikia Kutiškių ir Liutkiškių kaimų gyventojams. Pagrindinės veiklos kryptys – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, neformalus vaikų ir suaugusiųjų švietimas, sportinė ir kultūrinė veikla. Veikia dvi vaikų grupės – ikimokyklinė ir priešmokyklinė, įkurta keturių valandų ankstyvoji grupė, kurioje ugdomi vaikai iki trejų metų. Centras teikia ir kai kurias socialines

⁸⁴ Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 14 priedas)

⁸⁵ Radviliškio rajono seniūnijų duomenys (VPS 8 priedas)

paslaugas – savitarnos skalbyklos, patalpų nuomos šeimos šventėms. 15 darbuotojų, išlaikomi iš biudžeto (R4-23).

Baisogalos seniūnijoje Palonų miestelyje, reorganizavus pagrindinę mokyklą, mokyklos pastate įkurtas Palonų universalus daugiafunkcis centras⁸⁶, kuriame veikia amatų centras, sporto klubas, meno kolektyvai, bendruomenės sveikatos punktas, renkasi miestelio bendruomenė, atlikus remontą netrukus įsikurs vaikų darželis, biblioteka (skaitykla, žaisloteka,), kirpykla, skalbykla, veiks dušai, duris atvers treniruoklių salė. Palonų DC, atsižvelgdamas į kaimo gyvenvietės žmonių poreikius, teikia šias paslaugas (R4-24):

- neformaliojo švietimo (ikimokyklinio ugdymo, priešmokyklinio ugdymo, kito vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo);
- savišvietos;
- švietimo pagalbos (informacinės, psichologinės, socialinės pedagoginės, specialiosios pedagoginės pagalbos);
- kultūros (etninės kultūros ir profesionalaus meno sklaidos, mėgėjų meno kolektyvų, būrelių veiklos organizavimo, pramoginių edukacinių ir kitų renginių organizavimo);
- socialines bendrąsias paslaugas.

Šaukoto sen. veikia Šaukoto bendruomenės vaikų dienos centras, kurį lanko vaikai iš socialinės rizikos, daugiavaikių, nepasiturinčių šeimų (R4-25).

Radviliškio rajone vaikai ir mokiniai, turintys specialiųjų poreikių, ugdomi Radviliškio mieste įsikūrusiame lopšelyje–darželyje „Kregždutė“ (3–7 metų), vyresni – Paramos šeimai centre, įsikūrusiame šiame lopšelyje–darželyje. Dienos užimtumo skyriuje – jaunuoliai nuo 16 metų ir vyresni, turintys kompleksinę negalią (R4-26).⁸⁷

Švietimo informacinių technologijų centro duomenimis, mokinių skaičius, tenkantis vienam specialistui, teikiančiam specialiąją pedagoginę, specialiąją, psichologinę, socialinę pagalbą, rajone kasmet mažėjo ir buvo mažesnis nei šalies vidurkis (R4-27).

Be formalaus ugdymo įstaigų Radviliškio rajone veikia 2 neformaliojo vaikų švietimo mokyklos: Radviliškio dailės mokykla, kuri turi 2 klases ir VVG teritorijoje (Šeduvoje ir Baisogaloje). Mokykloje dirba 13 mokytojų, mokosi 220 mokinių (R4-28)⁸⁸ ir Radviliškio muzikos mokykla, kurioje mokosi 248 mokiniai (instrumentiniame skyriuje – 101 mokinys, fortepijono skyriuje – 147 mokiniai)⁸⁹ (R4-29).

2) *socialines paslaugas teikiančios įstaigos*. Socialines paslaugas VVG teritorijos gyventojams teikia Radviliškio parapijos bendruomenės socialinių paslaugų centras (Radviliškio rajono biudžetinė įstaiga, įsikūrusi VVG teritorijai nepriklausančiame Radviliškio mieste). Centras teikia skirtingų rūšių socialines paslaugas įvairioms klientų grupėms vienos įstaigos bazėje, kurią sudaro 3 padaliniai: Paramos šeimai tarnyba, teikianti bendrąsias socialines paslaugas ir specialiąsias socialines paslaugas (I padalinys), Vaikų dienos centras, teikiantis socialinės priežiūros paslaugas dienos metu (II padalinys) bei Krizių centras, kuriame teikiamos psichologinės pagalbos ir laikinos nakvynės paslaugos (III padalinys) (R4-30).

VVG teritorijoje veikia 2 savivaldybei pavaldžios globos įstaigos senyvo amžiaus ir negalią turintiems žmonėms: Šeduvos globos namai ir Polekėlės globos namai (R4-31).

Globos namai užtikrina ilgalaikę ir trumpalaikę socialinę globą nesavarankiškiems ar iš dalies savarankiškiems senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia, kuriems būtina kompleksinė nuolatinė specialistų priežiūra. Globos namuose apgyvendinami Radviliškio rajone gyvenantys asmenys. Šeduvos globos namuose ilgalaikiai socialinei globai skirtos 58 vietos, trumpalaikiai – 2 vietos, iš viso yra 60 vietų (2011 m. jų buvo – 58) (R4-32). Polekėlės globos namuose yra 30 gyvenamųjų vietų (2011 m. gyveno 2 globotiniai, turintys sunkią negalią, ir 11 globotinių, turinčių nuolatinės priežiūros poreikį) (R4-33).

⁸⁶ Duomenų šaltiniai: <http://palonai.webnode.com/>

⁸⁷ Radviliškio rajono savivaldybės 2012 – 2020 m. strateginis planas

⁸⁸ Duomenų šaltiniai: <http://www.dailes.radviliskis.lm.lt/>

⁸⁹ Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskiomuzika.lt/>

Šeduvos globos namai nėra tipinė stacionari socialines paslaugas teikianti įstaiga, kadangi ji teikia ir nestacionarias socialines paslaugas. Jas siūlo globos namuose veikiančias Šeduvos dienos socialinės priežiūros centras, teikiantis asmeninės higienos ir priežiūros paslaugas (skalbimą, maudymąsi, masažą) senyvo amžiaus žmonėms arba žmonėms, turintiems negalią, kurie gyvena savo namuose. Nuo 2007 m. toks pat dienos socialinės priežiūros centras veikia Baisogalos miestelyje (R4-34).

Teritorijoje veikia ir Radviliškio rajono vaikų globos namai „Nykštukas“ (R4-35). Vaikų globos namuose teikiamų socialinių paslaugų tikslas – suteikti vaikui galimybę sveikai ir normaliai vystytis ir palaikyti aplinką, kurioje jis galėtų saugiai augti bei pasiruoštą savarankiškam gyvenimui. Vaikų globos namų vietų skaičius – 60 (R4-36). Vaikų gyvenimas globos namuose organizuojamas šeimynų principu (sudarytos 5 šeimynos). Čia veikia dvi ikimokyklinio amžiaus vaikų grupės ir trys mokyklinio amžiaus vaikų grupės. Bendras įstaigos darbuotojų skaičius – 47 (tiesiogiai su vaikais dirba 15 socialinių darbuotojų ir 10 socialinių darbuotojų padėjėjų) (R4-37).

VVG teritorijos gyventojai taip pat naudojami Radviliškio mieste įsikūrusių organizacijų paslaugomis: Švietimo ir sporto paslaugų centro Dienos užimtumo skyrius teikia neįgalių jaunuolių nuo 16 metų, turinčių vidutinę ir žymią proto bei kompleksinę negalias, dienos socialinės globos paslaugas; Paramos šeimai centras lopšelyje-darželyje „Kregždutė“ teikia įvairias nestacionarias socialines paslaugas vaikams ir jaunuoliams, turintiems įvairius raidos sutrikimus bei juos globojančioms šeimoms. Įstaiga organizuoja dienos socialinės globos paslaugas, lydi klientus į ugdymo ir užimtumo įstaigas, organizuoja tėvų bendravimo (savipagalbos) grupės veiklą (R4-38).

3) kultūros įstaigos.

Bibliotekos. VVG teritorijoje veikia Radviliškio r. savivaldybės viešosios bibliotekos filialai kaimuose: Alksnupių k., Aukštelkų k., Baisogalos mstl., Beinoravos k., Daugėlaičių k., Grinkiškio mstl., Kairėnų k., Kutiškių k., Pakalniškių k., Palonų k., Pašušvio k., Pavartyčių k., Pociūnėlių k., Pociūnų k., Raudondvario k., Sidabravo k., Skėmių k., Šaukoto mstl., Šeduvos mieste, Šniūraičių k., Tyrulių mstl., Pakiršinio mstl., Vėriškių k., Žeimių k. (R4-39)

Visuose filialuose veikia nemokamas interneto ryšys. Per ketverius metus bibliotekų filialų skaičius nepakito ir išliko 25 filialai (R4-40).

Laisvalaikio salės – centrai, kultūros namai. VVG teritorijoje veikia Radviliškio rajono savivaldybės etninės kultūros ir amatų centras, įsikūręs Pakiršinio k., viename iš nedaugelio išlikusių senųjų dvaro pastatų. Radviliškio rajono savivaldybės etninės kultūros ir amatų centras yra Radviliškio rajono savivaldybės biudžetinė specializuota kultūros įstaiga, kuri sudaro sąlygas išsaugoti ir atgaivinti krašto tradicijas, papročius, tradicinius amatus (R4-41).

2014 m. buvo įkurtas Šeduvos kultūros ir amatų centras. Buvusiuose kultūros namuose vykdoma kultūrinė veikla: meno kolektyvų repeticijos, pasirodymai, atvykusių kolektyvų koncertai, spektakliai. Norėdami plėtoti ne tik kultūrinę, bet ir amatų veiklą, Šeduvos kultūros ir amatų centro darbuotojai planuoja organizuoti edukacines veiklas, amatininkų dirbtuves, seminarus, mokymus, konferencijas bei parodas (R4-42).

Radviliškio rajono kultūros įstaigų tinklą taip pat papildo kitos 26 įstaigos (nejuridiniai asmenys, esantys prie seniūnijų – kultūros namai, pramogų ir šokių salės), atliekančios kultūros centrų funkcijas (R4-43).

Muziejai. VVG teritorijoje veikia Daugyvenės kultūros istorijos muziejus – draustinis (R4-44). Muziejus tyrinėja Šeduvos miesto ir apylinkių istoriją, kaupia eksponatus, rengia muziejines ekspozicijas; tyrinėja Kleboniškių ir kitų kaimų istoriją ir architektūrą, išliekamąją vertę turinčius liaudies architektūros pastatus perkelia į Kleboniškių kaimą, formuoja sodybas ir atkuria gatvinį – rėžinį kaimą, stato kitus kaimui būdingus statinius, kaupia eksponatus ir rengia ekspozicijas; taip pat tyrinėja Burbiškių ir kitų dvarų istoriją, remontuoja, restauruoja išlikusius Burbiškių dvaro sodybos pastatus ir parko statinius, atkuria dvaro sodybą ir parką su visais komponentais, kaupia eksponatus ir rengia muziejines ekspozicijas bei patalpas turistų apgyvendinimui (R4-45).

Keletas muziejų veikia VVG teritorijai priklausančiose seniūnijose ir ugdymo įstaigose (R4-46).

4) *sveikatos priežiūros įstaigos.* VVG teritorijoje pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia 2 centrai (VšĮ Šeduvos pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ Baisogalos

pirminės sveikatos priežiūros centras), 5 ambulatorijos (VšĮ Alksnupių ambulatorija, VšĮ Šaukoto ambulatorija, VšĮ Šiaulėnų ambulatorija, VšĮ Sidabravo ambulatorija, VšĮ Grinkiškio ambulatorija), taip pat veikia VšĮ Radviliškio rajono pirminės sveikatos priežiūros centrui priklausanti Tyrulių ambulatorija ir 10 medicinos punktų (R4-47).

Dauguma pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigų renovuotos iš Europos Sąjungos lėšų, atnaujinta medicininė įranga, kompiuterinė technika, įsigyti 8 automobiliai (R4-48).

Antrinio lygio stacionarias ir ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas VVG teritorijos gyventojai gali gauti VšĮ Radviliškio ligoninėje (Radviliškio mieste). Stacionarių paslaugų profiliai: vidaus ligų, vaikų ligų, chirurgijos, akušerijos ir ginekologijos, slaugos ir palaikomojo gydymo. Gyventojai taip pat gali naudotis mieste teikiamomis VšĮ Radviliškio rajono greitosios medicinos pagalbos centro, VšĮ Radviliškio rajono pirminės sveikatos priežiūros centro paslaugomis (R4-49).

Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas (rajono bendrojo lavinimo mokyklose, gyventojų sveikatos mokymai, gyventojų sveikos gyvensenos priemonių vykdymas ir t.t.) teikia savivaldybės biudžetinė įstaiga Radviliškio rajono visuomenės sveikatos biuras (R4-50).

Odontologijos kabinetai. VVG teritorijoje odontologijos paslaugas teikia Sidabravo, Šaukoto ir Alksnupių ambulatorijos (R4-51).

Apskritai Radviliškio rajono gydymo įstaigoms trūksta bendrosios praktikos gydytojų, odontologų, atskirų specialybių gydytojų specialistų (anesteziologų, chirurgų). Vis auga esamų darbuotojų amžius, pamainos jiems kol kas nėra (R4-52).⁹⁰

5) *įstaigos, susijusios su visuomenės saugumo užtikrinimu.* VVG teritorijos gyventojų saugumu rūpinasi Radviliškio rajono savivaldybei pavaldi Radviliškio rajono priešgaisrinės saugos tarnyba. VVG teritorijoje dirba 5 priešgaisrinės apsaugos komandos (Grinkiškio, Šeduvos, Šiaulėnų, Sidabravo, Šaukoto seniūnijose). Kiekvienoje komandoje dirba vyresnysis vairuotojas, keturi vairuotojai ir keturi ugniagesiai. Iš viso 2014 m. tarnyboje dirbo 56 darbuotojai (R4-53).

6) *sporto organizacijos.* Sporto veiklas rajono gyventojams organizuoja Radviliškio rajono savivaldybės švietimo ir sporto paslaugų centras. VVG teritorijoje dirba 11 seniūnijų sporto metodininkų (R4-54).

Sportininkai savo meistriškumą tobulina dalyvaudami respublikos ir tarptautinėse varžybose. Sporto centre veikia šie skyriai: šachmatų, bokso, laisvųjų imtynių, lengvosios atletikos, karatė, rankinio, futbolo, krepšinio. Dirba 15 etatinių trenerių (R4-55).

Valstybės institucijos

- Policijos uždavinius Radviliškio rajono teritorijoje atlieka Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Radviliškio rajono policijos komisariatas. Komisariatą sudaro kriminalinės policijos, viešosios policijos, administravimo padaliniai (R4-56).

Kriminalinės policijos padaliniai atlieka nusikalstamų veikų tyrimą, asmenų, įtariamų padarius nusikaltimą, taip pat dingusių be žinios asmenų paiešką, ruošia ir įgyvendina įvairius operatyvinius planus bei kitas jiems skirtas funkcijas. Viešosios policijos padaliniai užtikrina viešąją tvarką, vykdo specialiąsias operacijas, nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją, užtikrina eismo saugumą, organizuoja ir vykdo sulaukytų ir suimtų asmenų konvojavimą, vykdo įmonių, įstaigų, organizacijų turto apsaugą, teikia pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo teisės pažeidimų.

VVG teritorijoje dirba 7 apylinkės inspektoriai, 2 nepilnamečių reikalų specialistai bei 2 bendruomenės pareigūnai, kurie (susitikimuose su prižiūrimos teritorijos gyventojais, nevyriausybinų ir privačių organizacijų atstovais) siekia įtraukti kuo daugiau visuomenės narių į viešosios tvarkos saugojimą ir atlieka kitus nusikalstamų veikų prevencijos veiksmus (R4-57). Bendruomenės pareigūnai prižiūrime teritorijoje formuoja saugią aplinką, populiarina policijos pareigūno profesiją ir siekia didinti jos prestižą, skatina gyventojus tapti policijos rėmėjais, burtis į saugios kaimynystės grupes, vykdo kitas, su baudimu ar sankcijų taikymu, nesusijusias pareigas.

Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Radviliškio rajono policijos komisariato pareigūnams padeda policijos rėmėjai bei šauliai, kurie talkina policijos komisariato pareigūnams,

⁹⁰ Radviliškio rajono savivaldybės 2012 – 2020 m. strateginis planas

palaiškant viešąją tvarką ir užtikrinant žmonių saugumą (R4-58). Jie aktyviai dalyvauja viešosios tvarkos palaikyme masinių renginių metu.

- Baisogaloje yra įsikūręs Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Gyvulininkystės institutas, kuris vykdo mokslinę, konsultacinę ir švietėjišką veiklą. Pagrindinės instituto veiklos kryptys apima gyvūnų veisimo, reprodukcijos biologijos ir genetinių išteklių, gyvūnų mitybos ir produkcijos kokybės, gyvūnų gerovės ir gyvulininkystės poveikio aplinkai tyrimus. Taip pat institutas atlieka pagrindinį vaidmenį šalyje išsaugodamas ir tirdamas nuo visiško išnykimo senąsias Lietuvos žemės ūkio gyvūnų veisles. Šią veiklos sritį kuruoja specialiai sukurtas Lietuvos ūkinių gyvūnų genetinių išteklių apsaugos koordinavimo centras. Institutas turi ne tik daug intelektinių gyvulininkystės plėtros išteklių, bet ir palaiko labai daug ryšių su gyvulininkystės plėtra suinteresuotais asmenimis, organizacijomis ir užsienio šalių specialistais. Institutas bendradarbiauja su LR Žemės ūkio ministerija, gyvulių veislininkystės tarnybomis ir draugijomis, pašarų ir pašarinių priedų gamybos, taip pat pieno ir mėsos perdirbimo pramonės įmonėmis bei palaiko nuolatinius dalykinius ryšius su 14 užsienio šalių mokslininkais (R4-60).

- VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos gyventojams svarbios valstybės įstaigos veikia Radviliškio mieste, nepriklausančiame VVG teritorijai: Lietuvos paštas (VVG teritorijoje veikia 10 Lietuvos pašto skyrių); Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių regiono Radviliškio skyrius; Radviliškio darbo birža; VĮ Radviliškio miškų urėdija; Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamento Radviliškio rajono agentūra; Vyriausiasis statistikas Radviliškio rajono savivaldybei; Valstybinės mokesčių inspekcijos Radviliškio skyrius; Šiaulių visuomenės sveikatos centro Radviliškio filialas; Radviliškio rajono valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba; Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Radviliškio žemėtvarkos skyrius; Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Šiaulių teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyrius; Radviliškio rajono valstybinių įstaigų darbuotojų profesinė sąjunga (R4-61).

Kiti viešosios infrastruktūros subjektai. VVG teritorijoje veikia 8 vaistinės. Po 3 vaistines yra Baisogaloje ir Šeduvoje bei po 1 Grinkiškyje ir Šiaulėnuose (R4-62).⁹¹ Baisogaloje veikia individuali odontologijos įmonė „Agdentė“ (R4-63).

VVG teritorijos kultūros ištekliai

Profesionalūs ir mėgėjų menas. VVG teritorijoje 2014 m. veikė 120 mėgėjų meno kolektyvų (2011 m. – 127 kolektyvai) (R4-64), kolektyvų narių buvo 1336 asmenys (2011 m. – 1396 asmenys) (R4-65). 2014 m. lyginant su 2011 m. mėgėjų meno kolektyvų sumažėjo 7-iais, kolektyvų dalyvių skaičius sumažėjo 4,3 proc. (R4-66) (žr. 2.5.2 lentelę).⁹² VVG teritorijoje nėra kino. Oficialios informacijos apie muziką, dailę, teatrą viešai nėra pateikiama. Rengiant VPS VVG kreipėsi į Savivaldybės administraciją, prašydama pateikti minėtą informaciją, tačiau gavo tik informaciją, kuri pateikta 2.5.2 lentelėje.

⁹¹ Duomenų šaltiniai: <http://www.medicina.lt/rubrika/Vaistin%C4%97s/100199063/Radvili%C5%A1kis>

⁹² Radviliškio rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 14 priedas)

2.5.2 lentelė. Mėgėjų meno kolektyvų ir jų dalyvių kaimo teritorijoje pokytis, vnt.

Rodiklis	2011 m.		2014 m.		Pokytis	
	Kol.	Dal.	Kol.	Dal.	Kol.	Dal.
1. Radviliškio rajono savivaldybės etninės kultūros ir amatų centras	10	93	6	84	-4	-9
2. Šeduvos kultūros ir amatų centras	-	-	13	154	13	154
3. Šeduvos kultūros namai	11	149	-	-	-11	-149
4. Alksniupių kultūros namai	6	87	5	69	-1	-18
5. Aukštelkų kultūros namai	2	18	2	27	0	9
6. Baisogalos kultūros namai	14	259	14	230	0	-29
7. Kalnelio Gražionių kultūros namai	3	42	4	45	1	3
8. Pašušvio kultūros namai	3	24	3	22	0	-2
9. Pociūnėlių kultūros namai	7	79	7	61	0	-18
10. Raudondvario kultūros namai	7	64	6	55	-1	-9
11. Sidabravo kultūros namai	5	30	4	35	-1	5
12. Šaukoto kultūros namai	5	41	5	73	0	32
13. Šiaulėnų kultūros namai	4	36	5	37	1	1
14. Beinoravos pramogų ir šokių salė	4	28	6	46	2	18
15. Daugėlaičių pramogų ir šokių salė	5	31	6	33	1	2
16. Grinkiškio pramogų ir šokių salė	4	44	3	27	-1	-17
17. Pavartyčių pramogų ir šokių salė	6	55	3	51	-3	-4
18. Pociūnų pramogų ir šokių salė	0	0	0	0	0	0
19. Skėmių pramogų ir šokių salė	4	80	3	59	-1	-21
20. Šniūraičių pramogų ir šokių salė	5	44	4	28	-1	-16
21. Tyrulių pramogų ir šokių salė	6	47	8	55	2	8
22. Vadaktų pramogų ir šokių salė	3	19	2	12	-1	-7
23. Vaitiekūnų pramogų ir šokių salė	1	12	1	5	0	-7
24. Vėriškių pramogų ir šokių salė	3	21	1	6	-2	-15
25. Acokavų bendruomenės namai	0	0	0	0	0	0
26. Butėnų bendruomenės namai	0	0	0	0	0	0
27. Karčemų bendruomenės namai	0	0	0	0	0	0
28. Kutiškių daugiafunkcis centras	6	63	6	46	0	-17
29. Palonų daugiafunkcis centras	3	30	3	76	0	46

Kultūros ir istorijos objektai bei vertybės. Radviliškio rajone yra registruoti 368 kultūros paveldo nekilnojamieji objektai (R4-67).⁹³ Išskiriami šie (R4-68):

Paminklai: Lietuvos nepriklausomybės 10–mečiui (nugriautas 1951 m., atstatytas 1990 m.), Lietuvos nepriklausomybei atminti (statytas 1928 m.) (Aukštelkų sen.); Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Tarybos nepriklausomybės deklaracijos paskelbimo memorialas Minaičiuose. Memorialą sudaro atstatytas Lietuvos partizanų vyriausiosios vadavietės bunkeris, kuriame ir buvo pasirašyta 1949 m. Vasario 16-osios deklaracija, virš jo esantis klėtis ir šalia bunkerio pastatytas paminklas Lietuvos partizanams ir LLKS Vasario 16-osios deklaracijai atminti. Skulptoriaus Jono Jagėlos sukurtame paminkle įamžinti visų aštuonių deklaraciją pasirašiusių partizanų – Jono

⁹³ Kultūros vertybių registro duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą. Duomenų šaltiniai: <http://kvr.kpd.lt/#/>

Žemaičio-Vytauto, Adolfo Ramanausko-Vanago, Leonardo Grigonio-Užpalio, Juozo Šibailos-Merainio, Vytauto Gužo-Kardo, Aleksandro Grybino-Fausto, Petro Bartkaus-Žadgailos ir Broniaus Liesio-Nakties – vardai. (Grinkiškio sen.) (R4-69).; Nirtaičių kaimo kapinaitėse akmeninių skulptūrinių paminklų ansamblis (Radviliškio sen.); Vytauto Didžiojo paminklas (1930 m.) Vadaktų k. (Sidabravo sen.).

Architektūros paminklai: buvusio Gražionių dvaro sodybos fragmentai, Kalnelio Gražionių buvusio dvaro sodyba, Mažaičių buvusio dvaro sodybos fragmentai (rūmai, spirito varykla), Sedūnų buvusio dvaro fragmentai (Aukštelkų sen.); Grinkiškio dvaras (Grinkiškio sen.); Vaidulių kaime kovas su bermontininkais mini vėjo malūnas, prie kurio 1919 m. įvyko lemiamos kautynės dėl Radviliškio miesto (Radviliškio sen.); Šniūraičių kaime yra 150 metų sulaukusi medinė Šv. Antano Paduviečio bažnyčia (Radviliškio sen.); Šaukoto švč. Trejybės bažnyčios pastatų kompleksas, klebonijos pastatai, Diktariškių dvaro sodyba su parku, Šaukoto II buv. dvaro sodybos fragmentai, Pieninės pastatas Šaukoto mstl., koplytėlė su Pietos skulptūra Daužnagių kaime (Šaukoto sen.); Polekėlės koplyčia, Jonaitiškių dvaras (Tyrulių sen.). Paminėtini ir labiausiai turistų lankomi objektai – Baisogalos, Burbiškių ir Pakiršinio dvarai bei Lietuvos istorinį paveldą pristatanti Kleboniškių kaimo buties ekspozicija (R4-70).

Gamtos paminklai: Aukštelkų ažuolas (aukštis – 20 m., skersmuo – 1,40 m.) (Aukštelkų sen.); Vaitiekūnų piliakalnis (Grinkiškio sen.); Verdulių kaime nuo seno trykšta Verdenės šaltinis (Radviliškio sen.); Debeikių pilkapis, kalnas vad. Milžino kalneliu Žąsaičių k. (Šaukoto sen.).

Kita: Knygnešio Juozo Čepulio (1876–1952 m.) giminė Odynės kaime (Radviliškio sen.); Sidabravo krašto muziejus, šalia jo yra Sidabravo garbės piliečio Antano Vaškelių memorialinis kambarys, bibliotekoje – prof. Vlado Žuko atminimo kambarys, Sidabravo gimnazijoje veikia Lietuvos ir Prancūzijos asociacijos Prancūzų kultūros centras ir dienos užimtumo centras (Sidabravo sen.); Pociūnėlių šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (Skėmių sen.); Baublės kaimo senosios kapinės, Butkių kaimo senosios kapinės, Daužnagių kaimo senosios kapinės, Debeikių kaimo senosios kapinės, vad. Senkapiais, Grigalaičių kaimo senosios kapinės, Kaunetiškių kaimo senosios kapinės, Liekių kaimo senosios kapinės, Notiniškių kaimo senosios kapinės, Pakalnučių kaimo senosios kapinės, Papušynio kaimo senosios kapinės, vad. Kalneliu, Piktonių kaimo senosios kapinės Ropkelių kaimo senosios kapinės, Šaukoto miestelio senosios kapinės (Šaukoto sen.); Šeduvos senosios žydų kapinės ir masinių žydų žudynių vietos Liaudiškių miške (litvakų kultūros pėdsakai).

Tautinio paveldo puoselėjimas. Radviliškio rajone 34 gyventojams suteikti tautodailininkų vardai (R4-71). Propaguojami amatai: medžio drožyba, keramika, tekstilė, odos apdirbimas, tapyba, karpiniai, margučiai, kalvystė, metalo plastika, medžio drožyba.⁹⁴

Žemės ūkio ministerijos Kaimo plėtros departamento Tautinio paveldo ir mokymo skyriaus duomenimis Radviliškio rajone užregistruoti 6 tradiciniai amatininkai (R4-72) (žr. 2.5.3 lentelę).⁹⁵

2.5.3. lentelė. Tradiciniai amatininkai Radviliškio rajone

Vardas, pavardė/Imonė	Pavadinimas - porūšis	Produktų kiekis
Irena Butvilienė	Medžiaginiai žaislai	1
Vitalija Petrauskienė	Puošybės detalės Užuolaidos	3
Aurelija Norvaišienė	Rankšluosčių audiniai Pintinės juostos Riešinės	6
UAB "Gineta"	Paprasta rauginta duona Rankšluosčių audiniai Saldumynai su natūraliais produktais	9
Olė Plungienė	Pirštinės Kojinės	11

⁹⁴ Duomenų šaltiniai: <http://www.pakirsiniodvaras.lt/radviliskio-tautodailininkai>

⁹⁵ Žemės ūkio ministerijos Kaimo plėtros departamento Tautinio paveldo ir mokymo skyriaus duomenys. Duomenų šaltiniai: <http://www.tautinispaveldas.lt/?pg=4&lng=lt>

Genė Stugienė	Skutinėti margučiai	12
---------------	---------------------	----

Žemės ūkio ministerijos Kaimo plėtros departamento Tautinio paveldo ir mokymo skyriaus duomenys

Pakiršinio kaime veikia Radviliškio rajono savivaldybės etninės kultūros ir amatų centras. Centras organizuoja edukacines programas, išsaugančias tautos sukurtas vertybes, gyvasias tradicijas, tradicinius amatus, įtraukdamas įvairaus amžiaus Radviliškio rajono gyventojus. Ten glaudžiasi gausybė vietos amatininkų, eksponuojami jų gaminiai (R4-73).

Tradiciniai renginiai. Radviliškio rajonas garsėja kasmet gegužės mėnesį rengiama Tulpių žydėjimo švente, kuri sutraukia į Burbiškio dvarą apie 40 tūkst. lankytojų (R4-74). Burbškio dvaras yra VVG teritorijoje. Tačiau garsėja rajonas, nes VVG teritorija nėra žmonėms įprastas skirstymas.

Radviliškio rajono kultūros įstaigos rengia populiarias lietuviškas etnokultūros šventes ir jau tradicinius, išliekamąją vertę turinčius, tarptautinius projektus: medžio drožėjų ir kalvių plenerą „Karžygių alėja“, garbaus amžiaus žmonių šokių festivalį „Ir ne tik iš Lietuvos“, vargonų muzikos festivalį „Vargonų legendos“, folkloro kolektyvų festivalį „Ganiau palšus jautelius“ ir kt., įgyvendina projektą „Radviliškio-Bauskės rajonų tarpkultūrinio bendradarbiavimo plėtra“ (R4-75).

Radviliškio miesto kultūros centrai (į VVG teritoriją neįeina) priklauso viena iš didžiausių Šiaurės Lietuvoje esančių lauko estradų, įkurta Antaniškių parke. Šioje estradoje rengiamos rajono meno šventės, koncertai, pramoginiai renginiai jaunimui, Lietuvos geležinkelininkų šventės ir kiti renginiai, kuriuose aktyviai dalyvauja VVG teritorijos megejų ir meno kolektyvai bei vietos gyventojai (R4-76).

VVG teritorijoje veikiančios kultūros įstaigos kartu su kaimo bendruomeninėmis organizacijoms ir kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis rengia įvairius tradicinius kultūrinius renginius: Jonines, Žolinę, Užgavėnes, Kaziuko mugę, Sekmines, atlaidus, švenčia valstybines Vasario 16-sios, Kovo 11- osios, Mindaugo karūnavimo šventes, mini Vaikų gynimo dieną, Motinos dieną, Tėvo dieną ir kt. Taip pat organizuoja įvairias popietes, pokalbius ir kt. (R4-77).⁹⁶

Socialinės infrastruktūros ir jos veiklos bei kultūros išteklių atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. Vietos gyventojų požiūri į socialinę infrastruktūrą bei kultūros išteklius, iliustruoja pateikti vertinimai (žr. 2.5.4 lentelę).

2.5.4 lentelė. Socialinės infrastruktūros vertinimas⁹⁷

Sritis	Būklė	Tendencija
• Bendruomenės ir vietos valdžios gebėjimas bendradarbiauti	2,3	2,4
• Kaimo bendruomenių bei kitų NVO veiklos skatinimas ir iniciatyvų įgyvendinimo rėmimas	2,1	2,5
• Viešosios paslaugos vietos gyventojams	2,1	2,2
• Socialinės rūpybos reikalų sprendimas	2,0	2,3
• Gebėjimas demonstruoti savo krašto savitumą, vietos tradicijas, amatus, kulinarinį paveldą ir kt.	2,0	2,3
• Gyventojų dalyvavimas kultūros, sporto ir kituose renginiuose	2,0	2,2
• Valdžios veiklos viešumas ir sprendimų priėmimo skaidrumas	1,9	2,1
• Gyventojų įsitraukimas į bendruomenių ir kitą viešąją veiklą	1,8	2,2
• Paslaugos jaunoms šeimoms, auginančioms vaikams	1,7	2,1
• Vietos amatų, kultūros ir kulinarijos paveldo bei tradicinių švenčių puoselėjimas	1,7	2,2
• Jaunimo reikalų sprendimas	1,6	2,0

Gyventojų pateikti vertinimai leidžia konstatuoti keletą dalykų: VVG teritorijoje vis labiau palaikoma bendruomenių ir kitų NVO veikla, labiau gebama sutarti su vietos valdžia (R4-78). Nepaisant to, vietos gyventojai nepasitiki vietos valdžia ir jos veiklą vertina kaip ne visai skaidrią (R4-79). Vietos gyventojai kritiškai vertina savo dalyvavimą visuomeniniame gyvenime (būklė 1,8 balo), tačiau išvelgia šios srities gerėjimo tendenciją (2,2 balo) (R4-80).

⁹⁶ Radviliškio rajono savivaldybės informacija. Duomenų šaltiniai: <http://www.radviliskis.lt/Kultura500768410>

⁹⁷ Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja; 2 – neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas apskaičiuotas respondentų vertinimų vidurkis.

Viešųjų paslaugų (švietimo, kultūros, sporto, socialinės rūpybos, rūpinimosi asmens ir turto apsauga) teikimą gyventojai daugeliu atvejų vertina vidutiniškai, tačiau, jų nuomone, situacija gerėja (R4-81).

Prastai gyventojai vertina paslaugas jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus bei vietos amatų, kultūros ir kulinarijos paveldo bei tradicinių švenčių puoselėjimą (atitinkamai po 1,7 balo), tačiau šių sričių tendencija gerėjanti, atitinkamai 2,1 ir 2,2 balo (R4-82). Prasčiausiai gyventojai vertina jaunimo reikalų sprendimo būklę (1,6 balo), kuri nekinta (R4-83).

Vardijant teritorijos trūkumus, gyventojai pažymi, kad pastaraisiais metais buvo įgyvendinta daug infrastruktūros projektų, tačiau nesutvarkytų objektų dar likę nemažai (R4-84). Vietos gyventojai skundžiasi prasta vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistema, neasfaltuotais keliais, nesutvarkytu gatvės apšvietimu, apleistų ir bešeimininkių pastatų, kurie gadina VVG teritorijos vaizdą, problema. Taip pat pabrėžia, kad teritorijoje nėra išplėtotą viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos šioje srityje. Trūksta poilsio aikštelių, poilsio zonų, privažiavimo prie lankytinų objektų ir pan. (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą). Panašią nuomonę išsakė ir vietos jaunimas. Jaunimui trūksta patalpų, sporto zonų bei kitų susibūrimo vietų, taip pat vietos jaunuoliai pasigenda popamokinės veiklos organizavimo ir didesnių laisvalaikio praleidimo galimybių (žr. VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 7 d. susitikimo protokolą) (R4-85).

Vertinant socialinės infrastruktūros būklę ir jos veiklą, gyventojai daugiausiai akcentavo ūkinių, ikimokyklinio ugdymo, transporto ir socialinių paslaugų kaimo vietovėse trūkumą (R4-86). Labiausiai išskyrė paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms poreikį. Gyventojų teigimu, VVG teritorijoje ypač trūksta paslaugų pagyvenusiems žmonėms bei socialinės rizikos šeimose augantiems vaikams (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą) (R4-87).

Radviliškio rajono savivaldybės 2012 – 2020 m. strateginiame plėtros plane patvirtinama, kad rajone veikiantis socialinių paslaugų įstaigų tinklas nėra ganėtinai išplėtotas, kad užtikrintų tinkamą socialinių paslaugų apimtį, įvairovę ir prieinamumą (R4-88). Jei vienos socialinės visuomenės grupės (pvz., neįgalūs vaikai ir jaunuoliai, stacionarios ilgalaikės socialinės globos gavėjai) turi galimybę gauti jiems būtinas socialines paslaugas, kitos pažeidžiamos visuomenės grupės (proto ir psichikos neįgalieji, suaugę socialinės rizikos asmenys, socialinės rizikos šeimos ir kt.) gauna per mažai socialinių paslaugų (R4-89). Socialines paslaugas teikiančios įstaigos ir NVO Radviliškio rajone yra pasiskirsčiusios netolygiai, todėl socialinės paslaugos sunkiau prieinamos kai kurių seniūnijų vietovių gyventojams (R4-90)⁹⁸.

VPS rengimo darbo grupės metu buvo minima ir viešojo saugumo užtikrinimo problema (R4-91). VVG teritorijos gyventojai mato prasmę plėsti saugios kaimynystės tinklą, skatinti vietos gyventojus, ypač jaunimą, įsitraukti į visuomenės sergėtojų – policijos rėmėjų ir ugniagesių – savanorių veiklą (žr. VPS 9 priedo 2015 m. vasario 25 d. susitikimo protokolą) (R4-92).

Paklausti, kokių pasikeitimų gyvenamojoje vietovėje labiausiai norėtų iki 2023 m., VPS rengimo darbo grupės nariai dažniausiai minėjo su socialine infrastruktūra ir jos veikla susijusius dalykus. Gyventojai tikisi, kad: 1) VVG teritorijoje esanti infrastruktūra bus pritaikyta įvairių socialinių gyventojų grupių poreikiams; 2) tinkamai panaudojant vietos išteklius bus kuriamos darbo vietos jaunimui ir kitiems, norintiems dirbti, vietos gyventojams; 3) teritorijoje atsirastų įvairios, gyvybiškai svarbios paslaugos; 4) vyks aktyvus kultūrinis gyvenimas į kurį įsitrauks ir vietos jaunimas (žr. VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą) (R4-93).

Dėl šių priežasčių, paslaugų vietos gyventojams plėtra bei bendruomeniškumą skatinančios iniciatyvos – išskiriamos kaip svarbios sritys, kurioms reikėtų skirti finansavimą (R4-94) (žr. VPS 10 priedo 7 punktą).

VVG teritorijos gyventojai yra pasiryžę patys spręsti anksčiau išdėstytas problemas. Tai patvirtina vietos gyventojų sudaryti vietos susitarimai, kuriuose nurodoma kokias veiklas kaimo bendruomenės, vietos verslininkai, ūkininkai bei jaunimas planuoja vykdyti apsijungę į bendradarbiavimo tinklus naujuoju laikotarpiu (R4-95) (žr. VPS 12 priedą). Vietos susitarimuose numatomos šios veiklos: paslaugų centrų kaimo vietovėse kūrimas (juose numatoma teikti įvairias ūkines ir socialines paslaugas įvairių amžiaus grupių gyventojams), senjorų dienos centrų kūrimas ir

⁹⁸ Radviliškio rajono savivaldybės 2012-2020 strateginis plėtros planas

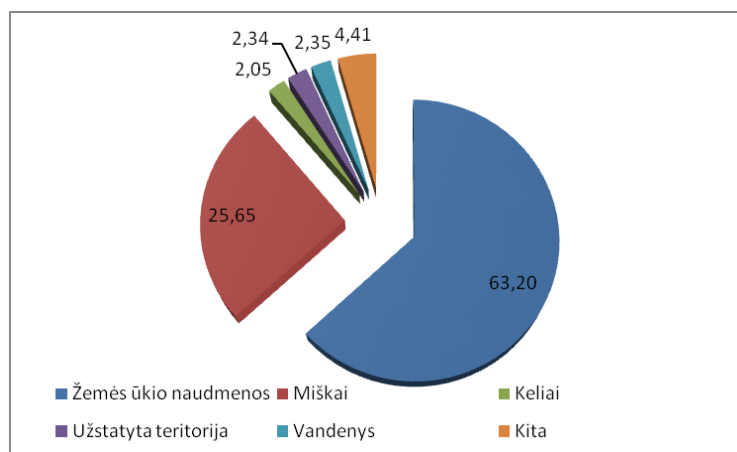
pagalba vienišioms senyvo amžiaus žmonėms, vaikų priežiūra ir užimtumas, pavėžėjimo paslaugos, socialinių įgūdžių ugdymo veikla (socialinių įgūdžių mokyklėlių organizavimas), psichologinės pagalbos organizavimas socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, laisvalaikio užimtumo organizavimas, sveikatingumo paslaugų ir sporto renginių organizavimas, sociokultūrinė veikla, edukacinė veikla, aplinkos tvarkymo ir priežiūros paslaugos, buitinės paslaugos, žemės ūkio veikla, žemės ūkio produktų perdirbimas ir realizavimas, suvenyrų, meno dirbinių, rankdarbių gamyba, amatų plėtojimas, paslaugos turistams, maitinimo paslaugos, patalpų nuomos, renginių organizavimo paslaugos, laidojimo ir šarvojimo paslaugos, kapinių priežiūros paslaugos, automobilių savitarnos plovykla ir t.t. (R4-96) (žr. VPS 12 priedą).

Net 27,0 proc. respondentų nuomone, VVG teritorijoje veikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms tikslinga būtų užsiimti įvairių paslaugų kaimo vietovėse kūrimu, taip pat ūkininkų ir vietos daržininkų produkcijos realizavimu (22,0 proc.) (žr. VPS 10 priedo 9 punktą) (R3-97).

VVG teritorijos vizijoje krašto bendruomenė – tai susitelkusi ir patriotiška bendruomenė, kuri sėkmingai randa naujovėmis ir bendryste grindžiamus atsakymus į laikmečio iššūkius. Vizijoje „užprogramuota“ įgalinti vietos bendruomenę sėkmingai realizuoti savanoriškos veiklos potencialą ir labiau pasirūpinti kaimo gyventojais. Vizija neatsiejama nuo bendradarbiavimo ir partnerystės puoselėjimo teikiant įvairias gyventojams trūkstamas paslaugas ir užtikrinant viešąjį saugumą. Taip pat nuo savanorystės palaikymo ir skatinimo, gyventojų saviraiškos bazės didinimo panaudojant vietos išteklius, tradicijų ir kultūros puoselėjimo bei patriotinių nuostatų ir meilės gimtajam kraštui skatinimo.

2.6. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos gamtos išteklių analizė

Žemės fondas, jo struktūra, žemės ūkio naudmenų kokybė ir jų tinkamumas žemės ūkio veiklai. Bendras Radviliškio rajono žemės plotas – 163480,10 ha (R5-1). Žemės ūkio naudmenos 2014 m. duomenimis sudarė didžiausią žemės fondo dalį – 63,05 proc. (Šiaulių apskrityje – 62,24 proc., Lietuvoje – 53,02 proc.), o miškai – 25,36 proc. (Šiaulių apskrityje – 26,55, Lietuvoje – 32,62 proc.) (R5-2). Visą žemės fondo struktūrą galima matyti 2.6.1 paveiksle. 2011 m. Radviliškio rajono žemės fonde žemės ūkio naudmenų plotas sudarė 63,2 proc., miškai – 25,6 proc., keliai – 0,21 proc., užstatyta teritorija – 0,23 proc. vandenys – 0,24 proc., kita žemė – 4,41 proc.⁹⁹

2.6.1 pav. Radviliškio rajono žemės fondo pasiskirstymas pagal žemės naudmenų plotus, proc., 2014 m.

Žemės ūkio naudmenų bendras plotas 2014 m. Radviliškio rajone buvo 103816,2 ha (R5-3). Žemės ūkio naudmenų struktūroje didžiausią dalį sudarė ariama žemė – 91,37 proc. (R5-4). Pievos ir natūralios ganyklos sudarė 7,70 proc., o sodai ir uogynai – 0,93 proc. visų žemės ūkio naudmenų (R5-5). 2011 m. žemės ūkio naudmenų bendras plotas buvo 103320,13 ha. Tai yra 2014 m.,

⁹⁹ Žemės informacinės sistemos duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą. Duomenų šaltinis: www.zis.lt.

lyginant su 2011 m., šis plotas nežymiai padidėjo (0,5 proc.). Nežymiai keitėsi ir žemės ūkio naudmenų struktūra: 431,71 ha padidėjo ariamos žemės plotas, 17,5 ha sumažėjo sodų, pievų ir natūralių ganyklų plotai išaugo 90 ha (R5-7)¹⁰⁰.

Radviliškio rajone vyrauja derlingas dirvožemis, todėl žemės ūkis čia gerai išvystytas. Pietrytinėje rajono teritorijos dalyje dirvožemio našumo balas siekia net 55,9 balo (Skėmių k.), o pietrytinėje dalyje – 34,2 balo (Papušinio k.) (R5-8). Vidutinis dirvožemio našumo balas rajone – 45,4 balo (R5-9).¹⁰¹ Žemės ūkio konkurencingumą rodo aukšta dirbamos žemės kaina (R5-10)¹⁰²

Plotai, kuriuose ekologiškai ūkininkaujama. Radviliškio rajone 2011 m. ekologiškai ūkininkaujama buvo 26 sertifikuotuose ūkiuose, iš jų 1 perdirbimo (R5-11). Sertifikuoto ploto apskaičiuota 1649,14 ha (R5-12). 2014 m. ekologinių ūkių sumažėjo iki 16, iš jų 1 perdirbimo, plotas taip pat sumažėjo iki 481,15 ha (R5-13). Iš viso ploto sumažėjo 70,82 proc. (R5-14).¹⁰³ Informaciją apie ekologiškai ūkininkaujančius ūkius VVG rengdama VPS gavo iš VšĮ Ekoagros. Viešai oficiali statistika nėra pateikiama.

Kraštovaizdis ir jo tinkamumas rekreacijai.

Pro rajoną eina Mūšos ir Nevėžio vandenskyra. Prasideda Daugyvenė ir jos intakas Ežerėlė, Nevėžio intakai Kiršinas, Liaudė, Dotnuvėlė, teka Šušvė (Nevėžio intakas) (R5-16). Telkšo 9 ežerai, 10 tvenkinių (R5-17). 25,5 proc. teritorijos sudaro miškai (R5-18). Miškus Radviliškio rajone prižiūri VĮ Radviliškio miškų urėdija (veikia 8 girininkijos) (R5-19).

Teritorija nepasižymi rekreacinio pobūdžio vandens ar sausų šilų gausa, žmones į šlapius miškus vilioja grybai ir uogos (R5-20). Didelis dėmesys skiriamas miškų pritaikymui rekreacijai (R5-21). Valstybiniuose miškuose įrengti 2 apžvalgos bokštai, skirti stebėti paukščių gyvenimą Sulinkių ornitologiniame draustinyje, 28 poilsia vietės ir atokvėpio vietos, kurioms parinktos vaizdingiausios miškų vietos (R5-22). Čia lankytojai gali apsistoti trumpesniajam ar ilgesniajam poilsiui, laužavietėje susikurti laužą. Pavėsinės apsaugos nuo lietaus, jose pastatyti stalai su suolais įrengti lauko tualetai, šiukšliadėžės. Prie dalies objektų sukūrimo prisidėjo ir vietos menininkai.

Keletas poilsia vietėčių įrengta prie vandens telkinių, kuriuose galima maudytis. Viena iš jų yra „Gomertos“ poilsia vietė prie Gomertos ežero, Pašušvio girininkijoje, joje įrengtas ir tiltas į ežerą, Aukštelkų girininkijoje yra dvi poilsia vietės prie nedidelių vandens telkinių, prie šalia Baisogalos esančios Kiršino užtvankos įrengtos dvi poilsia vietės (R5-23). Tiesiami nauji ir tvarkomi esami miško keliai, sudarant sąlygas lankytojams pasiekti atokiausius miškų kampelius. Pamiškėse prie kelių pastatyti informaciniai ženklai su miškų planais.

Radviliškio rajone yra gražių, turistų lankomų vietų (R5-24). Žymiausios iš jų – Raudondvaris, Baisogalos dvaras, Šeduva. Turistų mėgiamas Daugyvenės kultūros istorijos muziejus – draustinis bei jo Seduvos kraštotyros, Raginėnų archeologijos, Kleboniškių kaimo buties skyriai (R5-25).

Biologinė įvairovė ir saugomos teritorijos. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijoje yra gausu įvairių saugomų teritorijų. Bendrai visoje Radviliškio rajono teritorijoje yra 12 valstybinių draustinių (R5-22)¹⁰⁴, bendras jų plotas rajone 11751,71 ha (R5-26). Iš jų 3 botaniniai (352,09 ha) ir botaniniai – zoologiniai draustiniai (6710,51 ha). Svarbūs 10 gamtos paveldo objektų (R5-27): geologinis (Velnio akmuo), hidreologinis (Arimaičių šaltinis), botaniniai – 6 ąžuolai ir 2 pušys. Taip pat veikia Sulinkių atkuriamasis gyvūnijos sklypas (428,87 ha) bei garsus Tytuvėnų regioninis parkas (4191,65 ha) (R5-28). Išskiriamos 2 funkcinio prioriteto zonos: Užpelkių botaninis–zoologinis draustinis (4,25 ha) ir Tytuvėnų regioninio parko Gomertos kraštovaizdžio draustinis (4069,65 ha). Yra 11 „Natura 2000“ teritorijų, iš jų 8 – buveinių apsaugai svarbios teritorijos (3879,31 ha) bei 3 paukščių apsaugai svarbios teritorijos (6980,46 ha) (R5-29).¹⁰⁵

Vandens kokybė. Duomenys apie vandens kokybę nėra kaupiami VVG teritorijos lygmeniu.

Tiekiamo vandens kokybė tikrinama visose vandenvietėse ir skirstomuosiuose tinkluose, vadovaujantis geriamojo vandens programinės priežiūros planais, suderintais su Radviliškio rajono

¹⁰⁰ Žemės informacinės sistemos duomenys. Duomenys apima ir Radviliškio miestą. Duomenų šaltinis: www.zis.lt.

¹⁰¹ Lietuvos erdvinės informacijos portalas. Duomenų šaltiniai: www.geoportal.lt

¹⁰² Radviliškio rajono savivaldybės 2012-2020 m. strateginis plėtros planas

¹⁰³ VšĮ „Ekoagros“, Telšių filialo duomenys (VPS 17 priedas)

¹⁰⁴ Duomenų šaltiniai: www.vstt.lt

¹⁰⁵ Duomenų šaltinis: www.vstt.lt

valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba bei Šiaulių visuomenės sveikatos centro Radviliškio skyriumi. Dabartiniu metu geriamojo vandens programinę priežiūrą atlieka UAB „Šiaulių vandenys“ geriamojo vandens laboratorija (R5-30).

Vandens taršos šaltinių ir aplinkos monitoringas vykdomas pagal suderintą Nuotekų ir paviršinio vandens kontrolės planą. Analizes atlieka UAB „Radviliškio vanduo“ nuotekų laboratorija (R5-31).

2014 m. (I-IV ketv.) Radviliškio rajone esančiame Arimaičių ežere atlikti paviršinio vandens tyrimai. Tyrimo rezultatų rinkinys neleidžia ganėtina argumentuotai vandens telkinį priskirti tam tikrai ekologinės būklės klasei (R5-32).

Energijos gamybai naudojami atsinaujinantys išteklių ir jos gamyba. Centralizuotai šilumą ir karštą vandenį Radviliškio ir Seduvos miestuose, Raudondvario ir Linkaičių gyvenvietėse tiekia 5 savivaldybės kontroliuojamos UAB „Radviliškio šiluma“ katilinės, Baisogalos miestelyje ir Pakiršinyje – 2 privačios UAB „Baisogalos bioenergija“ katilinės (R5-33).

Daugiaabučių namų vidaus šildymo ir karšto vandens sistemas prižiūri bendrosios nuosavybės administratorius UAB „Radviliškio šiluma“. UAB „Radviliškio šiluma“ per metus pagamina apie 62660 MWh šiluminės energijos, kuri tiekama 197 gyvenamiesiems namams, 80 administracinių pastatų (R5-34).

UAB „Baisogalos bioenergija“ 2011 m. pagamino 10186 MWh šiluminės energijos (7495 MWh Baisogaloje, 2691 MWh Pakiršinyje), kuri tiekama 91 aptarnaujamam pastatui (R5-35).

Radviliškio rajono šilumos ūkio pasiekimas – įgyvendintas projektas „Radviliškio rajono šilumos energijos perdavimo ir paskirstymo tinklų bei susijusios infrastruktūros modernizavimas ir plėtra“. Šio projekto dėka senos bei susidėvėjusios šilumos tiekimo trasos pakeistos naujais, optimalaus diametro bei tinkamai apšiltintais vamzdynais, nutiesti nauji vamzdynai, kas sudaro sąlygas jungtis naujiems vartotojams. Iš viso projekto metu buvo pakeista 6 854 m. vamzdynų (R5-36).

Energijos gamybai VVG teritorijoje naudojami atsinaujinantys išteklių yra: hidroenergija ir saulės energija. Radviliškio rajone veikia 2 hidroelektrinės (Gulbinų ir Vaitiekūnų), kurių instaliuota galia (elektra) sudaro 0,805 MW ir 27 saulės energijos elektrinės/objektai, kurių instaliuota galia (elektra) sudaro 0,7752 MW (R5-37)¹⁰⁶.

Gamtos išteklių, jų būklės atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. Gyventojų anketinės apklausos rezultatai atskleidė, kad daugiausia (23,2 proc.) vietos gyventojų didžiuojasi gamta ir kraštovaizdžiu (R5-38). 2.6.1 lentelėje pateikiama informacija apie tai, kaip vietos gyventojai vertina gamtos paveldą ir jo būklę.

2.6.1 lentelė. Gamtos išteklių vertinimas¹⁰⁷

Sritis	Būklė	Tendencija
• Turistų ir kitų, čia negyvenančių žmonių, požiūris į kraštą ir jo gyventojus	2,2	2,4
• Viešųjų erdvių įrengimas ir priežiūra	2,1	2,5
• Gamtos paminklų ir kraštovaizdžio puoselėjimas	2,0	2,3
• Kultūros, istorijos ir architektūros paveldo puoselėjimas	2,0	2,2

Vietos gyventojai gamtos išteklius, jų būklę visais atvejais vertina vidutiniškai arba šiek tiek geriau nei vidutiniškai bei išvelgia ženklus teigiamus pokyčius (R5-39). Turistų požiūrio į kraštą vertinimas (nors ir netiesiogiai) rodo, kaip vertinami krašto gamtos turtais ir padeda suvokti kaip vietos gyventojai suvokia savo teritoriją.

Vis tik Radviliškio rajono strateginiame plane pažymima, kad turizmo infrastruktūra Radviliškio rajone nėra itin gerai išplėtotą, o tai įrodo gana menki turistų srautai (R5-40). Turistams trūksta informacijos apie savivaldybę (pvz. lankomų objektų, kaimo turizmo sodybų, turistams siūlomų maršrutų aprašymo), silpna rinkodaros veikla (R5-41). Radviliškio rajone yra keletas

¹⁰⁶ Atsinaujinantys energijos išteklių Lietuvoje. Duomenų šaltiniai: <http://www.avei.lt/lt/component/energy/?task=map>

¹⁰⁷ Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja; 2 – neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas apskaičiuotas respondentų vertinimų vidurkis.

turistinių maršrutų automobiliu, praktiškai nėra maršrutų pėstiesiems, dviratininkams. Tam turi įtakos ir neišvystyta infrastruktūra (pvz. trūksta dviračių takų). Rajone nėra vandens trasų. Taip pat trūksta gidų, kempingų, įrengtų stovyklaviečių, nepakankamai išplėtotas nebrangių apgyvendinimo paslaugas teikiančių viešbučių (motelių) tinklas, siauras jų teikiamų paslaugų spektras. Lankytojai pasigenda jiems siūlomų paslaugų paketų, konkrečių turizmo produktų (R5-42).¹⁰⁸

Panašią nuomonę yra išsakę ir VPS rengimo darbo grupės nariai. Jų teigimu, VVG teritorija turi lankytinų turistinių objektų, vaizdingo kraštovaizdžio, išplėtoto saugomų teritorijų tinklo bei lankytinų įdomių kultūros ir istorijos paminklų vietų, tačiau jų pasiekiamumas ribotas ir nepatogus (R5-43). Neišplėtoti šių maršrutų rinkodara bei pati infrastruktūra (R5-44).

Vietos gyventojų nuomone, VVG teritorijoje palanku plėtoti edukacines programas ir kultūrinį turizmą (R5-44). Kultūriniam turizmui gali būti pritaikyti ir vizualiai matomi archeologijos ir mitologijos objektai, apipinti legendomis ir padavimais. Ypač daug legendų gaubia Raganų kalnu vadinamą Raginėnų piliakalnį. Šis piliakalnis stūkso aukštoje kalvoje, ant kairiojo vingiuotosios Daugyvenės kranto. Iš rytų piliakalnį juosia upė, iš pietų ir vakarų – dauba, o šiaurinėje pusėje yra griovys ir pylimas. Piliakalnis netyrinėtas ir iki šiol tebesaugo savo paslaptis. Paslaptį jam suteikia ne tik gelmėse glūdintys, dar neatrasti praeities ženklai, bet ir gausybė legendų, kuriomis šis kalnas apipintas. Nemažai jų žinojo vyresnio amžiaus vietiniai gyventojai, prieš keliasdešimt metų daug jų pasakojimų užrašė kraštotyrininkai. Kai kurios užrašytos legendos saugomos Valstybinės archeologijos komisijos archyve (VPS 9 priedo 2015 m. kovo 16 d. susitikimo protokolą) (R5-45).

VVG teritorijos vizijoje krašto bendruomenė – tai susitelkusi ir patriotiška bendruomenė, kuri sėkmingai randa naujovėmis ir bendryste grindžiamus atsakymus į laikmečio iššūkius. Vizijoje „užprogramuota“ efektyviau panaudoti VVG teritorijos gamtos išteklius ir objektus, tenkinant gyventojų poreikius bei kurti sveiką, saugią ir švarią aplinką. Vizija neatsiejama nuo gamtos išsaugojimo ir gamtos išteklių pritaikymo turizmo plėtrai.

2.7.	Papildoma informacija
------	-----------------------

Rengiant VPS nebuvo kitos reikšmingos informacijos, neatitinkančios 2.1 – 2.6 papunkčiuose nurodytos tematikos.

¹⁰⁸ Radviliškio rajono savivaldybės strateginis 2012 – 2020 metų planas

3. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos SSGG		
3.1.	Stiprybės	Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.1.1. Poveikio koeficientas – 0,2	Stiprus pilietinės visuomenės sektorius turi įvairių projektų vykdymo patirties ir didelį savanoriškos veiklos potencialą.	R1-72, R1-76, R1-77, R3-13, R3-16, R3-22, R3-23, R4-1, R4-2, R4-3, R4-4, R4-10, R4-11
3.1.2. Poveikio koeficientas – 0,17	Teritorijai būdingas intensyvus kultūros gyvenimas, čia organizuojami nacionalinio lygmens kultūros renginiai, kurie leidžia sėkmingai plėtoti pažintinį turizmą bei vykdyti jaunimo patriotinį ugdymą.	R4-64, R4-65, R4-71, R4-72, R4-73, R4-74, R4-75, R4-76, R4-77
3.1.3. Poveikio koeficientas – 0,15	Daug viešųjų erdvių ir pastatų, kurie yra suremontuoti ir pritaikyti bendruomeninei veiklai vykdyti.	R3-13, R3-15, R3-27, R4-14
3.1.4. Poveikio koeficientas – 0,14	VVG teritorijoje išvystytas žemės ūkis, didelis gyvulininkystės sektoriaus vaidmuo (ypač avininkystės), teritorija pasižymi aukščiausio lygmens gyvulininkystės specialistų koncentracija ir čia saugomu Lietuvos ūkinių gyvūnų genetiniu paveldu.	R2-36, R5-8, R5-9, R5-10 R3-107, R3-108, R3-109, R3-110, R3-111, R3-112, R3-113
3.1.5. Poveikio koeficientas – 0,13	VVG teritorijos istorijos ir kultūros paveldas yra svarbus nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu	R1-64, R1-65, R1-66, R2-87, R4-44, R4-45, R4-67, R4-68, R4-68, R4-69, R4-70
3.1.6. Poveikio koeficientas – 0,11	VVG teritorija turi gerą polifunkcinės ir tvarios kaimo plėtros pagrindą, nes čia yra daug gamtos išteklių (derlingų žemių masyvų, miškų, pelkių, durpynų), kraštas taip pat pasižymi didele kraštovaizdžių ir biologine įvairove.	R1-5, R5-2, R5-3, R5-4, R5-5, R5-8, R5-9, R5-15, R5-16, R5-17, R5-18, R5-26, R5-27, R5-28, R5-29
3.1.7. Poveikio koeficientas – 0,10	VVG teritorijos geros transporto jungtys su aplinkiniais miestais ir vidaus gyvenvietėmis daro teigiamą poveikį vietos ekonomikos ir turizmo plėtrai.	R1-1, R3-74, R3-75, R3-76, R3-77, R3-78, R3-81
3.2.	Silpnybės	Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.

3.2.1. Poveikio koeficientas – 0,17	Kaimo gyventojai susiduria su gyvybiškai būtinų namų ūkiams vesti paslaugų stoka,	R2-64, R2-65, R3-93, R3-94, R4-82, R4-83, R4-86
3.2.2. Poveikio koeficientas – 0,16	Visoms VVG teritorijos kaimo bendruomenėms yra aktuali socialinės atskirties ir skurdo problema.	R2-31, R2-32, R2-35, R2-38, R2-39, R2-40, R2-41, R2-42, R2-43, R2-44, R2-45, R2-46, R2-52, R2-53, R2-54, R2-61, R2-68, R2-69, R2-70, R2-72, R2-73, R2-74, R2-75, R2-78, R2-80
3.2.3. Poveikio koeficientas – 0,15	Didžiąją dalį ūkio subjektų sudaro labai mažos įmonės ir ūkiai, kuriems sunku užtikrinti ūkinės veiklos tęstinumą ir modernizavimą,	R3-42, R3-43, R3-44, R3-103, R3-104, R3-105
3.2.4. Poveikio koeficientas – 0,14	VVG teritorija pasižymi itin retu kaimo vietovių gyventojų tankumu ir prasta darbo jėgos išteklių būkle.	R1-57, R2-1, R2-2, R2-3, R2-4, R2-6, R2-7, R2-10, R2-18, R2-24, R2-26, R2-27, R2-44, R2-45, R2-46, R2-47, R2-48, R2-49, R2-50, R2-52, R2-53, R2-54, R2-55, R2-56, R2-57, R2-58, R2-59, R2-61, R2-67, R2-68, R2-72, R2-76, R2-79, R4-27, R4-86, R4-87, R4-88, R4-89, R4-90
3.2.5. Poveikio koeficientas – 0,13	Dabartinė VVG teritorijos ekonomikos struktūra ir menkas vietos verslininkų bendradarbiavimas kuriant pridėtinės vertės auginimo grandines lemia didelį struktūrinį nedarbą -.	R2-66, R3-1, R3-2, R3-3, R3-5, R3-6, R3-7, R3-8, R3-9, R3-10, R3-12, R3-33, R3-34, R3-120, R3-122
3.2.6. Poveikio koeficientas – 0,13	VVG teritorijai būdingas menkas kaimo gyventojų ekonominio aktyvumo lygis ir verslumas,.	R2-28, R2-29, R2-30, R2-31, R2-32, R3-123, R3-124, R3-127, R3-128, R3-129, R3-130, R3-131, R3-132, R3-134
3.2.7. Poveikio koeficientas – 0,12	Kaimo vietovėse yra paplitęs savižalos elgesys ir priklausomybės ligos.	R2-55, R2-62, R2-78, R4-53, R4-57, R4-91, R4-92
3.3.	Galimybės	
3.3.1.	<i>P (Political – Politiniu aspektu)</i>	

	Viešojo sektoriaus reformavimas sudarys palankias prielaidas VVG teritorijoje socialinės partnerystės pagrindu reorganizuoti viešųjų paslaugų teikimą.
3.3.2.	<i>E (Economic – Ekonominiu aspektu)</i> Šalies mastu įgyvendinant nacionalinę socialinio verslo koncepciją bus lengviau VVG teritorijoje skatinti ir įgalinti privatų verslą bei NVO imtis socialiai kryptingos ūkinės veiklos
3.3.3.	<i>S (Social – Socialiniu aspektu)</i> Sparčiai augantis visuomenės dėmesys socialinei integracijai ir jaunimo vaidmens didinimui suteiks naujas galimybes spręsti socialinės atskirties, skurdo ir jaunimo socializacijos problemas VVG teritorijoje.
3.3.4.	<i>T (Technological – Technologiniu aspektu)</i> Visuotinė būtinybė tausiai naudoti gamtos išteklius stiprins vietos gamybos ir vartojimo vaidmenį ir tuo pačiu kreips technologijų pažangą vietos plėtrai naudinga linkme.
3.3.5.	<i>L (Legal – Teisiniu aspektu)</i> Naujojo socialinio modelio įgyvendinimas numato šalyje įteisinti darbo santykių įvairovę – numatomi teisiniai pokyčiai suaktyvins darbo rinką kaime ir sudarys geresnes sąlygas NVO imtis socialinio verslo ir organizuoti savanorišką veiklą.
3.3.6.	<i>E (Environmental – Aplinkos aspektu)</i> Pilietinės visuomenės iniciatyvų įgyvendinimui vis labiau tampa svarbia aplinkos apsaugos ir gyvenamosios aplinkos kokybės palaikymo dalimi stiprės vietos NVO poreikis įgyvendinti daugiau aplinką puoselėjančių projektų.
3.3.7.	<i>Eq (Equality – Lygybės aspektu)</i> Socialinės atskirties ir skurdo mažinimas vis labiau bus kreipiamas į socialinės sanglaudos stiprinimą, o ne tik į paramos socialiai atskirtiesiems palaikymą – šios nuostatos įgyvendinimas retai apgyvendintose kaimo vietovėse reikš didesnes galimybes gerinti gyvenimo kokybę visiems kaimo gyventojams.
3.3.8.	<i>E (Educational - Švietimo ir mokymo aspektu)</i> Švietimo sistemoje vis daugiau dėmesio skiriant kūrybiškumo, verslumo ir praktinio patyrimo ugdymui atsiveria naujos galimybės kaimo jaunimą įtraukti į vietos bendruomenių organizavimą, taip pat gerės sąlygos vietos bendruomenėms realizuoti mokymosi visą gyvenimą principą.
3.3.9.	<i>M (Market – Rinkos aspektu)</i> Kaimo vietovėse siekiama sudaryti palankias sąlygas įdarbinti ir/arba kitomis formomis užtikrinti ekonominį užimtumą iš darbo rinkos „iškritusiems“ asmenims, ypač daug dėmesio planuojama skirti nedirbantiems, nesimokantiems ir viešojoje veikloje nedalyvaujantiems jaunuoliams.
3.4.	Grėsmės
3.4.1.	<i>P (Political – Politiniu aspektu)</i> Po 2014 – 2020 m. programavimo laikotarpio ES struktūrinė parama šalies žemės ūkiui ir kaimo plėtrai santykinai mažės.
3.4.2.	<i>E (Economic – Ekonominiu aspektu)</i> Savivaldybių biudžetai trauksis kartu su dirbančių asmenų skaičiaus mažėjimu.
3.4.3.	<i>S (Social – Socialiniu aspektu)</i> Šalyje sparčiai vykstant depopuliacijos procesui vietos bendruomenės, kurios nesugebės puoselėti savo žmogiškųjų išteklių ir integruoti savo narių, susidurs su sunkiai įveikiamais vietos plėtros barjeriais.
3.4.4.	<i>T (Technological – Technologiniu aspektu)</i> Šiuolaikiškoms technologijoms sparčiai keičiant daugelį gyvenimo sričių kaimo vietovių konkurencingumas vis labiau priklausys nuo sėkmės diegiant įvairaus pobūdžio inovacijas ir naujas technologijas.
3.4.5.	<i>L (Legal – Teisiniu aspektu)</i>

	Viešosios tvarkos, priešgaisrinės saugos ir aplinkosaugos bei kultūros paveldo nuosmukio kaimo vietovėse bus išvengta tik socialinės partnerystės pagrindu sukūrus institucinei priežiūrai stiprų veiklos partnerį – įgalintą ir organizuotą savanorių sąjūdį.
3.4.6.	<i>E (Environmental – Aplinkos aspektu)</i> Klimato kaita lems didesnį ekstremalių gamtos reiškinių skaičių, atsiras naujų augalų ligų ir kenkėjų, išaugs gyvūnų ligų epidemijų grėsmė - tai padidins žemės bei miškų ūkio veiklos riziką ir tuo pačiu apsunkins vietos plėtrą.
3.4.7.	<i>Eq (Equality – Lygybės aspektu)</i> Kapitalo koncentracija ir šalies mastu stiprėjanti verslo konkurencija lems paslaugų rinkos (gyvybiškai svarbios vietos gyventojams) mažėjimą kaimo vietovėse.
3.4.8.	<i>E (Educational - Švietimo ir mokymo aspektu)</i> Kaimo žmonių dalyvavimo ekonominėje veikloje sėkmė vis labiau priklausys nuo naujų ekonominės veiklos nišų įsisavinimo ir mokymosi visą gyvenimą principo įgyvendinimo.
3.4.9.	<i>M (Market – Rinkos aspektu)</i> Žemės ūkio ir maisto produktų rinkų globalizacija, koncentracija ir didėjantis nestabilumas didins vietos ūkio subjektų veiklos riziką ir konkurenciją.

4. VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka

Eil. Nr.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas (prioritetine tvarka)	Poreikį pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)	Sąsaja su KPP 2014–2020 m. nustatytais nacionaliniais kaimo plėtros poreikiais	Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų
4.1.	Diegti naujus vietos plėtros instrumentus grįstus bendradarbiavimu bei socialine partneryste ir leidžiančius novatoriškai spręsti socialinės integracijos ir skurdo problemas kaime.	3.1.1., ,3.1.3.,. 3.1.7. 3.2.1., 3.2.2., 3.2.4., 3.2.5., 3.2.6., 3.2.7. 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3.,., 3.3.7., 3.3.8., 3.3.9. 3.4.1., 3.4.2., 3.4.3., 3.4.5., 3.4.7.,	Nr. 18, Nr. 9, Nr. 19.	Taip
4.2.	Užtikrinti paslaugų prieinamumą kaime skatinti vietos gyventojų ekonominę aktyvumą ir tuo pačiu mažinti kaimo gyventojų socialinę atskirtį.	3.1.1., 3.1.3., 3.1.7. 3.2.1., 3.2.2., 3.2.4., 3.2.6.,., 3.2.7. 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3.,., 3.3.5., 3.3.7.,. 3.4.2., 3.4.3.,., 3.4.5. 3.4.7.,	Nr. 18, , Nr. 9, Nr. 19.	Taip
4.3.	Plėtoti kaimo vietovėse ūkinę veiklą ir mažinti nedarbą geriau panaudojant vietos išteklius	3.1.3., 3.1.4., 3.1.6., 3.1.8. 3.2.1., 3.2.4., 3.2.5., 3.2.6., 3.2.7. ., 3.3.2., 3.3.4., 3.3.5., 3.3.9. 3.4.6., 3.4.9.	Nr. 18, Nr. 8, Nr. 9, ,	Taip
4.4.	Didinti kaimo vietovėse sukurta pridėtinę vertę gerinant bendradarbiavimą perdirbant ir parduodant vietos produkciją, taip pat įsisavinant regioninių produktų ekonominę nišą.	3.1.2., 3.1.3., 3.1.4., 3.1.5., 3.1.6., 3.1.7. 3.2.3., 3.2.4., 3.2.5., 3.2.6. 3.3.2., 3.3.4., 3.3.5.,. 3.4.1., 3.4.6.,., 3.4.8., 3.4.9.	Nr. 18, Nr. 8, Nr. 9, , Nr. 11,	Taip
4.5.	Įgalinti pilietinės visuomenės sektorių aktyviai dalyvauti vietos plėtroje ir nukreipti savanorišką veiklą į socialinės atskirties mažinimą	3.1.1., 3.1.2., 3.1.3., 3.1.5.,. 3.2.1., 3.2.23.2.6., 3.2.7. 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.5., 3.3.6., 3.3.7., 3.3.8., 3.3.9. 3.4.1., 3.4.2., 3.4.3., 3.4.5., 3.4.7., 3.4.8.	Nr. 18, Nr. 9, Nr. 19, , .	Taip
4.6.	Įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą praktiką ir propaguoti įvairaus pobūdžio inovacijų diegimą.	3.1.13.1.3., 3.1.4., 3.2.2., 3.2.3., 3.2.4., 3.2.6., 3.3.1., 3.3.8. 3.4.3., 3.4.4., 3.4.5., 3.4.8.	, Nr. 21,	Taip

II DALIS. KOKIE MŪŠŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?

5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys			
5.1.	VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):	Sąsaja su VVG teritorijos poreikiais	
5.1.1.	1 prioritetas: Socialinio verslo vystymas ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas		
		Kodai:	
5.1.1.1.	Priemonė: Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų teikimas ir susijusios infrastruktūros geresnis panaudojimas	LEADER-19.2-SAVA-5	4.1., 4.2., 4.5., 4.6.
5.1.1.2.	Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius	LEADER-19.2-SAVA-6	4.3., 4.6.
5.1.1.3.	Priemonė: Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai	LEADER-19.2-SAVA-7	4.1., 4.4., 4.6.
5.1.1.4.	Priemonė: Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „ <i>nuo lauko iki stalo</i> “	LEADER-19.2-SAVA-8	4.1., 4.4., 4.5., 4.6.
5.1.2.	2 prioritetas: Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį		
		Kodai:	
5.1.2.1.	Priemonė: Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas	LEADER-19.2-SAVA-9	4.1., 4.2., 4.5., 4.6.
5.1.2.2.	Priemonė: Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą	LEADER-19.2-SAVA-10	4.1., 4.5., 4.6.
5.1.2.3.	Priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas	LEADER-19.2-SAVA-3	4.6.

6. VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis									
VPS turinys	ESIF teminiai tikslai								
	1	10	3	3	5-6	4	8	9	2
	EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys								
	1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C
1 VPS prioritetas: Socialinio verslo vystymas ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas									
VPS priemonė: Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų teikimas ir susijusios infrastruktūros geresnis panaudojimas								X	
VPS priemonė: Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius							X		
VPS priemonė: Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai				X					
VPS priemonė: Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „ <i>nuo lauko iki stalo</i> “	X								
2 VPS prioritetas: Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį									
VPS priemonė: Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas								X	
VPS priemonė: Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą								X	
VPS priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas		X							

7. VPS sąsaja su VVG „Radviliškio lyderis“ teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS

Strateginio dokumento pavadinimas	VPS sąsajos pagrindimas
<p>7.1. VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas</p>	<p>VVG „Radviliškio lyderis“ parengta VPS siejasi su Radviliškio rajono savivaldybės 2012–2020 metų strateginiu plėtros planu (toliau – Strateginis plėtros planas).</p> <p>VPS 1 prioritetas „Socialinio verslo vystymas ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas“ iš dalies atitinka Strateginio plėtros plano 1 prioritetą „Socialinės ir inžinerinės infrastruktūros tobulinimas ir prisideda prie jo 1.4 tikslo „Kompleksiškai tvarkyti miestų, miestelių ir kaimų viešąsias erdves“ įgyvendinimo. VPS 1 prioritetas iš dalies atitinka ir Strateginio plėtros plano 2 prioritetą „Ekonomikos vystymas“ ir prisideda prie jo 2.1 tikslo „Didinti vietos gyventojų ekonominį užimtumą“, 2.2 tikslo „Sudaryti sąlygas konkurencingam žemės ūkiui plėtoti“ įgyvendinimo. Minėtas VPS prioritetas taip pat iš dalies atitinka Strateginio plėtros plano 3 prioritetą „Išsilavinusi, sveika ir pilietiška visuomenė“ ir prisideda prie jo 3.1 tikslo „Didinti socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą“ ir 3.3 tikslo „Sudaryti prielaidas turiningam laisvalaikiui“ įgyvendinimo.</p> <p>VPS 2 prioritetas „Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį“ iš dalies atitinka Strateginio plėtros plano 3 prioritetą „Išsilavinusi, sveika ir pilietiška visuomenė“ ir prisideda prie jo 3.1 tikslo „Didinti socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą“, 3.2 tikslo „Suteikti gyventojams galimybę gauti kokybiškas švietimo paslaugas ir mokytis visą gyvenimą“, 3.3 tikslo „Sudaryti prielaidas turiningam laisvalaikiui“ ir 3.4 tikslo „Stiprinti visuomenės saugumą ir bendruomeniškumą“ įgyvendinimo.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų teikimas ir susijusios infrastruktūros geresnis panaudojimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5), kurios tikslas „Didinti kaimo vietovių patrauklumą ir gyvenimo kokybę užtikrinant paslaugų reikšmingų kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai teikimą ir jų prieinamumą. Įgalinti vietos bendruomenes vykdyti ūkinę veiklą ir tinkamai panaudoti kaimo vietovėse esančius viešuosius pastatus bei viešąsias erdves“ papildoma Strateginio plėtros plano 1 prioriteto 1.4.2 uždavinio „Pertvarkyti viešąsias erdves didinant jų funkcionalumą ir patrauklumą“, 2 prioriteto 2.1.4 uždavinio „Pritraukti į rajoną turistus plėtojant turizmo infrastruktūrą ir paslaugas“, 3 prioriteto 3.1.1 uždavinio „Plėtoti socialines paslaugas“ ir 3.3.1 uždavinio „Didinti kultūrinių paslaugų įvairovę ir patrauklumą“ priemonės.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6), kurios tikslas „Atskleisti vietos išteklių geresnio panaudojimo galimybes verslo plėtrai ir darbo vietoms kurti“ papildoma Strateginio plėtros plano 2 prioriteto 2.1.1 uždavinio</p>

		<p>„Sudaryti gyventojams palankias sąlygas pradėti ir plėtoti verslą“, 2.1.3 uždavinio „Skatinti kaimo gyventojus užsiimti alternatyviomis žemės ūkiui veiklomis“, 2.1.4 uždavinio „Pritraukti į rajoną turistus plėtojant turizmo infrastruktūrą ir paslaugas“ priemonės.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7), kurios tikslas „Stiprinti vietos ūkininkų konkurencingumą didinant žemės ūkio ir maisto produktų pridėtinę vertę“ papildoma Strateginio plėtros plano 2 prioriteto 2.2.1 uždavinio „Skatinti inovacijų taikymą žemės ūkyje“ ir 2.2.2 uždavinio „Vykdėti žemės ūkio paskirties žemės našumą didinančias priemones“ priemonės.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8), kurios tikslas „Užtikrinti NVO, vykdančių ūkinę veiklą, bendradarbiavimą su vietos ūkininkais, verslininkais ir amatininkais sukuriant regioninių produktų rinkodaros sistemą ir maisto grandinę „nuo lauko iki stalo““ papildoma Strateginio plėtros plano 2 prioriteto 2.1.1 uždavinio „Sudaryti gyventojams palankias sąlygas pradėti ir plėtoti verslą“, 2.1.3 uždavinio „Skatinti kaimo gyventojus užsiimti alternatyviomis žemės ūkiui veiklomis“ ir 2.2.1 uždavinio „Skatinti inovacijų taikymą žemės ūkyje“ priemonės.</p> <p>VPS 2 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9), kurios tikslas „Telkti kaimo gyventojus ir juos atstovaujančias NVO į tematinis bendradarbiavimo tinklus, skatinti savanorišką veiklą ir ją nukreipti socialinės integracijos linkme“ papildoma Strateginio plėtros plano 3 prioriteto 3.1.3 uždavinio „Ugdyti sveikos gyvensenos įgūdžius“, 3.3.2 uždavinio „Sukurti gyventojams sąlygas užsiimti sporto veiklomis“, 3.4.2 uždavinio „Bendradarbiaujant su socialiniais partneriais užtikrinti asmens ir visuomenės saugumą“ ir 3.4.3 uždavinio „Stiprinti bendruomenių gebėjimus spręsti vietos problemas“ priemonės.</p> <p>VPS 2 prioriteto priemonė „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-10), kurios tikslas „Organizuoti vaikų ir jaunimo patyriminį ugdymą, tiesiogiai susijusį su bendruomenės organizavimu ir socialinės atskirties mažinimu“ papildoma Strateginio plėtros plano 3 prioriteto 3.1.1 uždavinio „Plėtoti socialines paslaugas“, 3.2.3 uždavinio „Plėtoti švietimo paslaugų prieinamumą“, 3.4.1 uždavinio „Sukurti palankią aplinką jauno žmogaus vertingam gyvenimui ir saviraiškai“ ir 3.4.3 uždavinio „Stiprinti bendruomenių gebėjimus spręsti vietos problemas“ priemonės.</p> <p>VPS 2 prioriteto priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3), kurios tikslas „Suteikti projektų pareiškėjams ir</p>
--	--	---

		vykdytojams reikiama kompetencija, būtina įgyvendinti vietos projektus“ papildo Strateginio plėtros plano 3 prioriteto 3.2.2. uždavinio „Didinti ugdymo proceso patrauklumo“ priemonės.
7.2.	VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas	<p>VVG „Radviliškio lyderis“ parengta VPS siejasi su Šiaulių regiono 2014-2020 metų plėtros planu (toliau – Regiono plėtros planas).</p> <p>VPS 1 prioritetas „Socialinio verslo vystymas ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas“ iš dalies atitinka Regiono plėtros plano 1 prioritetą „Stiprėjanti ir konkurencinga ekonomika“ ir prisideda prie jo 1.01 tikslo „Sukurti efektyvią ekonominę infrastruktūrą“ ir 1.02 tikslo „Didinti teritorinę sanglaudą“ įgyvendinimo. VPS 1 prioritetas iš dalies atitinka ir Regiono plėtros plano 2 prioritetą „Pažangi ir pilietiška visuomenė“ ir prisideda prie jo 2.02 tikslo „Stiprinti tapatybę ir pilietiškumą“ ir 2.03 tikslo „Užtikrinti gyventojų gerovę“ įgyvendinimo.</p> <p>VPS 2 prioritetas „Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį“ iš dalies atitinka Regiono plėtros plano 2 prioritetą „Pažangi ir pilietiška visuomenė“ ir prisideda prie jo 2.01 tikslo „Skatinti mokytis visą gyvenimą, kurti ir panaudoti žinias“, 2.02 tikslo „Stiprinti tapatybę ir pilietiškumą“ ir 2.03 tikslo „Užtikrinti gyventojų gerovę“ įgyvendinimo.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų teikimas ir susijusios infrastruktūros geresnis panaudojimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5) papildo Regiono plėtros plano 1 prioriteto 1.02.02 uždavinio „Kompleksiškai vystyti ir plėtoti kaimo gyvenamąsias vietas“ priemonės, 2 prioriteto 2.02.01 uždavinio „Išsaugoti ir aktualizuoti kultūros paveldą“, 2.03.01 uždavinio „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“ bei 2.03.02 uždavinio „Gerinti sąlygas bendruomenių veiklai“ priemonės.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6) papildo Regiono plėtros plano 1 prioriteto 1.01.02 uždavinio „Plėtoti turizmo infrastruktūrą“ priemonės ir 2 prioriteto 2.02.01 uždavinio „Išsaugoti ir aktualizuoti kultūros paveldą“ priemonės.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7) papildo Regiono plėtros plano 1 prioriteto 1.02.02 uždavinio „Kompleksiškai vystyti ir plėtoti kaimo gyvenamąsias vietas“ priemonės.</p> <p>VPS 1 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8) papildo Regiono plėtros plano 1 prioriteto 1.01.02 uždavinio „Plėtoti turizmo infrastruktūrą“ ir 1.02.02 uždavinio „Kompleksiškai vystyti ir plėtoti kaimo gyvenamąsias vietas“ priemonės.</p> <p>VPS 2 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9) papildo Regiono plėtros plano 2 prioriteto 2.02.02 uždavinio</p>

		<p>„Skatinti socialines ir kultūrinės iniciatyvas“, 2.03.01 uždavinio „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“ ir 2.03.03 uždavinio „Skatinti sveiką gyvenseną ir stiprinti sveikatą“ priemonės.</p> <p>VPS 2 prioriteto priemonė „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-10) papildė Regiono plėtros plano 2 prioriteto 2.01.01 uždavinio „Modernizuoti švietimo ir ugdymo įstaigų infrastruktūrą, mokymo ir ugdymo aplinkas“, 2.02.02 uždavinio „Skatinti socialines ir kultūrinės iniciatyvas“, 2.03.01 uždavinio „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“ ir 2.03.03 uždavinio „Skatinti sveiką gyvenseną ir stiprinti sveikatą“ priemonės.</p> <p>VPS 2 prioriteto priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3) papildė Regiono plėtros plano 2 prioriteto 2.01.01 uždavinio „Modernizuoti švietimo ir ugdymo įstaigų infrastruktūrą, mokymo ir ugdymo aplinkas“ priemonės.</p> <p>Vietos plėtros strategija Šiaulių regiono plėtros tarybai buvo pateikta raštu 2015 m. rugsėjo 29 d. Regiono plėtros tarybos posėdyje atskiras VPS pristatymas nebuvo organizuojamas.</p>
7.3.	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	<p>ES Baltijos jūros regiono strategija yra Baltijos jūros regiono valstybių (Švedijos, Danijos, Estijos, Suomijos, Vokietijos, Latvijos, Lietuvos ir Lenkijos) strateginio planavimo dokumentas, kurio tikslas – stiprinti Baltijos jūros regiono valstybių bendradarbiavimą. Strategija turi tris pagrindinius tikslus – apsaugoti jūrą, sujungti regioną ir padidinti gerovę – ir prioritetines sritis.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ atstovaujamos teritorijos strateginio planavimo lygiu aktualiausias iš šių tikslų yra „Padidinti gerovę“, kuris apima aktualiausias sritis, tokias kaip verslumas, inovacijos, skaitmeninės technologijos, švietimas ir mokymasis visą gyvenimą, bendradarbiavimo skatinimas, moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas verslumo, inovacijų, prekybos ir švietimo srityse.</p> <p>Įgyvendinant VPS priemonės bus netiesiogiai prisidedama prie Lietuvos įgyvendinamo Baltijos jūros regiono strategijos veiksmų plano, kur Lietuvai yra patikėta: 1) stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę (koordinuojama kartu su Suomija ir Švedija, Lietuva atsakinga už bendro veiksmo „Sustiprinti bendrą kaimo plėtros programų poveikį“ koordinavimą).</p> <p>Gerinant bendradarbiavimą su Baltijos jūros regiono valstybėmis ypač svarbu stiprinti krašto tapatumą. Jį puoselėti padės VPS 1 prioriteto priemonės „Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8) įgyvendinimas.</p>

7.4.	Viensektorės žuvininkystės VVG VPS (taikoma, kai tokia VPS yra patvirtinta VVG teritorijoje)	VVG teritorijoje nėra patvirtintos žuvininkystės VVG VPS.
------	--	---

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas

LEADER metodo principai

8.1.	Teritorinis principas:
8.1.1.	<p><i>Principo laikymasis rengiant VPS:</i></p> <p>Rengiant VPS buvo laikomasi teritorinio principo, kuris užtikrina krašto ilgalaikę plėtrą, nes leidžia traktuoti krašto plėtrą kaip visumą, nustatant svarbiausias vietos problemas ir orientuojant vietos plėtrą į vietos išteklių racionalų naudojimą bei pridėtinės vertės didinimą.</p> <p>VVG daug dėmesio skyrė dialogui su vietos bendruomene inicijuoti ir palaikyti, nes VVG teritorijoje gyvenančius žmones vienija bendri interesai, socialiniai ir ekonominiai ryšiai, bendras paveldas, kuriami nauji vietos produktai ir kita bendros veiklos patirtis. VPS realizuodama teritorinį principą atliko šiuos darbus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. VVG valdybos nariai ir vietos valdžios atstovai susitiko su visų seniūnijų gyventojais. Susitikimų metu atsiskleidė vietos problemų ir galimų sprendimų panorama (žr. VPS 9 priedo 2014 m. lapkričio 14, 19, 27 d. susitikimų su vietos gyventojais protokolus). Atsiliepdami į VVG atstovų raginimą vietos gyventojams telktis ir ieškoti ilgalaikių krašto plėtros sprendimų vietos lyderiai sudarė taip vadinamus „teritorinius susitarimus“, kuriuose užfiksavo pasiektus susitarimus, kaip bus veikama laikotarpiu iki 2023 metų; (žr. VPS 12 ir 13 priedus – vietos gyventojų perspektyviniai planai ir teritoriniai susitarimai). 2. Buvo atlikta sociologinė gyventojų nuomonės apklausa. Gyventojų apklausos anketoje 2,3,4,16 ir 20-26 klausimai (žr. VPS 10 priedą) suformuluoti pagal LEADER metodiką skirti teritorijos kapitalo komponentų būklės ir tendencijų analizei. 3. Buvo organizuoti 3 susitikimai (žr. VPS 9 priedo 2014 m. gruodžio 18 d. ir 2015 m. vasario 5 d. ir vasario 25 d. susitikimų protokolus), į kuriuos buvo kviečiami viso rajono gyvenviečių atstovai, jiems buvo pristatyti sociologinių tyrimų duomenys, taip pat VPS darbo grupės siūlomų strateginių sprendimų projektas. Šių susitikimų metu buvo suformuota išplėstinė VPS rengimo darbo grupė, kurioje dalyvavo atstovai iš visų VVG teritorijos pagrindinių gyvenviečių; 4. Išplėstinė VPS rengimo darbo grupė buvo susirinkusi 4 kartus (žr. VPS 9 priedo 2015 m. vasario 25 d., kovo 16 d., balandžio 7 d., gegužės 5 d. susitikimų protokolus). Susitikimų metu, kuriuose dalyvavo ir vietos valdžios atstovai, buvo diskutuojama apie esamą VVG teritorijos situaciją, taip pat buvo konkrečiai tariamasi, kaip galima spręsti svarbiausias vietos plėtros problemas ir efektyviai panaudoti turimus išteklius. Išplėstinė VPS rengimo darbo grupė visą strategijos rengimo laiką taip pat komunikavo elektoriniu paštu. 5. Išplėstinės VPS rengimo darbo grupės rezultatai buvo pristatyti vietos valdžios atstovams (žr. VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 5d. ir liepos 22 d.). Susitikimų metu VPS sprendimai buvo suderinti su vietos valdžios planais. <p>Visų susitikimų metu dėmesio centre buvo pagrindinis klausimas, kaip galima geriau panaudoti turimus vietos išteklius ir sustiprinti savo gyvenamojo krašto konkurencingumą. Diskusijos su vietos gyventojais padėjo nustatyti VVG teritorijos išskirtinius bruožus, identifikuoti vietovei būdingas stipriąsias ir silpnąsias puses. Pasikeitimas nuomonėmis leido naujai įkainoti turimą teritorijos turtą ir pasirinkti VVG atstovaujamai teritorijai labiausiai tinkančias plėtros kryptis. Pasiekti susitarimai vėliau buvo suderinti ir su vietos valdžios planais.</p>
8.1.2.	<p><i>Principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i></p> <p>VVG pasirinkti VPS prioritetai ir priemonės yra tiesiogiai nukreipti skatinti bendradarbiavimą ir socialinę partnerystę siekiant kuo geriau panaudoti vietos išteklius kurti kuo didesnę pridėtinę vertę ir užtikrinti integruotą VVG teritorijos plėtrą. Strategijos</p>

	<p>sprendimai grindžiami VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimu.</p> <p>Įgyvendinant VPS 1.2. priemonę „Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ numatyta remti projektus, kuriais numatomas racionalus vietos išteklių panaudojimas, bendradarbiaujant įvairioms interesų grupėms.</p> <p>1.3. priemonės „Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai“ realizavimas yra nukreiptas į ūkininkų ūkių kuo didesnės pridėtinės vertės kūrimą. VVG teritorijos išskirtinumui ir specifinių pranašumų panaudojimui yra skirta ir 1.4. priemonė „Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“. Tam pačiam tikslui tarnauja ir 2.1. priemonės „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ bei 2.3. priemonės „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ įgyvendinimas.</p>
8.2.	<p>„Iš apačios į viršų“ principas:</p>
8.2.1.	<p><i>Principo laikymasis rengiant VPS:</i></p> <p>VVG visuose VPS rengimo etapuose nuosekliai įgyvendino principo „iš apačios į viršų“. Nevyriausybinės organizacijos, kiti pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovai buvo įtraukti į atskirus VPS rengimo etapus.</p> <p>Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG vietos bendruomenė buvo įtraukta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) organizuojant viešus susitikimus ir fokus grupes. Susitikimų medžiaga buvo panaudota rengiant strategijos dokumentą; 2) prašant pateikti savo srities statistinius duomenis (pvz., NVO teikė informaciją apie narių skaičių, vykdytų projektų skaičių; seniūnai teikė informaciją apie VVG teritorijos gyventojus; savivaldybės administracijos skyrių specialistai teikė duomenis apie švietimo, socialinės srities būklę, ES fondų pritraukimą į teritoriją; savivaldybei pavaldžios įstaigos teikė informaciją apie savo veiklą ir t.t.); 3) vykdant vietos gyventojų anketavimą (žr. 2.2 potemę). <p>Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus vietos bendruomenė buvo įtraukta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizuojant viešus susirinkimus ir vykdant vietos gyventojų anketavimą (žr. 2.2 potemę). Susirinkimų dalyviai išsakė savo nuomonę dėl pagrindinių poreikių. Vietos gyventojai buvo raginami diskutuoti tarpusavyje dėl naujo laikotarpio galimybių (pvz., organizuojant bendruomeninių organizacijų susirinkimus), susitarti tarpusavyje dėl pageidaujamų pokyčių naujuoju programavimo laikotarpiu ir išsakyti savo nuomonę VVG valdybai. Daugelyje gyvenviečių vyko vietos gyventojų susitikimai ir buvo priimti susitarimai (žr. VPS 12 priedą – vietos gyventojų perspektyviniai planai). <p>Gyventojų apklausos anketoje buvo sudaryta galimybė įvardyti, kokios gyvenamosios vietovės problemos yra pačios opiausios ir kokioms sritims prioriteto tvarka turi būti nukreipta naujojo laikotarpio parama.</p> <p>Nustatant VPS prioritetus, pasirenkant VPS priemones ir numatant jų įgyvendinimui reikiamus finansinius išteklius lemiamus sprendimus priimdavo išplėstinė darbo grupė. Atlikus socialinės ir ekonominės situacijos bei gyventojų poreikių analizę buvo parengtas prioritetų ir priemonių bei finansinio plano projektas, kuris buvo viešai pristatytas vietos gyventojams 2 renginių metu (žr. VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 5 d. ir rugsėjo 3 d. protokolai). Vietos gyventojų pasiūlymai buvo fiksuojamai, taip pat buvo prašoma per nustatytą laiką apsvarstyti pristatytą projektą savo gyvenamojoje vietovėje ir pateikti papildomus pasiūlymus.</p>
8.2.2.	<p><i>Principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i></p> <p>VVG imsis priemonių, kad VPS įgyvendinimo procesas būtų skaidrus ir prie jo prisidėtų kuo didesnė dalis vietos gyventojų, įmonių ir organizacijų.</p> <p><i>Rengiant kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją</i> apie tai iš anksto bus skelbiama interneto svetainėje www.radviliskiovvg.lt, VVG nariai bus įpareigoti skleisti informaciją kiekviena asmeniškai savo turimais kontaktais. Dokumentacijos projektas bus paskelbtas jau minėtoje interneto svetainėje, vietos gyventojai bus kviečiami per nustatytą</p>

	<p>laiką pareikšti pastabas ir pasiūlymus.</p> <p><i>Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas</i> bus skelbiami ne tik VVG, NMA interneto svetainėje, bet ir vietos spaudoje bei asmeniškai kreipiantis į vietos lyderius siekiant „žmogiškaisiais kanalais“ kuo plačiau paskleisti informaciją apie galimybes vietos organizacijoms ir kaimo gyventojams pasinaudoti VPS parama.</p> <p>Vietos gyventojai įtaką <i>vietos projektų atrankai ir tvirtinimui</i> galės daryti siūlydami vietos projektų atrankos kriterijus, kurie bus apsvarstyti VVG valdybos. Tai bus atlikta surenkant iš potencialių pareiškėjų projektinius pasiūlymus (trumpus projektų idėjų aprašymus), kurių pateikimo formose galimų pareiškėjų bus prašoma nurodyti nors keletą projektų vertinimo kriterijų, kurie atskleistų jų siūlomo projekto vertę.</p> <p>VVG valdyba laiko, kad projektų atrankos kriterijų formavimas yra svarbus jos veiklos baras. Vykdamas šį darbą numatoma vykdyti socialinį dialogą su visomis suinteresuotomis šalimis ir visų pirma - su potencialiais projektų pareiškėjais. Didesnis dėmesys šiai veiklos sričiai kyla todėl, kad VVG orientuojasi ne į mechaniską projektų atrankos kriterijų taikymą, bet į LEADER metodo reikalavimus atitinkantį veikimo būdą, kai deramasi su projektų rengėjais ir bandoma surasti tokius vertinimo kriterijus, kurie įgalina ir „silpniausias“ pareiškėjas įgyvendinti vietos plėtriai reikšmingas iniciatyvas. Atrenkant surinktus vietos projektus informaciją apie atskirų vertinimo etapų rezultatus bus skelbiama interneto svetainėje www.radviliskiovvv.lt.</p> <p><i>VPS įgyvendinimo rezultatai</i> reguliariai bus pristatomi minėtoje VVG interneto svetainėje, vietos spaudoje ir susitikimų su vietos gyventojais metu. Vietos lyderių bus prašoma pagalbos organizuojant tokius susitikimus. Taip pat ketinama atlikti vietos gyventojų apklausas, kurių metu suinteresuoti asmenys galės išsakyti, kiek naudingi teritorijai įgyvendinami projektai, ar jų poveikis toks, koks buvo planuotas ir t.t. Tai padės VVG valdybai vykdamas VPS įgyvendinimo stebėseną įvertinti, ar strategijos realizavimas vyksta pagal numatytą planą ir ar reikalingi VPS įgyvendinimo proceso pakeitimai.</p> <p>VVG teritorijos aktyvinimo veiklos bus organizuojamos nuolat tikslinantis, kokios paramos ir kokiomis formomis ją tikslinga teikti potencialiems vietos projektų pareiškėjams. Vietos gyventojai, įstaigos ir organizacijos bus kviečiami išreikšti nuomonę dėl pageidaujama paramos formų. VVG ketina kviešti daugiau projektinės patirties turinčius gyventojus ir organizacijas prisidėti perteikiant savo patirtį mažiau patyrusiems.</p> <p>Vietos gyventojų ir organizacijų aktyvinimo darbą įgyvendinant VPS profesionaliai koordinuos už animavimo veiklą atsakingas VVG administracijos darbuotojas.</p>
8.3.	Partnerystės principas:
8.3.1.	<p><i>Principo laikymasis rengiant VPS:</i></p> <p>VPS rengimo metu pagrindinė priemonė, stiprinanti partnerystės ryšius tarp pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios, buvo tiesioginių ryšių mezgimas planuojant vietos plėtrą. Skirtingų sektorių atstovai buvo kviečiami į susitikimus aktyvioms diskusijoms ieškant bendrų ir visoms šalims tinkamų vietos plėtros sprendimų, kuriuos verta įgyvendinti pasitelkiant ES paramą.</p> <p>VVG siekė, kad socialinės partnerystės ryšiai, besiformuojantys rengiant VPS, būtų užfiksuoti teritorinių susitarimų forma (žr. VPS 12 ir 13 priedus). Sudarant teritorinius susitarimus buvo susitarta dėl bendros veiklos tikslų ir priemonių, taip pat dėl partnerių atsakomybės pasidalinimo. Teritorinius susitarimus pasirašė pilietinės visuomenės lyderiai, taip pat vietos verslo ir valdžios atstovai.</p> <p>VVG atstovai susitikimuose su kaimo gyventojais skelbė, kad į teritorinius susitarimus bus žiūrima, kaip į garantiją, jog juose numatyti įgyvendinti dalykai yra visuotinai aptarti ir priimtini daugeliui suinteresuotų šalių, taip pat susitarimuose užfiksuotas atsakomybės pasidalinimas leidžia tikėtis, kad esant reikalui bus pasitelktos visos vietos priemonės ir ištekliai bendrai iškeltiems tikslams pasiekti.</p> <p>VVG, rengdamasi 2014-2020 m. laikotarpio VPS įgyvendinimui, patvirtino naujus VVG įstatus ir atnaujino VVG valdybos sudėtį pagal keliamus reikalavimus. Formuojant naująją VVG valdybą buvo išlaikytos būtinos proporcijos tarp vietos valdžios, pilietinės</p>

	<p>visuomenės ir verslo sektoriaus atstovų. VVG nariai suformulavo bendras vertybes (žr. 1.2. potemę), kuriomis bus vadovaujama vykdant partnerystės organizacijos veikla.</p>
8.3.2.	<p><i>Principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i></p> <p>VVG įgyvendindama VPS numato, kad socialinė partnerystė neišvengiamai turi tapti naujosios strategijos, kuri orientuota į skurdo ir socialinės atskirties mažinimą, pagrindu. Daugiausia lėšų ir dėmesio bus skiriama 1.1. priemonės „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ įgyvendinimui. Ši priemonė turi užtikrinti kaimo gyventojams svarbiausių paslaugų prieinamumą. Iškeltam tikslui pasiekti numatoma vienyti visų socialinių partnerių pastangas ir kartu kurti paslaugų centrus, kurie taptų bendros veiklos platforma sprendžiant daugelį kaimo gyventojams opių problemų.</p> <p>Įgyvendinant VPS bus reguliariai organizuojami VVG valdybos, kurioje yra proporcingas socialinių partnerių atstovavimas, posėdžiai. Posėdžių metu bus aptariama VPS įgyvendinimo eiga. Kartu bus ieškoma sprendimų iškilus probleminiams klausimams. Taip pat planuojama imtis priemonių, kurios padėtų VVG nariams kūrybiškai tobulėti (pvz., patirties mainų renginiai su Lietuvos ir užsienio VVG, mokymai VVG nariams aktualiomis temomis, kūrybinės sesijos ir pan.). VVG interneto svetainėje bus patalpinta informacija apie galimybę prisijungti prie VVG komandos, kadangi VVG yra atvira organizacija naujiems nariams – aktyviems vietos plėtros dalyviams.</p>
8.4.	<p>Inovacijų principas:</p>
8.4.1.	<p><i>Principo laikymasis rengiant VPS:</i></p> <p>VVG rengdama VPS susitikimus su vietos gyventojais viešai deklaravo naujovių siekį. Ieškant VPS pagrindinių sprendimų buvo akcentuojami ne žinybiniai, bet visos VVG atstovaujamos teritorijos plėtros poreikiai, kuriuos galima spręsti socialinės partnerystės pagrindu. VVG naujuoju laikotarpiu galimybes spręsti vietos plėtros problemas sieja ne tiek su atskirų naujų socialinių, ekonominių, aplinkosauginių ar technologinių sprendinių parengimu, kiek su VPS naujomis kryptimis ir valdymo inovacijomis. Darbo grupėje buvo išdiskutuotos ir susitikimuose su vietos gyventojais bei vietos valdžios atstovais aprobuotos naujos VPS strateginės kryptys – pilietinės visuomenės įgalinimas imtis socialinio verslo, taip pat jaunimo įgalinimas organizuoti vietos bendruomenių veiklą, taip pat viešųjų pastatų įveiklinimas, bendradarbiavimas kuriant vietos produkcijos pridėtinę vertę.</p> <p>Renginių, skirtų VPS rengimui, dalyviams buvo pristatomos Lietuvai dar naujos socialinės inovacijos: socialinio verslo organizavimo galimybės (pristatoma užsienio praktika ir Lietuvos bendruomeninių organizacijų ūkinės veiklos geroji patirtis), socialinio ūkininkavimo iniciatyvos (užsienio pavyzdžiai), aptartas savanoriškos veiklos potencialo panaudojimas bei kitų novatoriškų iniciatyvų įgyvendinimas.</p>
8.4.2.	<p><i>Principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i></p> <p>Suprasdama, kad dinamiškoje situacijoje yra labai svarbu nuolat koreguoti bendrus veiksmus, VVG sieja VPS įgyvendinimą su valdymo inovacijos realizavimu, t.y. su teritorinių susitarimų praktikos įtvirtinimu. Šios inovacijos esmę sudaro socialinių partnerių nuolatinė veikla, kuri užtikrina bendrų tikslų ir įsipareigojimų nuolatinį atnaujinimą. Tai pasiekama ne tik viešai deklaravus socialinių partnerių tikslus ir įsipareigojimus, bet svarbiausia, kad imamasi konkrečių organizacinių priemonių įgyvendinti pasiektus susitarimus (numatoma kurti bendras organizacijas, pvz., paslaugų centrus, kurie veiktų socialinės partnerystės pagrindu).</p> <p>Vienokio ar kitokio masto inovacijų diegimas VVG teritorijoje numatytas įgyvendinant visas VPS priemones ir projektus.</p> <p>Projektų lygiu inovacijų įgyvendinimą užtikrins keletas dalykų:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) VPS 9 lentelėje numatyti vietos projektų atrankos kriterijai bus taikomi atrinkti geriausias, visų pirma, novatoriškiausius vietos projektus; 2) daugelis VPS priemonių numato bendradarbiavimą tarp skirtingų partnerių, todėl projektų lygiu užprogramuoja neišvengiamą inovacijų atsiradimą. Intensyvus

	<p>bendradarbiavimas įgyvendinant VPS taip pat lems greitą inovacijų sklaidą.</p> <p>3) VPS įgyvendinimo geroji patirtis bus viešinama ir novatoriški projektai bus pristatomi kaip pavyzdiniai, prieš kiekvieną kvietimą teikti vietos projektų paraiškas bus papildomai informuojama, jog pirmiausiai yra laukiami novatoriški vietos projektai.</p>
8.5.	Integruoto požiūrio principas:
8.5.1.	<p><i>Principo laikymasis rengiant VPS:</i></p> <p>VVG atliko išsamią VVG socialinės ir ekonominės situacijos analizę, naudodama naujausius statistinius duomenis, parodančius tiek socialinio, tiek ekonominio sektoriaus situaciją bei leidžiančią susidaryti vaizdą apie aplinkosaugos būklę VVG teritorijoje. Daug duomenų surinkta iš Lietuvos statistikos departamento oficialios svetainės. Stingant duomenų apie VVG teritorijos situaciją, buvo kreiptasi į teritorinę darbo biržą, VŠĮ „Ekoagros“, seniūnijas, savivaldybės skyrius ir savivaldybės biudžetines įstaigas, pasinaudota VĮ „Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras“ ir kita viešai skelbiama informacija.</p> <p>VPS priemonės parinktos siekiant integruoti VVG teritoriją tiek horizontaliai, tiek vertikalčiai. Horizontalią VVG teritorijos integraciją užtikrina 1.1 priemonės „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“, 2.1 priemonės „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ 2.3 priemonės „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ įgyvendinimas.</p> <p>Vertikalią integraciją užtikrina 1.2 priemonės „Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“, 1.3 priemonės „Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai“, 1.4 priemonės „Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“ įgyvendinimas. Projektų pareiškėjai rengdami projektus minėtoms priemonėms turės iš naujo įvertinti vietos išteklių vertę ir surasti veiksmingus būdus bendradarbiaujant didinti vietos produkcijos pridėtinę vertę.</p> <p>VPS pagrindinis tikslas - socialinės atskirties ir skurdo mažinimas. Šio tikslo numatoma siekti priimant taip vadinamus „universalus dizaino sprendimus“, kurių esmė atrasti tokius sprendimus, kurie atitinka daugumos vietos gyventojų interesus ir tuo pačiu atveria naujas galimybes labai konkrečiai spręsti įsisenėjusiais socialinės atskirties ir skurdo problemas.</p>
8.5.2.	<p><i>Principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i></p> <p>VVG kelia tikslą įgyvendinti VPS skirtingas ir tuo pačiu papildančias viena kitą viešojo ir privataus bei nevyriausybinio sektoriaus iniciatyvas, nukreipiant jas socialinei atskirčiai mažinti. Strategijoje numatyta naujomis formomis spręsti socialinės atskirties problemas bei stiprinti vietos bendruomenės solidarumą su pažeidžiamomis gyventojų grupėmis: jaunimu, vyresnio amžiaus asmenimis ir pan.</p> <p>Socialinio verslo projektai (1.1 ir 1.4 priemonės) taip pat bus sėkmingi tik tuo atveju, jei bus panaudota privataus verslo patirtis bei bus sulaukta paramos iš vietos valdžios. Kita vertus, šie verslo projektai ne tik padės spręsti, pvz., paslaugų gyventojams trūkumo problemą, bet prisidės ir prie skurdo mažinimo – į socialinio verslo organizavimą įsitraukę vietos gyventojai turės galimybę gauti papildomų pajamų.</p> <p>Visiems VPS realizuojantiems projektams bus taikomas reikalavimas nepažeisti darniojo vystymosi principo, nes siekiama integruotai spręsti ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos reikalus.</p> <p>Atskirų socialinių, ekonominių ir aplinkosaugos sektorių problemos per VPS numatytas priemones bus sprendžiamos nuosekliai ir susietai siekiant suformuoti veiksmingą įgyvendinamų projektų srautą, kuris aktyvintų vietos ūkį ir viešąjį gyvenimą bei kreiptų vietos bendruomenės veiklą nuosekliai mažinti socialinės atskirties ir skurdo apraiškas. Todėl ir viešosios infrastruktūros gerinimas kaime yra susietas su viešųjų pastatų įveiklinimu, sudarant kuo geresnes sąlygas NVO ūkinei veiklai vykdyti ir paslaugas vietos gyventojams teikti.</p>

	<p>VPS prioritetų ir priemonių integracija tarnauja pagrindiniam VPS tikslui – naujomis priemonėmis nenukrypstamai kaimo vietovėse skatinti ekonominę plėtrą, kuri užtikrintų socialinę įtrauktį ir mažintų skurdą. Todėl didžioji dalis lėšų nukreipta darbo vietas kuriantiems projektams, finansuojant tiek įprasto verslo, tiek socialinio verslo projektus. Kita VPS įgyvendinimui skirtų lėšų dalis skirta vietos bendruomenei telkti ir ją įgalinti.</p> <p>Nedidelė lėšų dalis skiriama vietos projektų ir pareiškėjų mokymui, siekiant užtikrinti kokybiškų vietos projektų rengimą ir sklandų jų įgyvendinimą.</p>
8.6.	Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas:
8.6.1.	<p><i>Principo laikymasis rengiant VPS:</i></p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ (dalyvis) yra Vietos veiklos grupių tinklo narys, dalyvauja rengiamose posėdžiuose, susitikimuose, konferencijose.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ pirmininkas Romas Kalvaitis Vietos veiklos grupių tinkle inicijavo svarstymą priemonių, kurios palengvintų kaimo bendruomeninėms organizacijoms tvarką, kai jos siekia gauti privalomus sanitarinius ir higieninius leidimus, reikalingus gaminti joms priklausančiose patalpose maisto produktus viešajam maitinimui ir pardavimui.</p> <p>Nuo 2011 m. VVG „Radviliškio lyderis“ bendradarbiauja su vietos veiklos grupe „Pakruojo rajono partnerystė“, asociacija „Šiaulių rajono vietos veiklos grupė“, Joniškio rajono partnerystės vietos veiklos grupe, Akmenės rajono vietos veiklos grupe, Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupe, Raseinių rajono vietos veiklos grupe „Raseinių krašto bendrija“ ir Biržų rajono vietos veiklos grupe.</p> <p><i>Kaip iniciatorius</i> VVG „Radviliškio lyderis“ organizuoja konferencijas, išvažiuojamuosius seminarus, susitikimus. Jų metu dalijamasi patirtimi įgyvendinant 2007–2013 m. vietos plėtros strategiją, skleidžia informaciją apie įgyvendintus vietos projektus, skatinama vietos partnerystė.</p> <p><i>Kaip dalyvis</i> VVG „Radviliškio lyderis“ dalyvauja ir Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“, Asociacijos „Šiaulių rajono vietos veiklos grupė“, Joniškio rajono partnerystės vietos veiklos grupės, Akmenės rajono vietos veiklos grupės, Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupės ir Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrija“ organizuojamose konferencijose, seminaruose, susitikimuose.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ (partneris) su Vietos veiklos grupe „Pakruojo rajono partnerystė“ nuo 2012 m. iki 2014 m. įgyvendino teritorinio bendradarbiavimo projektą „VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ ir VVG „Radviliškio lyderis“ bendradarbiavimas, siekiant išsaugoti ir populiarinti krašto amatus, skatinti vietos gyventojų verslumą ir efektyviai naudoti kultūros paveldą“.</p> <p>Įgyvendindama teritorinio bendradarbiavimo projektą VVG stiprino ryšius su vietos amatininkais, populiarino jų kūrybą, organizavo jų amatininkų produkcijos pristatymą įvairiose mugėse ir amatų dienose. Burbiško, Pakiršinio dvaruose bei VVG „Pakruojo rajono partnerystės“ patalpose įrengtos amatų ekspozicijos. Parengti edukacinių programų paketai, išleistas „Pakruojo ir Radviliškio krašto amatininkai, tautodailininkai, kulinarinio paveldo puoselėtojai“ katalogas, įsteigtas bendra įmonė „Amatų dvarelis“.</p> <p>Įgyvendindamos teritorinio bendradarbiavimo projektą vietos veiklos grupės įgijo patirtį, kaip suaktyvinti darbščius ir nagingus vietos gyventojus, sutelkti dviejų rajonų amatininkų bendruomenes puoselėti ir saugoti amatų tradicijas ir kulinarinį paveldą.</p> <p>Bendradarbiaudama su užsienio VVG „Radviliškio lyderis“ (iniciatorius) 2011 m. pasirašė ketinimų protokolą su Saint-Seine-L'Abbaye komuna (Prancūzija) dėl tarptautinio projekto rengimo ir įgyvendinimo. Dėl Saint-Seine-L'Abbaye komunos lėšų stygiaus projekto paraiška nebuvo teikiama.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ (koordinatorius) 2012 m. kartu su vietos veiklos grupe „Baldone Partnership“, Latvija pateikė paraišką tarptautinio bendradarbiavimo projektui „Inovatyvaus verslo skatinimas kaime ir vietos produktų populiarinimas Europoje“. Latvijos partneriams negavus finansavimo projektas nebuvo įgyvendinamas.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ (koordinatorius) 2013 m. kartu su partneriais Raseinių</p>

	<p>rajono vietos veiklos grupė „Raseinių krašto bendrija“ (partneris) ir nevyriausybinė organizacija „Konkurecingos teritorijos“ (Ukraina, Chersonas) pateikė projektą „Nuo Baltijos iki Juodosios jūros – bendradarbiavimo inicijavimas kaimo plėtros srityje“. Projektui finansuoti buvo skirtos lėšos, bet dėl kilusių neramumų Ukrainoje projektą įgyvendinti atsisakyta.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ (koordinatorius) kartu su partneriais Raseinių rajono vietos veiklos grupė „Raseinių krašto bendrija“ (partneris) ir vietos veiklos grupė „Puszcza Kozienicka“ (Lenkija) įgyvendino projektą „Pietų Mazovija – R/R. kooperacija“. Įgyvendinto tarptautinio bendradarbiavimo projekto tikslas - subregiono konkurencingumo didinimas, skatinant inovacinį aktyvumą paremtą vietos išteklių ir kultūros paveldo naudojimu. Projekto metu organizuotos konferencijos, plenerai (amatų dienos), sukurtas interneto puslapis e-parduotuvė, išleistas informacinis leidinys lietuvių ir lenkų kalbomis. Užmegzti ryšiai ir su kitomis Lenkijos VVG.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ (dalyvis) dalyvavo Programos „Leader“ ir žemdirbių mokymo metodikos centro organizuojamose mokymuose, konferencijose, seminaruose.</p> <p>VVG bendradarbiauja (dalyvis) ir su Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga, dalyvauja organizuojamose sąskrydžiuose, konferencijose.</p> <p>VVG (iniciatorius) skatino įgyvendinti kaimo plėtros planus bei programas rajone, telkė vietos valdžios, verslo, nevyriausybinių organizacijų ir kitų įstaigų bendradarbiavimą. Buvo organizuojamos konferencijos, susitikimai, seminarai, mokymai, viešinio priemonių leidyba.</p>
8.6.2.	<p><i>Principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i></p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ ir toliau planuoja dalyvauti VVG tinklo veikloje, teikti pasiūlymus dėl VPS įgyvendinimo, inicijuoti Šiaulių krašto VVG susitikimus Radviliškyje, skirtus aptarti, kaip galima efektyviau išsaugoti ir palaikyti vietos amatų tradicijas, taip pat planuojama surengti regioninę konferenciją, skirtą pasikeisti gerąja socialinio verslo organizavimo patirtimi, taip pat surengti įvairios tematikos seminarus, kuriuose būtų nagrinėjamos VPS įgyvendinimo aktualijos.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ inicijuos susitikimus su vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“, asociacija „Šiaulių rajono vietos veiklos grupė“, Joniškio rajono partnerystės vietos veiklos grupė, Akmenės rajono vietos veiklos grupė, Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė, Raseinių rajono vietos veiklos grupė „Raseinių krašto bendrija“ ir Biržų rajono vietos veiklos grupė siekdama užtikrinti gerosios patirties sklaidą ir paremti bendras iniciatyvas.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ yra pasirašęs bendrą ketinimų protokolą tarp 5 VVG: su vietos veiklos grupė „Puszcza Kozienicka“; vietos veiklos grupė „Dziedzictwo i Rozwoj; vietos veiklos grupė „Razem dla Radomki“ ir Raseinių rajono vietos veiklos grupė „Raseinių krašto bendrija“. Ketinimų protokole VVG numato bendradarbiauti vykdant šias bendras veiklas: užtikrinti tiesioginius patirties mainus ir kartu įgyvendinti novatoriškas veiklas.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ ketina tęsti teritorinio bendradarbiavimo projektą ir su vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ į šią veiklą įtraukiant ir Latvijos asociacija „Bauskas rajona lauku partnerība“ (partneris). Planuojama įgyvendinti projektą, skirtą meno, amatų, kulinarinio paveldo sąsajoms su dvarų kultūra bei turizmu užtikrinti. Projekto idėja: apjungti dvarų – Burbiškio dvaro (Radviliškio r.), Pakruojo dvaro (Pakruojo r.) ir Rundalės rūmų (Rundalės sen. Bauskės r.) – kultūrinį pažintinį turizmą ir verslias, meną, amatus, kulinarinį paveldą puoselejančias vietos bendruomenes bei kokybiškas paslaugas teikiančius verslininkus į vienijantį tinklą.</p> <p>VVG taip pat planuoja užmegzti tarptautinius ryšius su kitomis vietos veiklos grupėmis ar visuomeninėmis organizacijomis dėl bendrų veiklų vykdymo.</p> <p>Siekdama stiprinti novatorišką veiklą kaime ir gerinti inovacijų skaidą žemės ir miškų ūkyje VVG „Radviliškio lyderis“ inicijavo bendradarbiavimo sutartį tarp Aleksandro Stulginskio universiteto, Radviliškio rajono savivaldybės ir VVG „Radviliškio lyderis“.</p>

	Sutartyje numatoma kartu įgyvendinti daug priemonių, kurios skatintų kaimo jaunimo aktyvų įsitraukimą į naujovių sklaidą, taip pat organizuoti intelektualinę paramą ūkininkams ir miško savininkams, diegiantiems savo valdose inovacijas.
8.7.	Vietos finansavimo ir valdymo principas:
8.7.1.	<p><i>Principo laikymasis rengiant VPS:</i></p> <p>Siekiant mažinti vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį VPS rengimo metu susitikimuose su gyventojais buvo nagrinėjamos ne tik vietos poreikių tenkinimo galimybės, bet ir vietos pareiškėjų išsipareigojimai (tiek kaimo bendruomeninių organizacijų, tiek vietos verslininkų ir valdžios atstovų), kaip galima realiai padėti kaimo gyventojams (ypač jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus, taip pat socialinę atskirtį patiriantiems asmenims) ir užtikrinti pradėtos ūkinės veiklos tvarią plėtrą.</p> <p>Daugelyje susitikimų vietos gyventojai išsakė savo nuomonę, kad privačios verslo iniciatyvos, kuriančios darbo vietas, tik dalinai padėtų spręsti krašto socialinės atskirties problemas. Ieškant efektyvesnių sprendimų buvo sugeneruota paslaugų centrų kūrimo idėja, taip pat buvo suformuota nuostata remti bendradarbiavimą vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“.</p> <p>Realios galimybės plėtoti socialinį verslą atsivėrė tik sutarus kaimo bendruomeninėms organizacijoms su vietos verslo ir valdžios atstovais dėl paslaugų centrų kūrimo ir būtinybės užtikrinti kaimo gyventojams pagalbą tiek gaminant vietos produkciją, tiek ją realizuojant. Kuriami paslaugų centrai veiks ne tik ūkinių paslaugų teikimo srityje. Šie centrai jaunoms šeimoms teiks ikimokyklinio amžiaus ir popamokinio vaikų užimtumo paslaugas, taip pat vykdys įvairią kultūrinę ir švietėjišką veiklą bei įgyvendins įvairius socialinės integracijos projektus. Į paslaugų centrų veiklą yra numatyta integruoti kaimo bendruomeninių organizacijų ūkinę veiklą, tam tikslui panaudojant suremontuotus ir kaimo bendruomenėms priklausančius pastatus.</p> <p>Paramos lėšų skirstymą siejant su socialinės atskirties mažinimo problemų sprendimu ir darbo vietų kūrimu bei racionaliu viešųjų pastatų panaudojimu, taip pat su socialinės partnerystės įgyvendinimu (realiais buvo laikomi tik tie projektai, kurių įgyvendinimą žada finansškai paremti vietos verslas ir valdžia) išryškėjo brandžių projektų iniciatoriai ir vietos bendruomenės, kurios labai suinteresuotos imtis naujos veiklos. Dažniausiai tai tos bendruomenės, kurių atstovaujamoje teritorijoje yra labai didelis įvairių paslaugų poreikis (kur paslaugas teikti privačiam verslui neapsimoka), kur uždaromos mokyklos arba kitos viešosios įstaigos, kur viešieji pastatai ir viešosios erdvės lieka pagal seną paskirtį nepanaudojami, kur ištisi darbuotojų kolektyvai netenka darbo, pvz., uždarius mokyklą.</p> <p>Naujos ir vietos gyventojams naudingos veiklos perspektyva, kurią remia vietos verslas ir valdžia, sukuria kaime palankią permainų atmosferą, kuri užtikrina projektų lyderių ir naudos gavėjų pasitikėjimą krašto ateitimi. Šia prasme VVG inicijuota teritorinių susitarimų praktika yra labai reikšminga kaimo gyventojams, ieškantiems išeities iš nepalankiai susiformavusios socialinės ir ekonominės kaimo būklės. Kad kaime nepasitikėjimas vietovės ateitimi netaptų kliūtimi, trukdančia vietos gyventojams prisitaikyti prie pokyčių, reikia tvirto tarpusavio sutarimo ir ryžto siekti sau naudingų tikslų. Teritorinių susitarimų praktika skatina vietos gyventojus ir jų interesus atstovaujančias organizacijas daugiau dėmesio skirti savo ateities planavimui ir mobilizuotis ateities darbams.</p> <p>Sukūrus socialinio verslo kaime karkasą (profesionaliai veikiančius paslaugų centrus) bus sudarytos palankios sąlygos daugeliui kaimo bendruomeninių organizacijų vykdyti ūkinę veiklą ir susikurti sau naudingas socialinės ekonomikos nišas.</p>
8.7.2.	<p><i>Principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i></p> <p>VVG parengtos VPS priemonės didele dalimi nukreiptos skatinti kaimo bendruomeninių organizacijų ir kitų NVO finansinį savarankiškumą, kuris realizuojamas sustiprinus žmogiškuosius ir institucinius NVO gebėjimus, taip pat kreipiant nevyriausybinę organizacijas ne tik pasirūpinti savo nariais, bet ir imtis pajamas generuojančios veiklos.</p>

	<p>Užtikrinus rajono daugelio NVO finansinį savarankiškumą atsivers didelės galimybės šioms organizacijoms dalyvauti įvairioje projektinėje veikloje, finansuojamoje iš įvairių šaltinių. Pasiektas NVO finansinis savarankiškumas neabejotinai suteiks naudą ne tik šių organizacijų nariams, bet ir visam Radviliškio kraštui.</p> <p>VVG numato realizuoti ir kitą veiklos kryptį, kuri turėtų įgalinti pareiškėjus išspręsti ribotos finansinės paramos problemą. VVG, pasinaudodama turimais kontaktais ir veikdama socialinės partnerystės pagrindu, numato kurti vietos iniciatyvų finansavimo mechanizmus, galinčius padėti vietos subjektams įgyvendinti ne pelno projektus bei socialinio verslo projektus.</p> <p>Ketinama pasinaudoti rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų rėmimo programa, kai iš savivaldybės lėšų koofinansuojami NVO projektai.</p> <p>Derindama vietos iniciatyvų paklausos ir pasiūlos balansą ir siekdama suteikti paramą pareiškėjams, kuriems trūksta projektams įgyvendinti apyvartinių lėšų, VVG planuoja panaudoti finansinės inžinerijos priemonę, kai apyvartines lėšas projektams vykdyti pareiškėjai skolinasi iš kredito unijos, o paskolos procentus dengia rajono savivaldybės administracija iš NVO projektams remti skirto fondo lėšų.</p> <p>Siekiant VVG teritorijos plėtros numatoma telkti tiek privačias, tiek viešąsias lėšas, taip pat pasitelkti vietos gyventojų savanorišką darbą.</p> <p>Paslaugų centrų kūrimas suformuojant naujus juridinius vienetus (viešąsias įstaigas, kurių steigėjai bus vietos bendruomeninės organizacijos, vietos verslininkai ir vietos valdžia) leis įgyvendinti stambius projektus, prie kurių realizavimo bus galima prisidėti ne tik savanorišku darbu, bet ir nekilnojamu turtu.</p> <p>Pareiškėjai prie visų kitų projektų, finansuojamų 80 proc. intensyvumu, turės galimybę prisidėti prie projekto įgyvendinimo įnašu natūra – savanorišku darbu, taip pat piniginiu įnašu.</p> <p>VVG orientuos vietos gyventojus ir organizacijas vienyti turimus išteklius: kelių organizacijų kooperuotiems projektams bus teikiamas prioritetas, taip pat suteikiant prioritetą bus raginama pasinaudoti esamu savanoriškos veiklos potencialu imantis naujų veiklų įgyvendinimo.</p> <p>Svarbus vaidmuo apsisprendžiant dėl vietos projektų idėjų įgyvendinimo teks VVG viešųjų ryšių specialistui, kuris bus atsakingas už vietos gyventojų ir organizacijų aktyvinimą ir galimybių realizuoti sumanymus realų suvokimą.</p> <p>Ketinama įvairiais būdais skatinti projektų iniciatorius pasitikėjimą savo jėgomis ir iškeltų idėjų pagrindimą: VVG pagal galimybes rengs galimybių studijas ir finansuos projektų vykdytojų mokymo projektus, kurie padės lengviau parengti ir įgyvendinti kokybiškus projektus.</p> <p>VVG koordinuos vienas kitą papildančių projektų „srauto“ formavimą, t.y. padės palaikyti ryšius tarp teritorijos gyventojų ir organizacijų, kad būtų visuotinai žinomos planuojamos įgyvendinti iniciatyvos, o naujai įgyvendinami projektai sustiprintų jau išgyvendintų projektų poveikį ir papildytų (o ne dubliuotų) jau įgyvendinamas veiklas.</p>
Horizontalieji principai ir prioritetai:	
8.8.	Jaunimas:
8.8.1.	<p>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</p> <p>Jauni asmenys buvo pasitelkti VPS rengimo metu visais jos rengimo etapais:</p> <p>Jauni asmenys buvo kviečiami kartu su visais bendruomenės nariais dalyvauti susitikimuose, kurių metu buvo analizuojami VVG teritorijos ištekliai, krašto stiprybės ir silpnybės bei siektini pokyčiai iki 2023 m. Buvo surengta 1 fokus grupių interviu su jaunimo atstovais (žr. 2.2 potėmę), kurių metu surinkta informacija apie jaunų asmenų situaciją, taip pat išanalizuota, kokie yra jų ateities lūkesčiai. Dalis fokus grupės interviu vyko kartu su Pakruojo rajono jaunimo atstovais. Tokia interviu forma stimuliuo dalyvius „varžytis“ dėl novatoriškų sprendimų pirmenybės, taip pat leido betarpiškai perimti jaunimo organizacijų sukauptą gerąją patirtį, kurią išsakė šių organizacijų atstovai. Trečias šio susitikimo „pliusas“ – kartu buvo ne tik „padejuojama“ ar pasigiriama pasiektais</p>

	<p>laimėjimais, ne tik kartu generuojamos būsimos veiklos idėjos, bet ir realiai tariamasi dėl galimos dviejų kaimyninių rajonų jaunimo bendros veiklos.</p> <p>Jaunimas sudarė strateginių sprendimų, kurie labiausiai atitinka jų poreikius, sąrašą ir suformuluotus sprendimus surangavo (žr. VPS 9 priedo 2015 m. gegužės 7 d. susitikimo protokolą).</p> <p>Renginyje su jaunimu dalyvavo 9 asmenys iki 29 m. amžiaus ir 1 asmuo, kurio amžius - nuo 29 iki 40 metų.</p> <p>Jauniems asmenims buvo suteikta galimybė išsakyti savo nuomonę apie gyvenamosios vietovės dabartinę situaciją, opiausias problemas, plėtros perspektyvas ir pagrindinius plėtros poreikius ir anketinės apklausos metu. 9,3 proc. anketinės apklausos dalyvių amžius – nuo 18 iki 29 m. ir 18,5 proc. respondentų amžius – nuo 30 iki 39 m.</p> <p>Nustatant VPS prioritetus ir priemones buvo ne tik atsižvelgiama į jaunimo pageidavimus: VPS jaunimo reikalai traktuojami kaip horizontali priemonė ir jaunimo problemų sprendimas yra užprogramuotas visuose prioritetuose ir priemonėse. Projektų lygiu jaunimui taip pat suteikiamas prioritetas.</p> <p>Kita vertus, rengiant VPS buvo vadovaujama taip vadinamu universalus dizaino principu, kai socialinės atskirties ir skurdo mažinimas kaimo vietovėse siejamas su labai racionaliu ir taupiu veikimu, programuojant priemonių teikiamą naudą kuo platesniam paramos gavėjų ratui. Koncentruotis į tikslines priemones nėra galimybių ne tik dėl paramos lėšų stokos. Išsivysčiusių šalių geroji patirtis liudija, kad tikslinga kurti ne socialinę atskirtį atitinkančias ir tuo pačiu ją atkuriančias paramos sistemas. Žymiai naudingiau įgyvendinti priemones, kurios skirtos socialinei sanglaudai stiprinti. VPS užfiksuota jaunimo problemų sprendimų pirmenybė neperžengia pozityvios diskriminacijos ribų.</p> <p>Jauni asmenys gali teikti vietos projektų paraiškas pagal visas VPS priemones. Visi kiti pareiškėjai yra skatinami rengiant ir teikiant vietos projektus pagal bet kurią VPS priemonę pirmiausia atsižvelgti į jaunų asmenų poreikius. Vietos projektams, kurių naudos gavėjai yra jaunimas, numatyta skirti papildomus naudos ir kokybės balus.</p>
8.8.2.	<p>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p><i>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</i></p> <p>Jauni asmenys bus įtraukti į atskirus VPS administravimo ir įgyvendinimo procesus: Per visą VPS įgyvendinimo laikotarpį bus laikomasi principo, jog ne mažiau kaip 35 proc. visų VVG tarybos narių būtų iki 40 m. amžiaus ir bent vienas asmuo VVG taryboje – iki 29 m. amžiaus.</p> <p>Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas papildomai bus teikiama informacija, kokios yra galimybės rengti ir įgyvendinti vietos jaunimui iš VPS lėšų finansuojamus projektus. Taip pat bus atkreipiamas potencialių pareiškėjų dėmesys, jog projektams, kurių naudos gavėjai yra jaunimas, bus skiriami papildomi naudos ir kokybės balai.</p> <p>Bus atrenkami tik patys geriausi vietos projektai, skirti vietos jaunimo poreikiams. Vietos projektų paraiškose esant nepakankamai informacijai apie projekto naudą jauniems asmenims, vietos projektų pareiškėjų bus prašoma pateikti papildomą informaciją, kaip vietos projektas pakeis jaunimo situaciją ilgalaikės perspektyvos požiūriu. Bus atsisakoma remti vienkartinės akcijas, skirtas jaunimui. Projekto pareiškėjų bus prašoma pagrįsti, jog projektas teikia ilgalaikę naudą.</p> <p>Vykdam VPS įgyvendinimo stebėseną ir pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus bus peržiūrėti pasiekti rezultatai ir atrenkami pavyzdiniai, jaunimui skirti projektai, kurie bus viešinami kaip gerosios praktikos pavyzdžiai. Vietos projektų pareiškėjai bus raginami nepamiršti jaunų asmenų poreikių ir teikti kartu su jaunais asmenimis parengtus projektus.</p> <p>Vykdam VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas potencialūs vietos projektų pareiškėjai bus konsultuojami individualiai apie galimybes parengti jaunų asmenų poreikius atitinkančius projektus. Prireikus, bus organizuojamos specialistų konsultacijos. Vietos bendruomenė bus raginama kartu, sutelkta gerinti jaunų asmenų gyvenimo kokybę, suplanuojant tokias projektų veiklas, kuriomis būtų ne tik būtų priimtinos jaunimui, bet ir</p>

	tiktų kitoms amžiaus grupėms. Pavyzdžiui, įgyvendinant 2.2 priemonę „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ bus skatinamas jaunimo integravimas į vietos viešąjį gyvenimą ir jo indėlio bendram labai („pro bono“) didinimas.
8.9.	Kultūra:
8.9.1.	<p><i>VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi rengiant VPS:</i></p> <p>VVG parengta VPS yra orientuota į ilgalaikę kaimo vietovių plėtrą, kuri gali būti pasiekta tik užtikrinus visos VVG atstovaujamos teritorijos bendruomenės atsinaujinimą. Toks vietos plėtros tikslas yra didelis iššūkis vietos kultūros plėtrai. VPS vietos kultūros plėtra traktuojama plačiai, kiekvienoje priemonėje numatant vietos bendruomenės kultūros pokyčius ir ypač akcentuojant bendradarbiavimo kultūros plėtrą.</p> <p>Kita vertus, kultūros pokyčiams vietos bendruomenė turi būti pribrendusi, todėl VPS rengimo metu buvo atlikta išsami VVG teritorijos kultūros išteklių ir vietos gyventojų poreikių analizė, kuri pateikiama VPS 2.5. potemėje „VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai“.</p> <p>VPS 1.1 priemonės „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas įgyvendinimui“ įgyvendinimui skiriama daugiausiai lėšų todėl, kad ši priemonė turi užtikrinti socialinės atskirties mažinimą visose gyvenimo srityse, neišskiriant kultūros prieinamumo, įvairovės ir sklaidos VVG teritorijoje.</p> <p>VVG teritorijos bendruomenės telkimui ir bendradarbiavimo kultūrai plėtoti yra skirtos visos II prioriteto „Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį“ priemonės. Šių priemonių nauda daugialypė: bus puoselėjamos ne tik vietos tradicijos, stiprinama gyventojų kultūrinė tapatybė ir kūrybingumas. Naujos kultūros pagrindu (organiškai integruojant ir istorijos bei kultūros paveldą) bus stiprinama VVG teritorijos bendruomenės socialinė sanglauda ir mažinama silpniausių bendruomenės narių atskirtis. Galima teigti, kad pasirinktų VPS priemonių rinkinys leis VVG „Radviliškio lyderis“ labai konkrečiais darbais realizuoti pasirinktą bendrystės kultūros kūrimo misiją.</p>
8.9.2.	<p><i>VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS:</i></p> <p>Prieš kiekvieną kvietimą teikti vietos projektų paraiškas VVG teritorijoje bus organizuojami informaciniai renginiai potencialiems vietos projektų pareiškėjams, kuriuose bus atskleidžiamos numatytų įgyvendinti priemonių kultūros plėtros aspektai, t.y. bus nurodomos veiklos, kurios stiprina VVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinę tapatybę, didina jų kūrybiškumą, bendruomeniškumą ir ugdo pilietiškumą.</p> <p>VVG stebės vietos bendruomenės bendrystės kultūros plėtrą, atrinks pokyčių įgyvendinimo gerosios praktikos pavyzdžius ir užtikrins pasiektų laimėjimų sklaidą. Vykdam mokymus bus pasitelkti konkrečių sričių specialistai, galintys vietos pareiškėjams suteikti vertingų žinių, reikalingų planuojant ir įgyvendinant kultūros kaitos pobūdžio iniciatyvas. Pagal poreikį vietos projektų pareiškėjai bus konsultuojami asmeniškai.</p>
8.10.	Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):
8.10.1.	<p><i>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</i></p> <p>Atliekant išsamią VVG atstovaujamos teritorijos socialinės ir ekonominės situacijos analizę buvo analizuoti ir aplinkos būklę charakterizuojantys duomenys. Radviliškio rajono savivaldybės 2012–2020 metų strateginiame plėtros plane išsamiai aprašyta rajono aplinkos būklė ir numatytos priemonės jai gerinti. VPS trumpa informacija apie VVG teritorijos aplinkos būklę pateikta pateikiama VPS 2.4 potemės skirsnyje „Paslaugų sektorius“, 2.6 potemės skirsnyje „Vandens kokybė“. Be to, 2.6 potemės skirsnyje „Energijos gamybai naudotini atsinaujinantys ištekliai ir jos gamyba“ apibūdinama, kaip teritorijoje yra plėtojama atsinaujinanti energetika.</p> <p>Teigiamą įtaką VVG teritorijos darniam vystymuisi turės VPS I prioritetas „Socialinio verslo vystymas ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas“, kurio tikslas stiprinti VVG atstovaujamos teritorijos patrauklumą ir konkurencingumą užtikrinant socialinės ekonomikos plėtrą ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimą. Vystant socialinę ekonomiką neišvengiamai derinami ekonominiai, socialiniai ir aplinkosaugos tikslai. Todėl</p>

	<p>visos pirmojo prioriteto priemonės turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi:</p> <p>1.1 priemonė „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ numato didinti kaimo vietovių patrauklumą ir gyvenimo kokybę užtikrinant paslaugų reikšmingų kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai teikimą, įskaitant ir aplinkos tvarkymo paslaugas.</p> <p>1.2 priemone „Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ remiamas produkcijos iš vietos žaliavų gaminimas, naujų paslaugų sukūrimas panaudojant vietos išteklius (pvz., pastatus, gamtos išteklius, kultūros bei istorijos paveldą ir kt.).</p> <p>1.3 priemonė „Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai“ stiprinamas krašto ūkininkų konkurencingumas didinant jų pagamintos produkcijos pridėtinę vertę. Tai aplinkai draugiška žemės ūkio plėtros kryptis, ypač palankus aplinkos požiūriu yra vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas įgyvendinant rinkodaros priemones.</p> <p>1.4 priemonė „Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“ užtikrins regioninių produktų rinkodaros sistemą ir maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“. Tiesioginių ryšių tarp vartotojų ir gamintojų plėtojimas turi daugialypį teigiamą poveikį aplinkai. Pvz., vien vietos produkcijos (natūralių ir šviežių produktų) įsitvirtinimas rinkoje mažina maisto produktų transportavimo išlaidas (aplinkosaugos aspektas) ir gerina tiek vartotojų (kokybiški maisto produktai, sveika mityba, kulinarinis paveldas ir kt.), tiek vietos gamintojų gyvenimo kokybę (didesnės piniginės pajamos, vietoje suvartojami švieži maisto produktai ir kt.).</p> <p>Darniam VVG teritorijos vystymui turės teigiamos įtakos ir VPS II prioritetas „Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį“, kurio tikslas ugdyti vietos bendruomenių ir kitų NVO institucinius gebėjimus veikti kartu ir praktiškai realizuoti vietos bendruomenės socialinį potencialą, išmokant ją geriau valdyti vietos gamtos išteklius, mažinti grėsmes visuomenės sveikatai ir mažinti demografijos ir emigracijos sukeltas problemas.</p> <p>Visos antrojo prioriteto priemonės turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi:</p> <p>2.1 priemonė „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ skirta telkti kaimo gyventojus ir juos atstovaujančias NVO į tematinius bendradarbiavimo tinklus. Socialinė integracija ir tuo pačiu teigiamas poveikis aplinkai bus užtikrinamas plėtojant savanorišką veiklą bei kuriant sveikatą puoselėjančių bendruomenių ir kt. tinklus.</p> <p>2.2 priemonė „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ skirta organizuoti vaikų ir jaunimo neformalų ugdymą, tiesiogiai susijusį su bendruomenės organizavimu ir socialinės atskirties mažinimu. Jaunimo įtraukimas į socialinių paslaugų, teikiamu bendruomenės lygiu, organizavimą, taip pat daugiavaikių ir kitų paramos pageidaujančių šeimų rėmimas, įtraukiant šių šeimų vaikus ir kitus šeimos narius į „hobby“ pobūdžio žemės ūkio veiklą, pvz., bitininkystę, dekoratyvinių augalų, naminių gyvūnų bei paukščių auginimą ir pan. turės labai stiprų ir ilgalaikį teigiamą poveikį darniam vystymui.</p> <p>2.3 priemone „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ remiami mokymų projektai, kurių metu potencialiems projektų pareiškėjams ir vykdytojams bus suteikiamos būtinos žinios ir darniojo vystymosi srityje.</p>
8.10.2.	<p><i>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visiems vietos projektams, įgyvendinamiems pagal VPS, atrankos metu bus taikoma tinkamumo sąlyga pagrįsti, kad vietos projektas atitinka darniojo vystymosi aspektą ir /arba neturės neigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi; vietos projektų atrankos metu, iškilus abejonėms dėl vietos projekto atitikties darniojo vystymosi tinkamumo kriterijui, bus papildomai konsultuojamasi su specialistais, turinčiais kompetencijos tinkamai įvertinti darnaus vystymosi visus aspektus; - vietos projektų vykdytojams rengiant projektus ar projektų įgyvendinimo metu

	<p>iškilius poreikiui, bus teikiama metodinė pagalba darniojo vystymosi klausimais; Surinkus iš potencialių pareiškėjų projektinius pasiūlymus (trumpus projektų idėjų aprašymus) išaiškės galimų projektų tobulinimo poreikis, įskaitant ir konsultacijas darniojo vystymosi klausimais. Šios konsultacijos bus teikiamos rengiant projektą ir esant būtinybei - projekto įgyvendinimo metu.</p> <ul style="list-style-type: none"> - VPS rezultatų sklaidos metu bus raginama naudotis gerąja VVG teritorijos darnaus vystymo praktika: potencialiems vietos projektų pareiškėjams bus pristatomi įgyvendinti projektai, galintys būti pavyzdžiu, kaip galima realiai užtikrinti VVG teritorijos darnų vystymą; - VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu bus taikomos kompleksinės priemonės (vieši susitikimai, individualios konsultacijos, viešinimo medžiaga ir t.t.) nuolat primenančios potencialiems vietos projektų vykdytojams, jog VPS finansuojamais vietos projektais siekiama telkti vietos bendruomenę ir ją orientuoti į ilgalaikę ir darnią krašto plėtrą.
8.11.	Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas
8.11.1.	<p><i>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</i></p> <p>Rengiant VPS didelis dėmesys buvo skiriamas pačiam strategijos rengimo procesui: įvairiais būdais buvo siekiama įtraukti kuo daugiau vietos gyventojų, neišskiriant gyventojų pagal lytį, amžių, įsitikinimus ir pan.</p> <p>Papildomos pastangos buvo skirtos išanalizuoti socialiai pažeidžiamų grupių - vienišų motinų/tėvų, bedarbių, priklausomybių turinčių asmenų, neįgaliųjų, socialinės rizikos šeimų, daugiavaikių šeimų, vienišų senyvo amžiaus žmonių, jaunų šeimų - situaciją ir poreikius. Vietos gyventojų anketinė apklausa aprėpė vyrus ir moteris, jaunimą ir vyresnio amžiaus gyventojus, taip pat skirtingų profesijų, skirtingo socialinio statuso ir skirtingo dydžio pajamas uždirbančius gyventojus.</p> <p>Rengiant strategiją buvo ieškoma atsakymo į VVG iškeltą uždavinį numatyti tokias VPS priemones, kurios stiprintų socialinę sanglaudą ir sprendamos kaimo gyventojų daugumai aktualius dalykus užtikrintų veiksmingą socialinės atskirties ir skurdo mažinimą bei vietos jaunimo (įskaitant ir jaunas šeimas) integraciją į vietos bendruomenę.</p> <p>VVG „Radviliškio lyderis“ pasirinktos kai kurios VPS priemonės yra tiesiogiai skirtos padėti jaunoms šeimoms kaime, ypač derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, jaunimo saviraiškai, taip pat VPS užprogramuotas didelis dėmesys senyvo amžiaus ir/arba negalia turinčių asmenų specifinių poreikių.</p>
8.11.2.	<p><i>VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - administracijos darbuotojai bus atrenkami išimtinai tik pagal jiems taikomus kvalifikacijos reikalavimus, todėl tautinė kilmė, religija ar įsitikinimai, negalia, šeimyninė padėtis, lytinė orientacija negalės tapti įsidarbinimo VVG administracijoje kliūtimi. - organizuojant VVG tarybos darbą visu VPS įgyvendinimo laikotarpiu bus laikomasi reikalavimo užtikrinti VVG taryboje deramą įvairaus amžiaus asmenų ir jų lyčių santykį, t.y. ne mažiau kaip 35 proc. VVG tarybos narių kad būtų iki 40 m. amžiaus jų išrinkimo į VVG tarybą dieną, taip pat kad būtų užtikrintas abiejų lyčių atstovų 40:60 santykis. Renkant į VVG tarybos narius kliūtimi negali būti tautinė kilmė, religija ar įsitikinimai, negalia, šeimyninė padėtis, lytinė orientacija; - kviečiant teikti vietos projektų paraiškas bus taikoma tinkamumo sąlyga pagrįsti, kad vietos projektas prisideda prie moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo ir/arba neturės neigiamos įtakos šio principo įgyvendinimui; - bus tvirtinami tik projektai, atitinkantys reikalavimą nepažeisti moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo; - pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus bus pateikiami gerosios praktikos pavyzdžiai (jau įgyvendinti projektai), kuriais buvo prisidedama prie moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo. Potencialiems vietos

<p>projektų pareiškėjams bus nuolat primenama apie būtinybę imtis veiksmų, kurie prisideda prie minėto principo įtvirtinimo VVG teritorijoje;</p> <ul style="list-style-type: none">
- vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas potencialūs vietos projektų pareiškėjai bus individualiai konsultuojami moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo klausimais, esant poreikiui potencialiems pareiškėjams bus teikiama kita metodinė pagalba.
--

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1.VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1.VPS prioritetą Nr. 1 „Socialinio verslo vystymas ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas“		
9.1.2. VPS priemonė „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų teikimas ir susijusios infrastruktūros geresnis panaudojimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5)		
9.1.3.	VPS priemonės tikslas: <i>didinti kaimo vietovių patrauklumą ir gyvenimo kokybę užtikrinant paslaugų reikšmingų kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai teikimą ir jų prieinamumą. Šiam tikslui pasiekti įgalinti vietos bendruomenes vykdyti ūkinę veiklą ir tinkamai panaudoti kaimo vietovėse esančius viešuosius pastatus bei viešąsias erdves.</i>	
9.1.4.	Priemonės apibūdinimas	<p>Priemonė yra skirta palaikyti kaimo vietovių gyvybingumą stiprinant vietos paslaugų pasiūlą. Kaimo gyventojams, ypač vyresnio amžiaus ir mažiau mobiliems, itin aktualu už priimtina kainą garantuotai gauti namų ūkių funkcionavimui būtinas paslaugas. Priemonės įgyvendinimas prisidės prie kaimo gyventojų socialinės atskirties ir skurdo mažinimo, nes įgalins projektų pareiškėjus imtis socialinio ir/arba bendruomeninio verslo ir pasirūpinti svarbiausių kaimo gyventojų poreikių patenkinimu. Vadovaujantis viešuoju interesu bus galima įsigyti paslaugoms teikti reikiamą įrangą ir užtikrinti pasirinktų paslaugų, reikšmingų kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai, teikimą ir prieinamumą.</p> <p>Priemonės įgyvendinimas padės vietos bendruomeninėms organizacijoms ir kitoms kaimo vietovėse veikiančioms NVO geriau panaudoti kaimo vietovėse esančius viešuosius pastatus bei viešąsias erdves..</p> <p>Pagal priemonę vykdoma ūkinė veikla turi atitikti nacionalinę socialinio verslo koncepciją (kuri apibūdina tiek pilietinio, tiek privataus sektoriaus dalyvavimą vystant socialinį verslą) ir/arba bendruomeninį verslą.</p> <p>Priemonės tikslus labiausiai atitinka socialinės partnerystės pagrindu kuriamų paslaugų centrų (įveiklinančių viešuosius pastatus ir erdves) rėmimas.</p> <p>Investicijos yra tiesiogiai susijusios su darbo vietų kūrimu.</p> <p>Planuojamas sukurti darbo vietų skaičius – 17 vnt.</p> <p>Planuojamas įgyvendinti projektų skaičius – 8 vnt.</p>
9.1.5.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	<i>Pažymėkite ženklą „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.</i> <i>Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.</i>
9.1.5.1	<i>pelno</i>	☒
9.1.5.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.6.	Tinkami paramos gavėjai	<p>Kaimo bendruomenės ir kitos NVO, taip pat kiti socialinio verslo subjektai.</p> <p>Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik Radviliškio rajone registruoti ir VVG teritorijoje veiklą vykdančios subjektai</p>

		(asmenys).
9.1.7.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos gyventojai, kuriems bus teikiamos būtinos paslaugos, taip pat projektą įgyvendinantys socialinio verslo subjektai.
9.1.8.	Tinkamumo sąlygos	<i>Pirmoji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektas turi atitikti nacionalinę socialinio verslo koncepciją ir/arba bendruomeninį verslą. <i>Atroji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektui įgyvendinti turi būti sukuriamos ir išlaikomos darbo vietos.
9.1.9.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Vietos projektų atrankos kriterijai, kurie naudojant balų sistemą bus taikomi siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius (sukuriančius didžiausią pridėtinę vertę) vietos projektus: 1. Projekto naudos gavėjų skaičius. 2. Projekte numatyta vietos gyventojų savanoriška veikla.
9.1.10.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	112910 Eur.
9.1.11.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 80 proc.
9.1.12. VPS priemonė „Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6)		
9.1.13.	VPS priemonės tikslas: atskleisti vietos išteklių geresnio panaudojimo galimybes verslo plėtrai ir darbo vietoms kurti.	
9.1.14.	Priemonės apibūdinimas	Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos vietos ūkininkams ir verslininkams, kurie verslo plėtrai novatoriškai panaudos vietos išteklius. Remiamos VVG teritorijos lygmens inovacijos, t.y., bandomojo pobūdžio projektai, demonstruojantys bendruomenei vietos išteklių svarbą ir tikrąją vertę plėtojant vietos verslą. Priemonės įgyvendinimas skatins produkcijos iš vietos žaliavų gaminimą, taip pat naujų paslaugų sukūrimą geriau panaudojant turimus pastatus, gamtą ir jos gėrybes, kultūros bei istorijos paveldą, taip pat kitus vietos plėtrai menkai panaudotus išteklius. Bus remiami inovatyvūs projektai. Inovacija gali būti naujo produkto, naujo gamybos būdo, naujos organizacijos modelio ar naujos rinkos įvedimas, taip pat kitose vietovėse įgyvendintų inovacijų perkėlimas ir pritaikymas VVG teritorijai. Inovacijų rėmimas skatins vietos ūkininkus, verslininkus ir visą bendruomenę iš naujo įvertinti turimus vietos plėtros išteklius bei įsitikinti šių išteklių panaudojimo naujomis galimybėmis. Priemonę įgyvendinantys projektai skirti didinti vietos produkcijos pridėtinę vertę bei stiprinti krašto konkurencingumą ir tuo pačiu sudaryti palankias sąlygas nedarbui mažinti bei spręsti kitas vietos

		plėtos gyvybingumo palaikymo problemas. Investicijos yra tiesiogiai susijusios su darbo vietų kūrimu. Planuojamas sukurti darbo vietų skaičius – 6 vnt. Planuojamas įgyvendinti projektų skaičius – 5 vnt.
9.1.15.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	<i>Pažymėkite ženklą „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai. Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.</i>
9.1.15.1	<i>pelno</i>	☒
9.1.15.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.16.	Tinkami paramos gavėjai	VVG teritorijoje veiklą vykdančios privatūs juridiniai asmenys (labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės) ir/arba fiziniai asmenys (ūkininkai).
9.1.17.	Priemonės tikslinė grupė	Visi VVG teritorijos gyventojai ir paramos gavėjai
9.1.18.	Tinkamumo sąlygos	<i>Pirmoji projektų tinkamumo sąlyga:</i> sukurtos ir išlaikytos darbo vietos. <i>Atroji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektui įgyvendinti panaudojami vietos ištekliai: vietos žaliavos, pastatai, gamta ir jos gėrybės, kultūros bei istorijos paveldas ir kt.
9.1.19.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Du svarbiausi vietos projektų atrankos kriterijai, kurie naudojant balų sistemą bus taikomi siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus: 1. Naujų darbo vietų skaičius (įdarbinami tik kaimo vietovėse registruoti ir/arba gyvenantys asmenys); 2. Projektas prisideda prie vietos kultūros ir (ar) istorijos paveldo išsaugojimo ir panaudojimo verslo plėtrai.
9.1.20.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	60000 Eur.
9.1.21.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 70 (kai projektą teikia pareiškėjas, atitinkantis labai mažai įmonei keliamus reikalavimus); iki 50 (kai projektą teikia pareiškėjas, atitinkantis mažai arba vidutinei įmonei keliamus reikalavimus).
9.1.22. VPS priemonė „Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7)		
9.1.23.	VPS priemonės tikslas: stiprinti vietos ūkininkų konkurencingumą didinant žemės ūkio ir maisto produktų pridėtinę vertę.	
9.1.24.	Priemonės apibūdinimas	Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos žemės ūkio produkcijos antriniam perdirbimui skatinti ir rinkodaros priemonėms įgyvendinti, siekiant kuo labiau padidinti vietos ūkininkų pagamintos produkcijos pridėtinę vertę. Priemonę įgyvendinantys projektai bus novatoriški, nes atskleis naujus ūkių stiprinimo būdus. Inovacija gali būti naujo produkto, naujo gamybos būdo,

		<p>naujos organizacijos modelio ar naujos rinkos įvedimas, taip pat kitose vietovėse įgyvendintų inovacijų perkėlimas ir pritaikymas VVG teritorijai. Vietos ūkininkų konkurencingumo stiprinimas sudarys palankias sąlygas kurti naujas, orų pragyvenimo lygį garantuojančias darbo vietas kaime.</p> <p>Investicijos yra tiesiogiai susijusios su darbo vietų kūrimu.</p> <p>Planuojamas sukurti darbo vietų skaičius – 4 vnt.</p> <p>Planuojamas įgyvendinti projektų skaičius – 3 vnt.</p>
9.1.25.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	<p><i>Pažymėkite ženklą „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.</i></p> <p><i>Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.</i></p>
9.1.26.1	<i>pelno</i>	☒
9.1.26.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.27.	Tinkami paramos gavėjai	VVG teritorijoje veiklą vykdančios privatūs fiziniai asmenys (ūkininkai) ir ūkininkų kooperatyvai.
9.1.28.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos ūkininkai ir ūkininkų kooperatyvų nariai.
9.1.29.	Tinkamumo sąlygos	<p><i>Pirmoji projektų tinkamumo sąlyga:</i></p> <p>Projektu kuriamos naujos darbo vietos.</p> <p><i>Atroji projektų tinkamumo sąlyga:</i></p> <p>projektas skirtas žemės ūkio produkcijos antriniam perdirbimui ir/arba rinkodaros priemonėms įgyvendinti, siekiant padidinti kuriamos produkcijos pridėtinę vertę.</p>
9.1.30.	Vietos projektų atrankos kriterijai	<p>Du svarbiausi vietos projektų atrankos kriterijai, kurie naudojant balų sistemą, bus taikomi siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Naujų darbo vietų skaičius; 2. Vietos projektas įgyvendina VVG teritorijos masto inovaciją.
9.1.31.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	66666 Eur.
9.1.32.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	<p>iki 70 (kai projektą teikia pareiškėjas, atitinkantis labai mažai įmonei keliamus reikalavimus);</p> <p>iki 50 (kai projektą teikia pareiškėjas, atitinkantis mažai arba vidutinei įmonei keliamus reikalavimus).</p>
9.1.33. VPS priemonė „Bendradarbiavimo rėmimas vykdančių regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8)		
9.1.34.	VPS priemonės tikslas: užtikrinti NVO, vykdančių ūkinę veiklą, bendradarbiavimą su vietos ūkininkais, verslininkais ir amatininkais sukuriant regioninių produktų rinkodaros sistemą ir maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“.	
9.1.35.	Priemonės apibūdinimas	Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos pilietinės visuomenės sektoriui įgalinti. Projektų pareiškėjai – kaimo vietovėje veikiančias NVO galės

		<p>gauti paramą įsigyti reikiamą įrangą vietos produkcijai iš kaimo gyventojų, ūkininkų, amatininkų ir verslininkų supirkti, perdirbti, saugoti ir paruošti pardavimui, taip pat parduoti vietos produkciją pelningose rinkose.</p> <p>Priemonė kuria socialinio ir/arba bendruomeninio verslo pagrindus kaime, nes skatina NVO, vykdyti ekonomiškai naudingą bendradarbiavimą su smulkiais vietos produkcijos gamintojais.</p> <p>NVO, vykdydama regioninių produktų rinkodarą ir plėtodama tiesioginius ryšius tarp vartotojų ir gamintojų, padės pastariesiems pelningiau realizuoti savo produkciją. Naudingas bendradarbiavimas užtikrins ir maisto grandinės „<i>nuo lauko iki stalo</i>“ sukūrimą.</p> <p>Priemonės įgyvendinimas skatins kaimo gyventojų ekonominį aktyvumą ir geresnį turimų gamybinių pajėgumų panaudojimą, taip pat užtikrins jaunimo užimtumą ir darbo kultūros palaikymą, nes realiai gerins gyvenimo kokybę kaime.</p> <p>Investicijos yra tiesiogiai susijusios su darbo vietų kūrimu.</p> <p>Planuojamas sukurti darbo vietų skaičius – 3 vnt.</p> <p>Planuojamas įgyvendinti projektų skaičius – 3 vnt.</p>
9.1.36.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	<p><i>Pažymėkite ženklą „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.</i></p> <p><i>Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.</i></p>
9.1.36.1	<i>pelno</i>	☒
9.1.36.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.37.	Tinkami paramos gavėjai	Bendruomeninės organizacijos ir kitos VVG teritorijoje veikiančios NVO.
9.1.38.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos gyventojai.
9.1.39.	Tinkamumo sąlygos	<p><i>Pirmoji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektas turi atitikti nacionalinę socialinio verslo koncepciją ir/arba bendruomeninį verslą.</p> <p><i>Atroji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektas turi užtikrinti regioninių produktų rinkodarą ir tiesioginių ryšių tarp vartotojų ir gamintojų plėtojimą bei maisto grandinės „<i>nuo lauko iki stalo</i>“ sukūrimą.</p>
9.1.40.	Vietos projektų atrankos kriterijai	<p>Du svarbiausi vietos projektų atrankos kriterijai, kurie naudojant balų sistemą bus taikomi siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius (sukuriančius didžiausią pridėtinę vertę) vietos projektus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekto paraiškoje nurodytas vietos gyventojų, įtrauktų į projekto įgyvendinimo veiklas, skaičius. 2. Naujų darbo vietų skaičius
9.1.41.	Didžiausia paramos suma vietos projektui	52000 Eur.

	(Eur)	
9.1.42.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 80 proc.
9.1.43.VPS prioritetas Nr. 2 „Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį“		
9.1.44. VPS priemonė „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9)		
9.1.45.	VPS priemonės tikslas: telkti kaimo gyventojus ir juos atstovaujančias NVO į tematinius bendradarbiavimo tinklus, skatinti savanorišką veiklą ir ją nukreipti socialinės integracijos linkme.	
9.1.46.	Priemonės apibūdinimas	<p>Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos pilietinei visuomenei stiprinti tiesiogiai nekuriant darbo vietų, bet telkiant kaimo gyventojus ir juos atstovaujančias NVO į tematinius bendradarbiavimo tinklus ir organizuojant kaime savanorišką veiklą.</p> <p>Priemonės įgyvendinimas prisidės prie kaimo viešojo gyvenimo atnaujinimo ir patrauklumo didinimo, vietos gyventojams naudingų viešųjų veiklų įgyvendinimo ir jaunimo užimtumo gerinimo. Priemonę įgyvendinantys projektai ugdys kaimo bendruomeninių organizacijų ir kitų NVO žmogiškuosius ir institucinius gebėjimus veikti kartu ir praktiškai realizuoti savanoriškos veiklos potencialą.</p> <p>Kuriant tematinius bendradarbiavimo tinklus pirmenybė bus teikiama saugiai kaimynystei užtikrinti, įskaitant priešgaisrinės saugos geresnį organizavimą, taip pat sveikai gyvensenai ir sportui populiarinti, jaunimo užimtumui gerinti bei kitoms vietos bendruomeninio gyvenimo formoms atnaujinti.</p> <p>Pagal priemonę vykdoma projektinė veikla sumažins kaimo lyderių administracinę naštą, be to kooperuotai vykdoma veikla leis lengviau pasiekti projektams įgyvendinti reikiamą žmogiškųjų išteklių kritinę masę, užtikrins kokybiškesnį projektų įgyvendinimą, taip pat leis lengviau projektinę veiklą kaime orientuoti socialinės sanglaudos uždaviniams spręsti.</p> <p>Investicijos nėra tiesiogiai susijusios su darbo vietų kūrimu.</p> <p>Planuojamas įgyvendinti projektų skaičius – 5 vnt.</p>
9.1.47.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	<i>Pažymėkite ženklą „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai. Fizinį asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.</i>
9.1.47.1	<i>pelno</i>	☐
9.1.47.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.1.48.	Tinkami paramos gavėjai	Radviliškio rajone registruotos ir VVG teritorijoje veikiančios bendruomeninės organizacijos ir kitos NVO.
9.1.49.	Priemonės tikslinė	

	grupė	VVG teritorijos gyventojai.
9.1.50.	Tinkamumo sąlygos	<i>Pirmoji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektas turi užtikrinti NVO bendradarbiavimą, t.y. projektą įgyvendinti turi mažiausiai trys bendruomeninės organizacijos ir/arba kitos kaimo NVO. <i>Atroji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektas turi užtikrinti NVO bendros veiklos pakankamą teritorinę aprėptį, t.y. projekto naudos gavėjai privalo būti mažiausiai dviejų seniūnijų atstovai.
9.1.51.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Du svarbiausi vietos projektų atrankos kriterijai, kurie naudojant balų sistemą bus taikomi siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius (sukuriančius didžiausią pridėtinę vertę) vietos projektus: 1. Projekto naudos gavėjų skaičius; 2. Projekto naudos gavėjų teritorinė aprėptis (projekto naudos gavėjais bus daugiau kaip 2 seniūnijų gyventojai).
9.1.52.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	40000 Eur.
9.1.53.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 80 proc. (projektas susijęs su investicijomis į materialųjį turtą ir žmogiškąjį kapitalą) iki 95 proc. (veiklos projektas susijęs su investicijomis į žmogiškąjį kapitalą)
9.1.54. VPS priemonė „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-10)		
9.1.55.	VPS priemonės tikslas: organizuoti vaikų ir jaunimo patyriminį ugdymą, tiesiogiai susijusį su bendruomenės organizavimu ir socialinės atskirties mažinimu.	
9.1.56.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė skirta įtraukti kaimo vaikus ir jaunimą į bendruomenės organizavimą bei socialinių paslaugų teikimą, pvz., daugiavaikių ir kitų, paramos pageidaujančių, šeimų rėmimą. Kaimo vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymo gerinimas, suteikiant ugdymui (įtraukimas į bendruomenės reikalų sprendimą) bendruomeninio gyvenimo patirties kaupimo formą, užtikrins kaime ne tik naują švietimo kokybę, bet ir garantuos jos visuotinį pobūdį. Priemonės įgyvendinimas paskatins pačius jaunuolius bendradarbiauti tarpusavyje, o patį ugdymo procesą pavers išskirtiniu bendruomenės įvykiu, telkiančiu bendruomenę ir atskleidžiančių novatoriškas jos atsinaujinimo galimybes. Įgyvendinami priemonės projektai leis geriau perduoti vietos jaunimui bendruomenėje egzistuojantį socialinį kapitalą (jos narių ryšius ir gyvenimišką patirtį), o bendruomenei perimti jaunimo siūlomas idėjas, bendrą veiklą siejant su darbo kultūros ugdymu (pvz. „hobby“ pobūdžio

		žemės ūkio veikla - dekoratyvinių augalų, naminių gyvūnų bei paukščių auginimu ir pan.) ir socialinių inovacijų įgyvendinimu, skirtų socialinei atskirčiai mažinti. Priemonės įgyvendinimo lėšos nėra tiesiogiai skirtos darbo vietoms kurti. Investicijos nėra tiesiogiai susijusios su darbo vietų kūrimu. Planuojamas įgyvendinti projektų skaičius – 5 vnt.
9.1.57.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	<i>Pažymėkite ženklą „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai. Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.</i>
9.1.57.1	<i>pelno</i>	☐
9.1.57.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.1.58.	Tinkami paramos gavėjai	Bendruomeninės organizacijos, kitos VVG teritorijoje veikiančios NVO ir jaunimo organizacijos. Savivaldybės įsteigtos viešosios įstaigos, kai jų įgyvendinamas projektas atitinka viešąjį interesą.
9.1.59.	Priemonės tikslinė grupė	Jaunimas ir socialiai pažeidžiamų grupių (senyvo amžiaus žmonės, negalią turintys asmenys ir kt.) atstovai ir/arba skurdo riziką patiriančių šeimų ir/arba daugiavaikių šeimų nariai.
9.1.60.	Tinkamumo sąlygos	<i>Pirmoji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektas turi būti skirtas kaimo vaikų ir jaunimo socializacijai tobulinti, kaimo vaikų ir jaunimo ugdymo veiklą siejant su vietos bendruomenės organizavimu. <i>Atroji projektų tinkamumo sąlyga:</i> projektas turi įgyvendinti bent vieną socialinę inovaciją VVG teritorijos mastu (išbandomas naujas organizacijos modelis, naujas veikimo būdas, kuriamos naujos bendradarbiavimo formos, užmezgami nauji socialiniai ryšiai, teikiamos naujos socialinės paslaugos), skirtą socialinei atskirčiai kaimo bendruomenėje mažinti.
9.1.61.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Du svarbiausi vietos projektų atrankos kriterijai, kurie naudojant balų sistemą bus taikomi siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius (sukuriančius didžiausią pridėtinę vertę) vietos projektus: 1. Projekto naudos gavėjų skaičius; 2. Prie paraiškos pridėti projekto aktualumą ir novatoriškumą pagrindžiantys dokumentai (apklausa, tyrimas, analizė, susirinkimo protokolai ar kt.).
9.1.62.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	37000 Eur.

9.1.63.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 80 proc. (projektas susijęs su investicijomis į materialųjį turtą ir žmogiškąjį kapitalą) iki 95 proc. (veiklos projektas susijęs su investicijomis į žmogiškąjį kapitalą)
9.1.64. VPS priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3)		
9.1.65.	VPS priemonės tikslas: suteikti projektų pareiškėjams ir vykdytojams reikiamą kompetenciją, būtiną įgyvendinti vietos projektus.	
9.1.66.	Priemonės apibūdinimas	<p>Priemonė skirta kaimo bendruomenių ir kitų kaimo vietovėse veikiančių NVO atstovų projektų rengimo ir/arba įgyvendinimo kompetencijai ugdyti, bet ne darbo vietoms kurti. Pagal priemonę vykdomas mokymas ir įgūdžių įgijimas išimtinai siejamas su vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų pasirengimu įgyvendinti vietos plėtros strategiją. Šios priemonės įgyvendinimas vietos projektų pareiškėjams ir vykdytojams laiduoja galimybę įgyti reikiamų žinių ir gebėjimų bei atrasti naujų kaimo viešojo gyvenimo prasių, reikalingų telkti kaimo gyventojus.</p> <p>Priemonės įgyvendinimas grindžiamas veiksmingumo ir novatoriškumo principais - kokybiškų mokymo rezultatų bus siekiama taupiai naudojant turimus išteklius ir sumaniai taikant įvairias mokymo organizavimo formas.</p> <p>Kartu su vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų kompetencijos ugdymu bus vykdoma ir vietos sprendimų paieška, ją siejant su VVG teritorijos ūkinės, socialinės, kultūrinės raidos aktualijomis bei inovacijų diegimo gerosios praktikos pasauliniu kontekstu.</p> <p>Investicijos nėra tiesiogiai susijusios su darbo vietų kūrimu.</p> <p>Planuojamas įgyvendinti projektų skaičius – 3 vnt.</p>
9.1.67.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	<i>Pažymėkite ženklą „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai. Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.</i>
9.1.67.1	<i>pelno</i>	☐
9.1.67.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.1.68.	Tinkami paramos gavėjai	Bendruomeninės organizacijos ir kitos VVG teritorijoje veikiančios NVO.
9.1.69.	Priemonės tikslinė grupė	Vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai.
9.1.70.	Tinkamumo sąlygos	<i>Pirmoji projektų tinkamumo sąlyga: projektas turi būti skirtas vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų kompetencijai tobulinti; Atroji projektų tinkamumo sąlyga:</i>

		projekte numatytas vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas bei įgūdžių įgijimas savo tematika turi atitikti VPS priemonių tikslus ir jiems pasiekti reikalingų žinių poreikius.
9.1.71.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Du svarbiausi vietos projektų atrankos kriterijai, kurie naudojant balų sistemą bus taikomi siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius (sukuriančius didžiausią pridėtinę vertę) projektus: <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekto įgyvendinimo metu suorganizuoto mokymo proceso dalyvių skaičius; 2. Projekto įgyvendinimo metu suorganizuotų mokymo renginių skirtinga tematika skaičius.
9.1.72.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	15000 Eur.
9.1.73.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 100 proc.

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas		
	Planuojami veiksmai	Sąsaja su VPS ir priemonėmis
10.1.	2015 m.	
	Neplanuojama	
10.2.	2016 m.	
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Parengiamieji darbai: sutarties su Agentūra pasirašymas, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai, avansinio mokėjimo prašymo teikimas, VPS įgyvendinimą administruojančių asmenų atranka ir įdarbinimas, biuro įrangos įsigijimas, biuro patalpų remontas (<i>II-III ketvirtis</i>) 2. Metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 3. 1-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>III ketvirtis</i>) 4. Potencialių projektų pareiškėjų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 5. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>).	Parengiamieji darbai ir potencialių projektų paraiškų konsultavimas
10.2.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-IV ketvirtis</i>)	Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis
10.3.	2017 m.	
10.3.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. 2-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>I ketvirtis</i>) 2. Metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 3. Potencialių projektų pareiškėjų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 4. Metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 5. 3-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>III ketvirtis</i>) 6. 1-ojo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas (<i>IV ketvirtis</i>) 7. 1-ojo kvietimo vietos projektų rinkimas (<i>IV ketvirtis</i>) 8. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>)	1-asis kvietimas skelbiamas 1-ojo prioriteto priemonėms „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų teikimas ir susijusios infrastruktūros geresnis panaudojimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5) ir „Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8)
10.3.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: 1. VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-IV ketvirtis</i>)	Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis

	2. Potencialių vietos projektų paraiškų teikėjų mokymai (<i>I-IV ketvirtis</i>)	
10.4.	2018 m.	
10.4.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1-ojo kvietimo vietos projektų paraiškų surinkimas, vertinimas ir tvirtinimas (<i>I-II ketvirtis</i>) 2. 1-ojo kvietimo sutarčių su vietos projektų vykdytojais pasirašymas (<i>II ketvirtis</i>) 3. 4-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>I ketvirtis</i>) 4. Metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 5. 2-ojo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas (<i>I ketvirtis</i>) 6. 2-ojo kvietimo vietos projektų paraiškų surinkimas, vertinimas ir tvirtinimas (<i>I-III ketvirtis</i>) 7. 2-ojo kvietimo sutarčių su vietos projektų vykdytojais pasirašymas (<i>III ketvirtis</i>) 8. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 9. Projektų pareiškėjų ir vykdytojų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 10. 5-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>III ketvirtis</i>) 11. Metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 12. 3-ojo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas (<i>III ketvirtis</i>) 13. 3-ojo kvietimo vietos projektų paraiškų surinkimas ir vertinimas (<i>III-IV ketvirtis</i>) 14. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>) 	<p>2-asis kvietimas skelbiamas visoms 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms, išskyrus 2 prioriteto priemonę „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3)</p> <p>3-asis kvietimas skelbiamas visoms 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms</p>
10.4.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-IV ketvirtis</i>) 2. Potencialių vietos projektų paraiškų teikėjų mokymai (<i>I-IV ketvirtis</i>) 	<p>Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis</p>
10.5.	2019 m.	
10.5.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 3-ojo kvietimo vietos projektų paraiškų vertinimas ir tvirtinimas (<i>I ketvirtis</i>) 2. 3-ojo kvietimo sutarčių su vietos projektų vykdytojais pasirašymas (<i>I ketvirtis</i>) 3. 6-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>I ketvirtis</i>) 4. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 	<p>4-asis kvietimas skelbiamas visoms 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms, išskyrus 2 prioriteto priemonę „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3)</p>

	<p>5. Metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>)</p> <p>6. Projektų pareiškėjų ir vykdytojų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>)</p> <p>7. 7-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>III ketvirtis</i>)</p> <p>8. Metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>)</p> <p>9. 4-ojo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas (<i>III ketvirtis</i>)</p> <p>10. 4-ojo kvietimo vietos projektų surinkimas, vertinimas ir tvirtinimas (<i>III-IV ketvirtis</i>)</p> <p>11. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>)</p>	
10.5.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-IV ketvirtis</i>) 2. Potencialių vietos projektų paraiškų teikėjų mokymai (<i>I-IV ketvirtis</i>) 	Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis
10.6.	2020 m.	
10.6.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 4-ojo kvietimo sutarčių su vietos projektų vykdytojais pasirašymas (<i>I ketvirtis</i>) 2. 8-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>I ketvirtis</i>) 3. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 4. Metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 5. Projektų pareiškėjų ir vykdytojų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 6. 9-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>III ketvirtis</i>) 7. Metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 8. 5-ojo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas (<i>III ketvirtis</i>) 9. 5-ojo kvietimo vietos projektų surinkimas, vertinimas ir tvirtinimas (<i>III-IV ketvirtis</i>) 10. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>) 	5-asis kvietimas skelbiamas visoms 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms
10.6.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-IV ketvirtis</i>) 	Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis

	2. Potencialių vietos projektų paraiškų teikėjų mokymai (<i>I-IV ketvirtis</i>)	
10.7.	2021 m.	
10.7.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 5-ojo kvietimo sutarčių su vietos projektų vykdytojais pasirašymas (<i>I ketvirtis</i>) 2. 10-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>I ketvirtis</i>) 3. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 4. Metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 5. Projektų pareiškėjų ir vykdytojų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 6. Metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 7. 6-ojo kvietimo teikti vietos projektų paraiškas skelbimas (<i>III ketvirtis</i>) 8. 6-ojo kvietimo vietos projektų surinkimas, vertinimas ir tvirtinimas (<i>III-IV ketvirtis</i>) 9. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>) 	6-asis kvietimas skelbiamas visoms 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms, išskyrus 2 prioriteto priemonę „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3)
10.7.2.	<p>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-IV ketvirtis</i>) 2. Potencialių vietos projektų paraiškų teikėjų mokymai (<i>I-IV ketvirtis</i>) 	Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis
10.8.	2022 m.	
10.8.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 6-ojo kvietimo sutarčių su vietos projektų vykdytojais pasirašymas (<i>I ketvirtis</i>) 2. 11-ojo mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>I ketvirtis</i>) 3. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 4. Metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 5. Projektų pareiškėjų ir vykdytojų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 6. Metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 7. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>) 	VPS įgyvendinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis

10.8.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: 1. VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-IV ketvirtis</i>) 2. Potencialių vietos projektų paraiškų teikėjų mokymai (<i>I-IV ketvirtis</i>)	Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis
10.9.	2023 m.	
10.9.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 2. Metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai (<i>iki Taisyklėse nustatyto termino</i>) 3. Projektų vykdytojų konsultavimas (<i>nuolat, pagal poreikį</i>) 4. VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas (<i>nuolat, pagal patvirtintą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką</i>) 5. 12-ojo (galutinio) mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai (<i>III ketvirtis</i>)	VPS įgyvendinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis
10.9.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: VPS įgyvendinimo viešinimas (<i>I-III ketvirtis</i>)	Aktyvumo skatinimo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis

11. VPS finansinis planas

VPS finansinis planas pagal prioritetus:					
11.1.	Prioriteto Nr.	VPS prioriteto pavadinimas	Planuojama paramos lėšų suma (Eur)	Planuojama lėšų (proc.)	
11.1.1.	1	Socialinio verslo vystymas ir vietos produkcijos pridėtinės vertės didinimas	1 559 198,00	78,38	
11.1.2.	2	Bendruomenės telkimas ir jaunimo įgalinimas mažinti socialinę atskirtį	430 082,00	21,62	
			Iš viso:1 989 280,00	Iš viso: 100,00	
VPS finansinis planas pagal priemones:					
11.2.	VPS priemonės pavadinimas	VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė	VPS priemonės kodas	Planuojama lėšų suma (Eur)	Planuojama lėšų (proc.)
11.2.1.	Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų teikimas ir susijusios infrastruktūros geresnis panaudojimas	1	LEADER-19.2-SAVA-5	903 332,00	45,41
11.2.2.	Ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius	1	LEADER-19.2-SAVA-6	299 983,00	15,08
11.2.3.	Parama žemės ūkio produkcijos perdirbimui ir rinkodarai	1	LEADER-19.2-SAVA-7	199 923,00	10,05
11.2.4	Bendradarbiavimo rėmimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant maisto grandinę „nuo lauko iki stalo“	1	LEADER-19.2-SAVA-8	155 960,00	7,84
11.2.5	Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas	2	LEADER-19.2-SAVA-9	200 121,00	10,06

11.2.6	Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą	2	LEADER-19.2-SAVA-10	185 003,00	9,30						
11.2.7	Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas	2	LEADER-19.2-SAVA-3	44 958,00	2,26						
				Iš viso: 1 989 280,00	Iš viso: 100,00 (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos)						
11.3.	VPS administravimo išlaidų finansinis planas:										
	VPS administravimo išlaidų (KPP kodas 19.4) kategorijos	Planuojama lėšų (Eur)					Planuojama lėšų (proc.)				
11.3.1.	VVG veiklos išlaidos	372 990,00					75,00 proc. visos VVG administravimui planuojamos sumos.				
11.3.2.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos	124 330,00					25,00 proc. visos VVG administravimui planuojamos sumos.				
11.3.3.	Iš viso:	497 320,00					20,00 proc. visos VPS įgyvendinti skirtos sumos.				
11.4.	Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Iš viso:
11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos)	0	0	0	40	30	15	5	5	5	100 proc.
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos)	0	8	14	16	15	15	12	12	8	100 proc.
11.5.	Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai	Pagrindimas									
11.5.1.	Radviliškio rajono savivaldybė	Sudaryti teritoriniai susitarimai (VPS 13 priedas).									

12. VPS įgyvendinimo rodikliai

12.1. VPS pasiekimų produkto (anglų k. „output“) rodikliai

Eil. Nr.	VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas	ESIF teminiai tikslai									Iš viso:
		1	10	3	3	5-6	4	8	9	2	
		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys									
		1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C	
12.1.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):										
12.1.1.1.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė NVO, skaičius (vnt.)	3	2	-	0	-	-	0	14	-	19
12.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija / organizacija, skaičius (vnt.)	0	1	-	0	-	-	0	4	-	5
12.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVI, skaičius (vnt.)	0	0	-	0	-	-	3	0	-	3
12.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):	0	0	-	3	-	-	2	0	-	5
12.1.1.4.1.	<i>iš jų iki 40 m.</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso: 3 moterų: 1 vyrų: 2
12.1.1.4.2.	<i>iš jų daugiau kaip 40 m.</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso: 2 moterų: 1 vyrų: 1
12.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.1–12.1.1.5 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)	0	0	-	0	-	-	0	0	-	0
12.1.2.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-3 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.2.1.	Paremtų vietos projektų, susijusių su inovacijų ir bendradarbiavimo skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	0	-	-	-	-	-	-	-	-	0
12.1.2.2.	Paremtų vietos projektų, susijusių su VVG teritorijos gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymais,	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	skaičius (vnt.)										
12.1.2.3.	Paremtų vietos projektų, susijusių su verslumo (žemės ūkio srityje, ne žemės ūkio srityje, socialinio verslo srityje) skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	0	-	-	0	0	-	0
12.1.2.4.	Paremtų vietos projektų, susijusių su kitais nei 12.1.13.1–12.1.13.3 papunkčiuose minimais mokymais, skaičius	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3
12.1.2.5.	Planuojamas mokymų dalyvių skaičius (vnt., ne unikalių)	0	60	-	-	-	-	-	-	-	60
12.1.3.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-5 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	8	-	8
12.1.4.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-6 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.4.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	5	-	-	5
12.1.5.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-7 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.5.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
12.1.6.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-8 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.6.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
12.1.7.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-9 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.7.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5
12.1.8.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-10 (savarankiška VPS priemonė)										
12.1.8.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5
12.2. VPS pasiekimų tikslo rodikliai (anglų k. „target“) rodikliai											
12.2.1. Vietos projektų įgyvendinimas											
12.2.1.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	3	-	-	4	-	-	6	17	-	30
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų (etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	0	-	-	0	-	-	0	0	-	0
12.2.2. VPS administravimas											
12.2.2.1.	Sukurtų naujų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdančios VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdančios VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
-----------	--	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną		
13.1.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus	
13.1.1.	VVG nariai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Išklauso VVG pirmininko ataskaitą apie VPS įgyvendinimo eigą 2. Teikia rekomendacijas/siūlymus VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo proceso tobulinimo
13.1.2.	VVG valdymo organo nariai (valdyba)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Svarsto ir tvirtina VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką ir jos pakeitimus 2. Priima sprendimą dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudarymo, jos sudėties keitimo, papildymo, atskirų jos narių suspendavimo esant piknaudžiavimo atvejui 3. Svarsto ir tvirtina VPS įgyvendinimo ataskaitą ir VPS pakeitimus
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teikia pasiūlymus VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei ir VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkos, jos keitimo arba papildymo 2. Teikia pasiūlymus VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudarymo, jos sudėties keitimo arba papildymo 3. Koordinuoja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės veiklą 4. Koordinuoja ir vadovauja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės vizitams į įgyvendinamų vietos projektų vietas (patikras vietoje) 5. Koordinuoja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkos, VPS įgyvendinimo ataskaitos ir VPS pakeitimų projektų rengimą 6. Užtikrina tinkamą su VPS įgyvendinimo vidaus valdymu, stebėseną ir vertinimu susijusių dokumentų saugojimą 7. Informuoja NMA ir (arba) ŽŪM apie VPS įgyvendinimo problemas, o taip pat pateikia siūlymus dėl jų sprendimo
13.1.4.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	<ol style="list-style-type: none"> 1. Renka, sistemina, analizuoja finansinę informaciją iš įvairių šaltinių apie VPS įgyvendinimo pažangą bei problemas ir ją teikia VPS administravimo vadovui 2. Saugo su VPS įgyvendinimo vidaus valdymu, stebėseną ir vertinimu susijusius finansinius dokumentus
13.1.5.	Kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.1.5.1.	VPS administratorius (-iai)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifikuoja VPS įgyvendinimo problemas, renka, sistemina, analizuoja informaciją iš įvairių šaltinių apie VPS įgyvendinimo pažangą ir ją teikia VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei bei VPS administravimo vadovui 2. Rengia VPS įgyvendinimo ataskaitos ir VPS pakeitimų projektus

		<p>3. Organizuoja tyrimų/galimybių studijų, susijusių su VPS įgyvendinimu, atlikimą</p> <p>4. Planuoja, organizuoja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės vizitus (patikras) į įgyvendinimų vietas projektų vietas</p> <p>5. Saugo su VPS įgyvendinimo vidaus valdymu, stebėseną ir vertinimu susijusius dokumentus</p>
13.1.5.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	1. Organizuoja ir vykdo VPS įgyvendinimo pažangos, stebėsenos ataskaitas, VPS pakeitimų viešinimą (VVG interneto svetainė, spauda, informaciniai biuleteniai ir t.t.)
13.2.	VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS	
13.2.1.	VPS administravimo vadovas	Aukštasis išsilavinimas ir ne mažesnė nei 3 m. darbo patirtis projektų valdymo srityje; arba ne mažesnė negu 5 m. darbo patirtis VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje
13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	Aukštasis išsilavinimas buhalterinės apskaitos tvarkymo srityje ir ne mažesnė nei 2 m. darbo patirtis buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje; arba ne mažesnė negu 2 m. darbo patirtis buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje įgyvendinant VPS
13.2.3.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1.	VPS administratorius	Aukštasis išsilavinimas ir ne mažesnė negu 1 m. darbo patirtis projektų valdymo srityje; arba ne mažesnė negu 2 m. darbo patirtis VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje
13.2.3.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas	Aukštasis išsilavinimas ir žinios LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse; arba ne mažesnė negu 1 m. darbo patirtis VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje
13.3.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas	
13.3.1.	<p>✓ <i>Trumpas sistemos apibūdinimas.</i> Užtikrinant VPS įgyvendinimą, sukurta jos įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistema, kuri leis nuolatos stebėti ir periodiškai vertinti VPS įgyvendinimo pažangą. VPS įgyvendinimo stebėseną yra sistemiškas bei kompleksiškas priemonių, susietų su VPS įgyvendinimu, kokybinių ir kiekybinių kaimo vietovių pokyčių stebėjimo, vertinimo ir pasiūlymų dėl VPS įgyvendinimo tobulinimo procesas.</p> <p>VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tikslas – sukurti patikimą ir objektyvią VVG atstovaujamos teritorijos plėtros koordinavimo, VPS įgyvendinimo stebėsenos tvarką, užtikrinti racionalų ES ir nacionalinės paramos lėšų paskirstymą ir savalaikį jų įsisavinimą, VVG valdymo organų, VVG administracijos darbuotojų funkcijas, atskaitomybę ir jų atsakomybę, tenkančią įgyvendinant VPS.</p> <p>VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistema sudarys tinkamas prielaidas ne tik tinkamai koordinuoti, periodiškai vertinti VPS įgyvendinimo eigą, bet ir vertinti VPS įgyvendinimo rezultatyvumą, efektyvumą ir poveikį VVG atstovaujamai teritorijai, o prireikus papildyti ar keisti pačią VPS.</p>	

VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos sistema yra skirta VVG nariams, VVG valdybos nariams ir VVG darbuotojams, atsakingiems už VPS įgyvendinimo administravimą.

✓ *VPS įgyvendinime dalyvaujančių VVG subjektų vaidmuo VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemoje.* Svarbiausias vaidmuo užtikrinant VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną tenka VVG valdybai, kuri pagal jai visuotinio VVG narių susirinkimo suteiktą kompetenciją (žr. 13.1.2 punktą) svarsto ir tvirtina VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką, jos pakeitimus ir VPS įgyvendinimo ataskaitą bei VPS pakeitimus; priima sprendimą dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudarymo, jos sudėties keitimo, papildymo arba atskirų jos narių narystės suspendavimo esant piktnaudžiavimo atvejui.

Pagrindinis vaidmuo vykdamas reguliarią VPS įgyvendinimo stebėsenos priežiūrą tarp VVG valdybos posėdžių teks VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei, kurią VVG valdybos sprendimu sudarys paskirti VVG nariai kartu su VVG administracijos darbuotojais (ne mažiau kaip penki asmenys, iš kurių ne daugiau kaip 1/3 - VVG administracijos darbuotojai). Užtikrinant vietos valdžios, bendruomenių ir verslo sektorių efektyvų bendradarbiavimą, formuojant VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudėtį bus laikomasi partnerystės principo, t.y., kad šios grupės nariai atstovautų visiems trims sektoriams (pilietinės visuomenės, vietos valdžios ir verslo).

VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė turės kompetenciją teikti pasiūlymus VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkos, jos keitimo arba papildymo, dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudėties keitimo, papildymo arba atskirų jos narių suspendavimo, kai nustatomas piktnaudžiavimo atvejis. Taip pat VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės nariai kartu su VVG administracijos darbuotojais vyks į vietos projektų patikras vietose, dalyvaus rengiant VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą ir VPS pakeitimų projektus.

VPS administravimo vadovas, administratorius, VPS finansininkas ir kiti darbuotojai, susiję su VPS administravimu, vykdys nuolatinį VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną pagal funkcijas, aprašytas 13.1 punkte.

✓ *Informacijos apie VPS įgyvendinimo eigą teikimo tvarka.* Svarbi sėkmingo VPS įgyvendinimo sąlyga yra tinkamai organizuotas reikalingos statistinės informacijos rinkimas, sisteminimas ir analizė bei papildomų tyrimų arba galimybių studijų apie VPS numatytų tikslų, uždavinių, priemonių įgyvendinimą, atlikimas.

Už informacijos, reikalingos VPS įgyvendinimui užtikrinti ir stebėsenai atlikti bei ataskaitai parengti, rinkimą, sisteminimą ir analizę bei papildomų tyrimų, susijusių su VPS įgyvendinimu, organizavimą bus atsakingi VVG administracijos darbuotojai (VPS administravimo vadovas, administratorius, finansininkas, viešųjų ryšių specialistas).

Informacija apie VPS įgyvendinimo pažangą ir susidariusias VPS įgyvendinimo problemas bus gaunama iš vietos projektų įgyvendinimo ataskaitų, VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės ir VVG administracijos darbuotojų vizitų (patikrų) į vietos projektų įgyvendinimo vietas ataskaitų, atliktų tyrimų ataskaitų ar galimybių studijų, susijusių su VPS įgyvendinimu ir kitų informacijos šaltinių.

VPS įgyvendinimo metinė ataskaita rengiama pagal Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių nustatytą formą ir reikalavimus.

VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaita bus rengiama kasmet (apims laikotarpį nuo ataskaitinių metų sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.). Už jos

parengimą kartu VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės nariais atsakinga VVG administracija, o už pateikimą VVG valdybai bus atsakinga VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė. VVG valdybai nepritarus metinei ataskaitai, ji gražinama tobulinimui, už kurią atsakinga VVG administracija.

VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė VPS įgyvendinimo metinę ataskaitą pateiks VVG valdybai ne vėliau kaip per vieną mėnesį pasibaigus ataskaitiniams metams, o galiausiai ataskaita bus pristatoma VVG narių visuotiniam susirinkimui, kuris VPS įgyvendinimo ataskaitą viešai apsvarstys. Ataskaita taip pat bus viešai skelbiama VVG atstovaujamos teritorijos bendruomenei VVG interneto svetainėje www.radviliskiovg.lt.

✓ *Atskaitomybės tarp atskirų VVG subjektų, dalyvaujančių įgyvendinant VPS, sistema.* Pagal VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus tvarkos aprašą visi VVG darbuotojai, susiję su VPS administravimu, bus tiesiogiai pavaldūs ir atskaitingi VPS administravimo vadovui. VPS administravimo vadovas už savo veiklą bus tiesiogiai atskaitingas VVG valdybai, o tarp jos posėdžių VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei, kuri kaip ir VPS administravimo vadovas, už savo veiklą atskaitinga VVG valdybai. VVG valdyba kartu su VVG pirmininku už savo veiklą atsiskaito prieš visuotinį VVG narių susirinkimą, kaip aukščiausią VVG valdymo organą.

Detalesnė atskaitomybė (pavaldumas) tarp atskirų VVG subjektų, dalyvaujančių įgyvendinant VPS, bus aprašyta VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkoje, kuri tvirtinama VVG valdybos sprendimu.

Atsakomybės sistema, taikoma įgyvendinant VPS. Pastebėjus ar nustatius VVG administracijos darbuotojų piktnaudžiavimo (neteisėto veikimo arba neveikimo) atvejį, VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė kreipiasi į VVG valdybą dėl šių darbuotojų atsakomybės arba laikino nušalinimo nuo pareigų.

VVG valdyba taip pat turės teisę esant piktnaudžiavimo atvejui arba interesų konfliktui priimti sprendimą dėl atskirų VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės narių narystės joje suspendavimo tol, kol bus pašalintas interesų konfliktas.

Iškilus tam tikriems VPS įgyvendinimo sunkumams (pvz., atsilikimas nuo VPS įgyvendinimo plano), VVG valdybos sprendimu gali būti rengiama ir jai teikiama svarstyti tarpinė, t.y. pirmojo pusmečio (apims laikotarpį nuo ataskaitinių metų sausio 1 d. iki birželio 30 d.) VPS įgyvendinimo ataskaita.

Esant poreikiui arba iškilus sunkumams įgyvendinant VPS į VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupę VVG valdybos sprendimu gali būti įtraukti papildomi nariai, kuruosiantys sritis, kuriose susiduriama su sunkumais įgyvendinant vietos projektus ir siekiant VPS tikslų.

Detalesnė atsakomybės sistema, taikoma atskiriems VVG subjektams, dalyvaujantiems įgyvendinant VPS, bus aprašyta VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkoje.

VVG „Radviliškio lyderis“ atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG atstovaujamos teritorijos gyventojus																						
VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius iš viso:		Pagal amžių				Pagal lytį			Pagal gyvenamąją vietovę					Pagal užimtumą					Pagal socialinę padėtį			
		iki 7 m.	7–13 m. (įskaitytinai)	14–29 m. (įskaitytinai)	30–39 m. (įskaitytinai)	40–64 m. (įskaitytinai)	65 m. ir vyresni	vyrai	moterys	gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG atstovaujamoje teritorijoje, lankančias asmenys	bedarbiai (išskyrus: gaunančius senatvės pensiją; nedirbančius dėl negalios)	gaunantys senatvės pensiją***	skurdą patiriantys asmenys	socialinės rizikos šeimų skaičius	socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius
Pagal amžių*	iki 7 m.	1599	x	x	x	x	x	814	785	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	133	x	
	7–13 m. (įskaitytinai)	x	2277	x	x	x	x	1148	1129	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	141	x	
	14–29 m. (įskaitytinai)	x	x	5090	x	x	x	2681	2409	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	30–39 m. (įskaitytinai)	x	x	x	5324	x	x	2897	2427	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	40–64 m. (įskaitytinai)	x	x	x	x	7933	x	3981	3952	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	65 m. ir vyresni	x	x	x	x	x	4945	1663	3282	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	x	
Pagal lytį*	vyrai	x	x	x	x	x	x	13184	x	499	3597	6802	2286	0	x	x	x	x	x	x	x	
	moterys	x	x	x	x	x	x	13984	459	3613	7274	2638	0	x	x	x	x	x	x	x	x	
Pagal gyvenamąją vietovę*	gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	x	x	x	x	x	x	x	958	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	62	13	38
	gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)	x	x	x	x	x	x	x	x	7210	x	x	x	x	x	x	x	x	x	596	88	224
	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų	x	x	x	x	x	x	x	x	x	14076	x	x	x	x	x	x	x	x	574	80	212
	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	4924	x	x	x	x	x	x	x	601	27	56
	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0	x	x	x	x	x	0	0	0
Pagal užimtumą*	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8943	x	x	x	x	x	x	x
	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	385	x	x	x	x	x	x
	ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3282	x	x	x	x	x

	atstovaujamoje teritorijoje, lankantys asmenys*																					
	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)**	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2805	x	x	x	x
	gaunantys senatvės pensiją*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	5629	x	x	x
Pagal socialinę padėtį*	skurdą patiriantys asmenys	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1833	x	x
	socialinės rizikos šeimų skaičius*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	208	x
	socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	530
Statistinės informacijos šaltiniai ir metai	* - Radviliškio rajono seniūnijų duomenys, 2011 m. ** - Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus duomenys, 2011 m.																					
Paaiškinimai	*** - Radviliškio rajono seniūnijose šie duomenys nekaupiami.																					

VVG „Radviliškio lyderis“ atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama 2014 m. statistinė informacija apie VVG atstovaujamos teritorijos gyventojus																						
VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius iš viso:		Pagal amžių				Pagal lytį			Pagal gyvenamąją vietovę					Pagal užimtumą					Pagal socialinę padėtį			
		iki 7 m.	7–13 m. (įskaitytinai)	14–29 m. (įskaitytinai)	30–39 m. (įskaitytinai)	40–64 m. (įskaitytinai)	65 m. ir vyresni	vyrai	moterys	gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG atstovaujamoje teritorijoje, lankantys asmenys	bedarbiai (išskyrus: gaunančius senatvės pensiją; nedirbančius dėl negalios)	gaunantys senatvės pensiją	skurdą patiriantys asmenys	socialinės rizikos šeimų skaičius	socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius
Pagal amžių*	iki 7 m.	1453	x	x	x	x	758	695	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	174	x	
	7–13 m. (įskaitytinai)	x	2041	x	x	x	1030	1011	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	172	x	
	14–29 m. (įskaitytinai)	x	x	4410	x	x	2333	2077	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	30–39 m. (įskaitytinai)	x	x	x	4863	x	2694	2169	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	40–64 m. (įskaitytinai)	x	x	x	x	7870	3962	3908	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	65 m. ir vyresni	x	x	x	x	x	4758	1593	3165	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	x	
Pagal lytį*	vyrai	x	x	x	x	x	1237	0	420	3185	6616	2149	0	x	x	x	x	x	x	x	x	
	moterys	x	x	x	x	x	x	1302	5	401	3419	6685	2520	0	x	x	x	x	x	x	x	
Pagal gyvenamąją vietovę*	gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	x	x	x	x	x	x	x	821	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	57	15	50
	gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)	x	x	x	x	x	x	x	x	6604	x	x	x	x	x	x	x	x	x	533	92	212
	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų	x	x	x	x	x	x	x	x	x	13301	x	x	x	x	x	x	x	x	510	96	218
	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	4669	x	x	x	x	x	x	x	420	35	70
	gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	0	x	x	x	x	x	x	0	0	0
Pagal užimtumą	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8584	x	x	x	x	x	x	x	
	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	361	x	x	x	x	x	x	
	ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigas, veikiančias VVG atstovaujamoje teritorijoje, lankantys asmenys*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2920	x	x	x	x	x	
	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)**	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3163	x	x	x	x	

Pagal socialinę padėtį	gaunantys senatvės pensiją*	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	5234	x	x	x
	skurdą patiriantys asmenys	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1520	x	x
	socialinės rizikos šeimų skaičius	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	238	x	x
	socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	550		
Statistinės informacijos šaltiniai ir metai		* - Radviliškio rajono seniūnijų duomenys, 2014 m. ** - Šiaulių teritorinės darbo biržos Radviliškio skyriaus duomenys, 2014 m.																				
Paaiškinimai		*** - Radviliškio rajono seniūnijose šie duomenys nekaupiami.																				